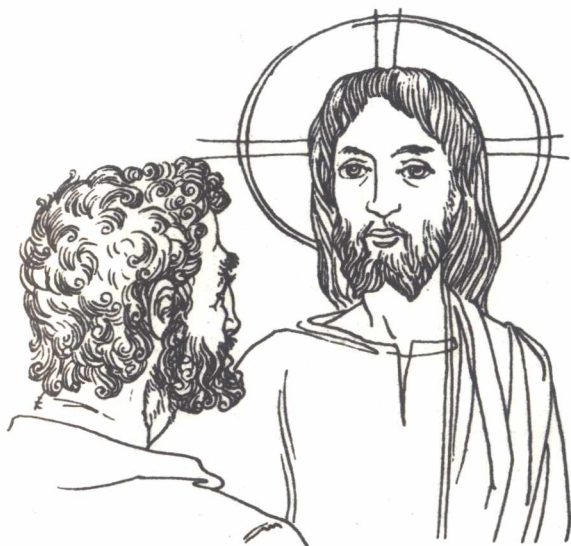

LELKIPÁSZTOR

EVANGÉLIKUS
LELKÉSZI SZAKFOLYÓIRAT

62. évf. VI. sz.
1987. június

TARTALOMJEGYZÉK

Lelkipásztor 1987. június hó

"... hanem hogy ő szolgáljon!" Igehirdetés Dr. Káldy Zoltán ravatalánál (Dr. Nagy Gyula) -----	322
Az ige szolgálata - Megemlékezés a halott püspök-elnökről (Dr. Nagy Gyula) -----	325

TANULMÁNYOK

Az Orosz Ortodox Egyház története, élete és ökumenikus kapcsolatai 1917-1967 (Dr. Selmeczi János) -----	330
A kanaanita asszony (Dr. Groó Gyula) -----	334
Bibliaóra: miért, hogyan? (Széll Bulcsi) -----	339
Jézus emberképe igehirdetéseiben (Tamásy Tamás) -----	347
Moltmann és Pannenberg teológiájáról (Szabik Imre) -----	354
Az élet szerelmese - Igehirdetés Kerti Károly koporsója mellett (Dr. Nagy István) -----	362

KÖNYVSZEMLE

C.G.Jung: Psychologische Typen (Dr. Bodrog Miklós) -----	365
---	-----

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Szentháromság utáni 4. vasárnap (Sárkány Tiborné Horváth Erzsébet) -----	368
Szentháromság utáni 5. vasárnap (Ribár János) -----	370
Szentháromság utáni 6. vasárnap (Kovács Pál) -----	374
Gondolatok az igehirdetésekhöz (Összeállította: Győr Sándor és Zúgn Tamás) -----	377

LELKIPÁSZTOR

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Nagy István
A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: 1088 Budapest,
Puskin u. 12.
Tel: 142-074
Eng.: EL/11/1976

Készült az Evangélikus Teológiai Akadémia offset gépén
Eng.sz.: 4335
Felelős: Dr. Nagy István

Előfizetés havi 42.- forint, fél évre 250.- forint,
egy évre 500.- forint.

ISSN 0133-2821

„...hanem hogy Ő szolgáljon!”

+++++

IGEHIRDETÉS

DR. KÁLDY ZOLTÁN RAVATALÁNÁL

Márc ev. 10,45

Gyászoló Család! Gyászoló Testvéreim!

Ezekben a percekben zúgnak a harangok országunk minden evangélikus templomában. Búcsúznak Dr. Káldy Zoltántól, egyházunk püspök-elnökétől: családjá, szolgatársai, egyházának népe, népünk és társadalmunk képviselői, a hazai és külföldi testvéregyházak, egyházi világszervezetek vezetői a világ számos részéből.

A földi búcsúvétel nehéz órájában szólaljon meg fölötté utoljára az a jézusi ige, amely egész életén át világított, utat mutatott neki, hitének és teológiai hitvallásának vezérigéje volt:

"Mert az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és életét adja, váltságul sokakért" /Mk 10,45/.

1.

Ez a jól ismert ige legelőször is Jézus földi életének a titkára világít rá. Aki Isten Fia volt, emberként, mint "Emberfia" jött el közénk. "Szolgált" az embervilágért, "sokakért": hirdette az evangéliumot, tanított, gyógyított, lelki és testi sebeket kötözött be, bűnöket bocsátott meg, könnyeket törölt le. Vállalta a szenvedés útját, a töviskoronát és végül a kereszthalál gyötrelmét is. Értünk emberekért, hogy bűneinkből és a halál hatalma alól megváltást, szabadulást adjon. Ez az ige Jézus földi életének a nagy titkát tárja föl előttünk: "... hogy ő szolgáljon és életét adja, váltságul sokakért":

2.

Ez a jézusi ige azonban az élni érdemes, igazi, emberi élet kulcsa is. Alapjában kétféle emberi életforma van.

Az egyik az én-központú élet: "... hogy neki szolgáljanak". Önző érdekek nyílt vagy rejtett hajszolása, a másik ember és a közösség rovására. Az önző életforma, élet igazi szeretet nélkül. Az ilyen élet azonban előbb-utóbb széthull, pokollá teszi a családot, a földi hivatást, a közösségek együttélését. Mert aki csak magáért él, hogy "neki szolgáljanak", az mások nélkül vagy mások ellen él, s ott széthull a család, széthullanak az emberi közösségek.

A másik életforma ezzel ellentétes: a szeretet életformája. "... hogy ő szolgáljon" másoknak és másokért. Életünk odaadása, szétosztogatása segítő, jó szavakban és jó cselekedetekben. Ez a jézusi életforma: a magam érdekeinek

odaáldozásával élni az embertársért, a családomért, a hivatásomban rám bízottakért, az emberi közösségekért. "Szolgálni".

Aki ezt a másik életformát választja - a szeretet életformáját - az bizony sok terhet, sok keresztet is vállal magára és ne számítson hátlára, köszönetre sem. Mégis ez az igazán emberi, Isten akarata szerinti élet: élni másokért, segíteni a rászorulóknak, adni és adni. Az ilyen élet gazdag és boldog élet is: mert a szeretet visszasugárzik ránk, felébreszti mások szeretetét. Ez Jézus útja, az igazi emberi élet: "... hogy ő szolgáljon, és életét adja, váltságul sokakért".

3.

Ez a jézusi ige volt Káldy Zoltán testvérünk életének a titka is. Nemcsak hirdette és tanította a diakónia - a szolgálat - teológiáját. Élte is: önmagát nem kímélve, lobogó lánggal égve egyháza, népe, családja, embertársai szolgálatában.

Bizonyos, hogy az ő hitének is voltak nehéz próbái. Az ő élete sem volt mentes emberi gyarlóságoktól, - ki is lehetne e nélkül? De egyet bizonyosan elmondhatunk róla: Jézust, Urát akarta követni, az ő keresztútján, a via crucis-on akart járni, másokért akart élni. Fiatalon az óriási pécsi szórványokban, Budapesten a püspöki, majd egyházvezetői szolgálat egyre szélesedő és nehezedő terhei alatt. Majd a Lutheránus Világszövetség élén. Két végén meggyújtott gyertyaként égette el életét a másokért szolgáló szeretetben.

Életpályája a kis Somogy megyei, iharosberényi parókiaiból, a szülői házból, egyre magasabbra ível. Végül is a Lutheránus Világszövetség élén, 55 millió evangélikus tiszteli az egyházi világszervezet elnökeként, és hajtja meg most a gyászbán előtte a fejét.

A legnehezebb azonban élete utolsó szakasza, a legutóbbi másfél esztendő volt. Aki mindig aktív volt, dinamikus igehirdető és fáradhatatlan cselekvő, az előtt egy pillanat alatt bezárult ez az ajtó: nehezen küzdött egy szóért is, oda volt kötve a karosszékhez. Aki mindig másoknak szolgált, teljesen mások szolgálatára volt utalva. Milyen hihetetlenül nehéz próbatétel is lehetett ez, tizenhét hosszú hónapon keresztül! És mégis, az utolsó pillanatig hitte, akarta, remélte, hogy Isten megengedi neki, visszatérhet a szolgálatba.

Isten másként végzett felőle: hazahívta Magához, magasabb szolgálatra, az örökkévalóságba.

4.

Testvéreim, Gyászoló Család, Szolgatársak, mindazok, akik tisztelték és szerették! Két vigasztalásunk van ebben a nehéz órában.

Az egyik általános emberi reménység: amiért élt, amit élete odaszentelésével szétosztott közöttünk, egyháza, népe, az emberek szolgálatában, az nem száll vele együtt a sírba. Mert szeretetének és szolgálatának gyümölcsei velünk maradnak: belepültek családjá, népe, egyháza, a Lutheránus Világszövetség életébe.

A másik vigasztalásunk pedig Isten vigasztalása, hitünk bizonyossága, amit így fejez ki Pál apostol élete végén: "Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtar-

tottam; végezetre eltételek neked az igazság koronája, amelyet megad neked az Úr, az igaz bíró, ama napon" /2 Tim 4,7-8/.

Az elvesztés és búcsúzás fájdalmát ragyogja át Isten ígérete: a koporsó nem a legvégső állomás, az utolsó szó nem a halálé. A halál sötét kapuján túl - keresztyén hitünk reménye szerint - az örök élet koronája ragyog felénk. A szolgahazatér mennyei Urához. Aki itt a földön élt és szolgált, életét odaadta másokért, ott részes lesz Isten örök szeretetében és dicsőségében!

Ezzel a hittel és reménységgel búcsúzunk. Káldy Zoltán, pásztorunk, szolgatársunk, testvérünk; testedet, lelkedet annak a szent Istennek atyai kezébe helyezzük, akitől vetted földi életedet.

Ama nemes harc és a szolgálatban odaadott élet futása után pihenj meg Isten örök békességében!

Istennek pedig legyen hála és köszönet mindazért, amit benned és rajtad keresztül adott szereteteidnek, barátaidnak, egyháznak és népednek, embertestvéreidnek!

Káldy Zoltán testvérünk, - Isten veled!

Amen.

Dr. Nagy Gyula

+++++

Az ige szolgálata

=====

(DR. NAGY GYULA püspök megemlékezése a halott püspök-elnökről az Országos Presbitérium ülésén, 1987. május 25-én)

A Magyarországi Evangélikus Egyháznak súlyos gyásza van: Dr. Káldy Zoltán, egyházunk püspök-elnöke, a Lutheránus Világszövetség elnöke hosszan tartó, súlyos betegség után 1987. május 17-én, 68 éves korában, hazatért teremtő, megváltó és megszentelő Urához.

Megrendülten vettük a gyász hírt. Azóta szüntelenül áradnak a gyülekezetekből, a hazai egyházakból, társadalmunkból és a világ egyházaiból a gyász, az együttérzés és a halás emlékezés jelei.

Egyházunk Országos Elnöksége és az Esperesi Értekezlet május 20-i közös gyászülésén emlékezett meg a minket ért súlyos veszteségről, és méltatta Istenhez hazatért püspök-elnökünk életművét. Ugyanezért jöttünk össze ma az ország minden részéből az Országos Presbitérium ülésére. Nem pusztán emlékezni, nem is ember-magasztalásra, hanem azért, hogy Istennek adjunk hálát Dr. Káldy Zoltán huszonkilenc éves püspöki és csaknem húsz éves püspök-elnöki szolgálatáért.

Lehetetlen volna most, ebben az órában, még csak megközelítően is méltatni halott püspök-elnökünk teljes életművét. Bármilyen töredékesen, mégis ezt kell megkísérelnünk, tudva azt, hogy egyháztörténelmi jelentőségű szolgálatának részletes értékelése történészeink, az elkövetkező évek feladata marad.

1.

Káldy Zoltán 1919. március 29-én született a Somogy megyei Iharosberényben, evangélikus lelkészi családban. Édesapját korán elveszítette. Özvegy édesanyja sok nehézség között nevelte föl két fiát Sopronban. Középiskolai tanulmányait a soproni Evangélikus Líceumban, teológiai éveit az ottani Evangélikus Hittudományi Karon végezte. Itt korán kitűnt kiváló képességeivel, egyháza és magyar népe iránti izzó szeretetével. D. Kapi Béla püspök 1941-ben szentelte föl az evangélikus lelkészi szolgálatra.

Életének második fontos időszaka Pécshez köti, ehhez a történelmi múltú, szép dunántúli városhoz, kis evangélikus gyülekezetével és óriási, több mint ötven községre kiterjedő evangélikus szórványterületével. Közös soproni teológus éveink után öt éven keresztül itt is együtt szolgálhattunk, járva esőben, hőségben, fagyban Pécs szórványait. A fiatal segédlelkész, helytállásáért a világháború megpróbáltatásai között, egyértelmű bizalommal hívta meg lelkészének és nagyon szerette a pécsi gyülekezetet. Itt tanulta meg egy egész életre értékelni az ige-hirdetés, a személyes lelkipásztori és a sokoldalú gyülekezeti munka szépségeit és a néhány hívóért is hűséggel végzett, fá-

radságos szórvány-lelkészi szolgálat értékét. És itt nyílt meg a szíve - főleg a pécsi gettóban végzett pásztori munkáján keresztül - a más hitet, más meggyőződést valló, de egyformán embertestvérek és a szenvedők iránt.

Életének harmadik, leghosszabb szakasza Budapesthez, az ország fővárosához kötődik. Amikor 1958 végén a fiatal, harminckilenc éves tolna-baranyai esperest az egyház vezetőinek és a Déli Egyházkerület gyülekezeteinek választása evangélikus egyházunk akkori nehéz történelmi életszakaszában a püspöki tisztségre hívta el, ki sejtette volna annak a választásnak egyházunk következő évtizedeire kiható, történelmi jelentőségét? A Deák téri templomban tartott püspöki székfoglalójára 1958 novemberében egyszerre felfigyelt a hazai és külföldi egyházi közvélemény. Mert ez az emlékezetes beköszöntő alapos teológiai fölmérése volt egyházunk egész akkori súlyos helyzetének és világos utat, jó irányt mutatott a következő évek, évtizedek sorsdöntő fontosságú feladatai között. Küzdelmes évek, egyre szélesedő egyházi, társadalmi és nemzetközi feladatok következtek ezután. Személyes életében fontos dátum 1960: házassága Esze Magdolnával. Újabb fontos változás szolgálatában, hogy 1967-ben átveszi országos egyházunk püspök-elnöki tisztségét. Élete termékeny, munkás évei ezek: egyházunk igazszolgálatának, teológiai munkájának, a gyülekezeti és közegyházi munkaágaknak kiépítése, a társadalmunkban végzett feladatok egyre szélesebb köre /Hazafias Népfront, Országos Béke-tanács, négy cikluson át végzett képviselői megbízatás az Országházban, Magyarok Világszövetsége/. Közben itthon és külföldön három tiszteletbeli doktorátussal értékeli munkásságát: Pozsonyban, Debrecenben és Kolozsvárott. Végül elérkezik magasra ívelő életpályája csúcspontjára: az általa Budapestre meghívott és óriási erőfeszítéssel előkészített VII. evangélikus világgyűlésen megválasztják a világ 99 evangélikus egyházát és 55 millió evangélikust képviselő Lutheránus Világszövetség elnökévé. Következik 1985: a Lutheránus Világszövetség képviselő-tében tett nagy útjai az Egyesült Államokban, a Szovjetunióban és a Vatikánban. Mindenki nagy reménységgel tekintett további itthoni és nemzetközi szolgálata elé. De Isten másként határozott felőle: 1985 decemberében, egyik genfi szolgálati útjáról hazatérőben, amikor boldogan sietett haza feleségéhez a karácsonyi ünnepekre, éri el a végzetes betegség. Másfél éven át, el nem fogyó hittel, türelemmel és erős reménységgel küzdött, hogy visszatérhessen egyháza szolgálatába. Nem adatott meg neki: Isten magasabb szolgálatra hívta el, az örökkévalóságba. Földi életműve azonban így is egész és átfogó szolgálat volt: az iharosberényi evangélikus parókiától a Világszövetség elnöki tisztségéig.

2.

Káldy Zoltán egyre magasabbra ívelő életműve három fő csomópont, három egymással szorosan összefüggő "centrum" köré épült.

2.1. Élete igazi hordozó alapja és szüntelen erőforrása: személyes Krisztus-hite és erre épülő teológiai hitvallása.

"Személyileg Isten szeretetéről, hűségéről és leleményességéről olyan mély, egész életre szóló tapasztalataim van-

nak, hogy azok alázatos, de bátor előrenézésre serkentenek" - vallotta emlékezetes püspöki székfoglalójában. Ez a személyes Isten- és Krisztus-hit volt életének, az őt ért sebek és a nehéz terhek alatt is kitartó, szinte hihetetlen munkabírásnak a legmélyebb titka. Bizonyosan neki is voltak nehéz küzdelmei, próbatételei a hitében. Bizonyos, hogy neki is voltak emberi gyengeségei, fogyatkozásai a szolgálat terhei alatt. De ez a személyes hit mégis hordozta napról napra, az egyre súlyosodó terhek alatt és a végső nagy próbatételben, haláláig.

Erre a Krisztus-hitre, a másokért szolgálni jött, életét váltsággul odaáldozó, Krisztus követésére épült teológiai hitvallása. Teljes meggyőződéssel vallotta és hirdette: egyházunkat Isten maga állította a II. világháború után a forradalmian új helyzetbe és hívta el az evangéliumról szóval, igehirdetéssel és szeretettel, cselekvéssel, élettel való tanúságtételre szocialista társadalmunkban. Ez diakóniai teológiai hitvallásának a lényege: "a szeretet által munkálkodó hit" /Gal 5,6/. Az a mély bibliai-reformátori teológiai igazság, hogy személyes hitünknek, az egyház hitének a segítő szeretet jó cselekedeteiben, a szolgálatban kell az élet minden területén, konkrét módon gyümölcsöket teremnie: a családi életben, a gyülekezetek életében, a munkahelyen, a szocialista társadalomban, magyar népünk mai életében és a mai világ égető nagy gondjai között. Mennyiszor támadták, mennyiszor félreértették egy-egy mondatát, sokszor félre is magyarázták, mintha a hit és a szeretet szétszakítását, a szeretetnek és a segítő cselekedeteknek a hittel szemben egyoldalú túlhangsúlyozását, valamilyen új "etikai teológiát" vallana. Ezek miatt a félreértések és vádak miatt fáradozott - egyházunk sok teológusával és lelkesével együtt - diakóniai teológiája szüntelen, biblikus és reformátori-teológiai elmélyítéséért. És ezt a feladatot örökségül, végső testamentumul is hagyta ránk: a hit és a szolgáló szeretet mély bibliai egységének megőrzéséért és mai, helyes tanításáért, megvalósításáért kell közös felelősséggel munkálkodnunk!

2.2. Káldy Zoltán életművének második "centruma" az Ige szolgálata volt. A reformátorral együtt vallotta: az egyház igazi, legnagyobb kincse az evangélium. Ezért is szerette olyan mélységesen a Szentírás, az ige tanulmányozását. Legelső könyve a "Bevezetés az Újszövetségbe" /1957/. Egyházunk életében alapvetőnek tartotta a teológiai munkát. Ezért is indította meg a Biblia könyveit magyarázó könyvsorozatot, fáradozott az új Teológiai Akadémia megépüléséért, indította el a Levelező Teológiai Tanfolyamot, kísérte nagy szeretettel a tizenhat Lelekési Munkaközösség munkáját, szervezett országos teológiai konferenciákat és hagyta ránk örökül a nemrég alapított Evangélikus Teológiai Társaság szolgálatának teljes kiépítését.

Magával ragadóan tudta hirdetni Isten igéjét, kis falusi szórványokban, a pécsi, Deák téri szószékekről, a gyülekezetekben tett útjain és a rádió hullámain. Olyan igehirdető volt, aki Isten igéjéből keresett választ a mai modern ember és világ legbonyolultabb kérdéseire is. Egész életében megmaradt a személyhez szóló, hitet ébresztő, "evangelizáló" igehirdetőnek. Ezt is örökségül és feladatul hagyta reánk, egyházára.

Ennek az igeszolgálatnak a "legmagasabb szószéke" volt egyházunk sajtómunkája. Négy kötetben, számtalan írásban, cikk-

ben és tanulmányban tudott megragadó erővel tanúságot tenni Isten szeretetéről, Krisztus evangéliumáról, és hívni a keresztyén szeretet sokágú szolgálatára. Az Evangélikus Élet, a Lelkipásztor és a Diakónia a "szívügye" volt. És mint az Evangélikus Sajtóosztály vezetője, hosszú időn át fáradhatatlanul gondoskodott egyházunk népszerű és teológiai-tudományos könyvekkel való ellátásáról. Emlékszem nagy-nagy örömeire, amikor két évtizedes munka után végre megjelent a Biblia teljes új fordítása /1975/. Szerkesztőként éveig fáradozott a gyönyörű kiállítású, kottás új Evangélikus Énekeskönyv /1982/ és az immár második, átdolgozott és bővített kiadásban megjelent Lelkeszi Agenda /1986/ elkészülésén.

2.3. Életművének harmadik, az előző kettőre épülő, centrális tartalma volt a gyakorlati, cselekvő, segítő diakónia az egyházban, népünk életében, az ökumené és a nemzetközi élet területein.

Teológiai hitvallása alapján fáradhatatlanul munkálkodott az egyház, a hívő emberek diakóniája belső kiépítésén gyülekezeteinkben, egyházunk tizenhét szeretetintézményében, a testileg-lelkileg sérült gyermekek és a magányos, idős emberek szerető gondozásával. A diakónia teológiája mit sem ér a szeretet segítő cselekedetei nélkül - vallotta.

A gyülekezeteknek, a hívő embereknek ugyanakkor tevékeny részt kell vállalniuk népünk és társadalmunk építésében is: a családi élet védelmében, a becsületes munkavégzésben, a köz javáért való önzetlen fáradozásban, a szocialista társadalomban az erkölcsi értékek megőrzésében és gazdagításában, továbbá a félresodródottak, az alkohol és kábítószeres rabjainak, az élet értelmét elveszítetteknek a megmentésében. Ezért is vállalt dr. Káldy Zoltán püspök egyre szélesedő közéleti tevékenységet a Hazafias Népfrontban, az Országos Béketanácsban, az országgyűlésben és a Magyarok Világszövetségében. Ezen a szolgálati területeken is megmaradt igehirdetőnek, a krisztusi szeretet tanújának.

Egyházvezetői életművének alig felbecsülhető szolgálata volt az, hogy egyházunk annyi küzdelem és bizonytalanság után - az 1948-as Egyezmény és az 1964-es Egyházi Törvények alapjain - megtalálta helyét az új magyar társadalomban, megbecsült részesévé lett a nemzeti egységnek és közmegegyezésnek, és hogy az állam és egyházunk rendezett, jó viszonya megszilárdult és egyre újabb vonásokkal gazdagodott az elmúlt három évtizedben.

Életművének ez a része örökség és elkötelezés a mi számunkra is, hogy ezeket a jó eredményeket ne csak megőrizzük, hanem tovább fejlesszük és gazdagítsuk.

2.4. Az egyház mai diakóniai szolgálatának fontos területe a népek és a világ élete. A népek és népfajok közötti béke és együttműködés, a világ igazságos gazdasági és társadalmi rendjének építése, a teremtett világ védelme nemzedékünk és utódaink számára, tehát a nemzetközi és az ökológiai diakónia, ma már szerves része a legtöbb egyház és egyházi világszervezet felelősségének. Nem volt ez mindig így! Harmincháromöt évvel ezelőtt még éles kritika, sokszor izolálás és diszkrimináció járt érte egyházunk képviselőinek. Dr. Káldy Zoltán korán bekapcsolódott a nemzetközi feladatokba: alapító tagja volt a Keresztyén Békekonferenciának. Részt vett az Európai Egyházak Konferenciája megalapításában, első éveit munká-

jában. Tizennégy éven át aktív tagja volt az Egyházak Világtanácsa Központi Bizottságának. Igazi, szíve szerinti munkaterülete mégis a Lutheránus Világszövetség volt, ahol először az Egyházak Együttműködési Osztálya fontos bizottságaiban dolgozott, 1977 óta a Végrehajtó Bizottság tagja volt, és 1984 nyarától, a felejtethetlen budapesti világyűlés óta a Világszövetség elnöke volt haláláig.

Káldy Zoltán püspök hűséges lutheri teológus volt, egyháza hű fia. Nagyon szerette Luther teológiáját, sokat tanult tőle, és mindent megtett az 1983-as Luther-év méltó hazai megünnepléséért. Életműve ugyanakkor állandó áttörése is volt a szűkebb konfesszionális határoknak. Testvéri szeretettel viszonyult a hazai egyházakhoz, a világ egyházaihoz és a világ-méretű ökumenikus mozgalomhoz. De ugyanilyen lelkes híve volt a hívők és a más világnézetet követők közötti párbeszédnek, a keresztény-marxista dialógusnak, amely hazánkban kibontakozott.

"Káldy Zoltán püspök - így méltatja életművét gyászjelentésében a Lutheránus Világszövetség sajtószolgálat - körünk kérdéseivel szembesülve "hidépítőnek" tudta magát, akinek az volt a legfontosabb, hogy az evangélium szellemében ellentéteket békítsen meg, és így egyházban és társadalomban megalapozza a jövő közösségét".

3.

Ezek Káldy Zoltán életének legfontosabb munkaterületei, szolgálatának hatalmas távlatai, az iharosberényi kis parókiától a Lutheránus Világszövetség elnöki feladataiig. Ezt az egyre bővülő, egyre felfelé ívelő hatalmas életművet pedig önmagát soha nem kímélve, mindkét végén meggyújtott gyertyaként elégetve, végezte egyházáért, hazájáért és az embervilág jövőjéért.

Temetése órájában minden templomunkban megszólalnak majd a harangok, hirdetve egyházunk gyászát, emlékeztetését. Élete áldozatos műve előtt fejet hajtanak hívők és nemhívők, szerete a hazában és a világon. Hajtsuk meg fejünket mi is a halott püspök életműve előtt. Szerette és szolgálta Istent, egyházát, népet és az emberiséget, - ezért égett el az érettük végzett szolgálatban.

Istené legyen a hála és dicsőség dr. Káldy Zoltán életéért, életműve gazdag magvetéséért és gyümölcsterméséért! Két bibliai igével búcsúznak tőle. Az egyik Jézus szava, élete útján világitó igéje volt: "Mert az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak; hanem hogy ő szolgáljon, és életét adja váltságul sokakért" /Márk ev. 10,45/. Ez volt földi élete titka. A másik, apostoli ige pedig előremutat reménységben: "Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam, végezetre eltétetett nekem az igazság koronája, amelyet megad nekem az Úr, az igaz bíró ama napon" /2 Timóteus 4,7-8/.

Az Orosz Ortodox Egyház története, élete és ökumenikus kapcsolatai 1917 – 1967

Teológiai tanulmányaimat befejező záróvizsgán 1946-ban hitvallástudományból az ortodox egyházakról kellett felelnem. A záróvizsga után a vizsgán elnöklő püspököm személyes beszélgetésben arra kért, hogy folytassan tovább az ortodox egyházak tanulmányozását. Mivel tudta, hogy a szláv nyelvekben kisé jártas vagyok, az Orosz Ortodox Egyház és az orosz kereszténység tanulmányozását ajánlotta figyelmembe.

En ennek a megbízásnak igyekeztem eleget tenni. Elsősorban az Orosz Ortodox Egyház folyóirata alapján több beszámolót is írtam egyházi sajtónkban. S mikor a budapesti Evangélikus Teológiai Akadémián lehetőségem nyílt a doktori fokozat megszerzésére, doktori értekezésem témájaként az Orosz Ortodox Egyházat választottam. S hogy miért éppen az 1917 és 1967 közötti időszakot választottam témául, azt doktori értekezésem előszavában részletesen leírtam. Doktori értekezésemet 1969-ben védtem meg.

Most, amikor az Orosz Ortodox Egyház az orosz nép megkeresztelkedésének 1000 éves jubileumára készül, az ünnepélyt előkészítő tanulmányi konferencia elé értekezésemnek bevezető és összefoglaló, befejező részelt terjesztem elő. A részletes, kifejtő részt, csak tartalomjegyzékszerűen, pontokba foglalva írom le.

I. B e v e z e t é s

A második világháború idején, és az ezt követő időszakban az orosz kereszténység, elsősorban az Orosz Ortodox Egyház a világ kereszténysége érdeklődésének a középpontjába került. A háború kellős közepén, 1942-ben adta ki a Moszkvai Patriarchátus Szergij metropolitának, patriarchai helynöknek, a később megválasztott patriarchának híres könyvét az orosz kereszténység helyzetéről.

Szergij metropolita ebben a könyvében nemcsak azokat a két világháború között világszerte elterjedt híreszteléseket cáfolta meg, hogy a Szovjetunióban nincsen egyházi élet, hanem beszámolt arról a minden elismerést megérdemlő tevékenységről is, amit az Orosz Ortodox Egyház a szovjet népekkel karöltve a Nagy Honvédő háború idején kifejtett. A könyv már 1943-ban Svédországban, 1944-ben pedig Svájcban is megjelent svéd, illetve német fordításban. Erthető, hogy a Szovjetunióban élő egyházakról szóló beszámolók elsősorban a nyugati szövetséges hatalmak országaiban, illetve a semleges országok területén jelentek meg.

Magyarországon ebben az időben éppúgy, mint a két világháború között, a Szovjetunió népeinek életéről és az ottani egyházak helyzetéről csak a fasiszta és antikommunista propagandát szolgáló könyvek és tudósítások jelenhettek meg.³ Csak a felszabadulás után, akkor is csak nagyon lassan vált lehetővé, hogy a Szovjetunióban élő egyházak, elsősorban az Orosz Ortodox Egyház életét megismerhessük. Az Orosz Ortodox Egyházra vonatkozó ismereteink mind a mai napig nagyon hiányo-

sak. Egyházi sajtónkban jelentek meg ugyan elszórtan közlemények az orosz keresztyének életéről, összefoglaló munka azonban csak az evangéliumi keresztyének életéről látott napvilágot. Bár a Magyar Ortodox Egyház hivatalos lapjában, az Egyházi Krónikában találhatunk cikkeket, ismertetéseket az Orosz Ortodox Egyház életéről is, olyan összefoglaló munka, amely evangélikus szempontból elemezné az Orosz Ortodox Egyház történetét⁴ és életét magyar nyelven, mind a mai napig nem jelent meg.⁵ Pedig amióta kapcsolataink az Orosz Ortodox Egyházzal megerősödtek, amióta keresztyén békemunka területén és az Egyházak Világtanácsa gyűlésein az Orosz Ortodox Egyház képviselőivel egyre gyakrabban találkozunk és tárgyalunk, az Orosz Ortodox Egyház közelebbi megismerésére feltétlen szükségünk van. Elsősorban ezt a célt szeretné szolgálni ez az értekezés.

Ezt az érdeklődésre igényt tartó témát különösen is izgalmassá teszi egy másik szempont is. A régi cári Oroszország területén alakult ki a világ első szocialista állama, a Szovjetunió. Így a keresztyén egyházak történetük folyamán a Szovjetunió területén találkoztak először a szocializmussal, mint az állam által hivatalosan megvalósított társadalmi rendszerrel. Történelmi szempontból nemcsak izgalmas, hanem jelentős is, hogyan ment végbe ez a találkozás. S mivel a Szovjetunió területén az Orosz Ortodox Egyház a legnagyobb egyház, elsősorban az az izgalmas és jelentős, hogyan találta meg helyét az Orosz Ortodox Egyház sok tusakodás és megpróbáltatás árán a szocializmusban, hogyan lett jelentős tényezővé a szocializmus építésében, s hogyan vált az elmúlt ötven esztendő alatt a világ egyik legtekintélyesebb egyházzá, amelynek a keresztyén világgyűléseken ma már nemcsak elvitathatatlan tekintélye, hanem döntő szava is van.

Mindez arra indított, hogy az Orosz Ortodox Egyház életét és történetét az utolsó ötven esztendőben helyezzük nagyító alá. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom előtti egyházi eseményeket csak röviden, egyetlen fejezetben foglalom össze. Ebben az összefoglalásban csak azokat az eseményeket érintem, és csak azokat a jellemvonásokat húzom alá, amelyek a téma megértéséhez feltétlen szükségesek.

Dolgozatom további részében részletesen ismertetem és elemzem az Orosz Ortodox Egyház utolsó ötven esztendejének történelmi eseményeit. Ezután a történelmi rész után összefoglalom az Orosz Ortodox Egyház mai életét, s végül a harmadik részben az Orosz Ortodox Egyház ökuménikus kapcsolatairól szólok.

Munkám folyamán elsősorban a Moszkvai Patriarchátus Folyóiratában megjelent cikkekre és tudósításokra, valamint a Patriarchátus egyéb hivatalos kiadványaira támaszkodom, de figyelembe veszem a tárggyal foglalkozó egyéb kiadványokat is.⁶

II. Dolgozatom rövid vázlatja.

- I. Az Orosz Ortodox Egyház története. 1917-1967.
  1. Az előzmények. Rövid történeti áttekintés 1917-ig.
  2. Az 1917-18. évi Moszkvai Zsinat.
  3. Tyichon pátriarcha működése. /1918-1925/
  4. A szakadárság új virágkora.
  5. Az egyház és az állam közötti viszony normalizálása. /1925-1941/
  6. Harc a szakadárok ellen.

7. Az Orosz Ortodox Egyház hazafias tevékenysége a Nagy Honvédő Háború idején. /1941-1945/
  8. A szakadárók visszatérése.
  9. Az 1943. évi zsinat és Szergij pátriarcha szolgálata.
  10. Alexij patriarchai helynöki működése és az 1945. évi Moszkvai Zsinat.
  11. Az Orosz Ortodox Egyház megerősödése Alexij pátriarcha működése alatt.
  12. Az Orosz Ortodox Egyház békeszolgálata.
- II. Az Orosz Ortodox Egyház élete /1917-1967/.
1. Az egyház és az állam viszonya.
  2. Az Orosz Ortodox Egyház igazgatása és szervezete.
  3. Az Orosz Ortodox Egyház külföldi szervezetei.
  4. Lavrák és kolostorok.
  5. A lelkészképzés.
  6. A sajtó szolgálata.
  7. A templom és liturgia.
  8. Az egyházi esztendő.
- III. Az Orosz Ortodox Egyház ökuménikus kapcsolatai.
1. Az ortodox egyházak nagy családjában.
  2. Az Orosz Ortodox Egyház és a Vatikán.
  3. Az Orosz Ortodox Egyház és a protestantizmus.
  4. Az Egyházak Világtanácsában.

III. Summázás

Historia est magistra vitae. A történelem az élet tanítómestere. Ez a régi latin közmondás nemcsak azt jelenti, hogy a régmúlt eseményeknek a jelenkor számára mindig komoly mondanivalója van, hanem azt is, hogy a történelemmel való foglalkozásnak csak úgy van értelme, ha leülünk a nagy tanítómester lábához és figyelünk arra, mire tanítja a múlt a ma nemzedékét.

Ez a megállapítás az egyháztörténetre, illetve az egyház történetével való foglalkozásra is érvényes.

Értekezésemben az egyetemes egyház egyik szektorának, az Orosz Ortodox Egyháznak az egyház évezedes történetéhez viszonyítva csak egy nagyon kicsiny szakaszát, az elmúlt ötven esztendő történetét vizsgáltam és elemeztem. De e kicsiny szakasz történetén keresztül is nagy dolgokra tanított bennünket a Nagy Tanítómester, az Egyház Ura.

1. Egyházának, népének ő a megtartója. Jöhetnek nehéz helyzetek, viharok az egyház életében, mérlegre kerülhet az egyház szolgálata, munkája, Jézus Krisztus, az Egyház Ura azonban mindig hű marad ígéretéhez: "Íme én tiveletek vagyok a világ végezetéig." /Mt 28,20/ Egyedül az ő jelenléte tartotta meg a nagy viharban az Orosz Ortodox Egyházat, egyedül az ő megtartó jelenléte lehet bizodalma és reménysége minden idők egyházának, gyülekezetének. Az ő jelenléte mindig megítéli a rosszat, a helytelent az egyház életében. De ezt a megítélést úgy végzi el, hogy lehetőséget ad a megújulásra, az újrakezdésre. Az Orosz Ortodox Egyházat is nagyon megítélte Isten az elmúlt 50 esztendőben, de lehetőséget adott számára is a megújulásra és az újrakezdésre. Az egyház útja mindig ez. Állandó megítélés és újrakezdés. S ha az egyház ezt a megítélést alázatosan tudja vállalni és engedelmesen tudja követni Ura új parancsait, akkor van reménysége a megmaradásra.

2. Isten megújított egyházát mindig az emberiség ja-

vára akarja felhasználni. És az egyház akkor marad egyház, ha ezt a szolgálatot őszinte szívvel, örömmel vállalja. Az Orosz Ortodox Egyház vállalta ezt a szolgálatot. Nem volt könnyű vállalnia, hiszen egy új korszak hajnalán, amikor az uralkodó egyház biztos helyzetéből a szolgáló egyház rizikó-vállalásának az állapotába került, sok kísértésnek volt kitéve. De felismerve azt az örök igazságot, hogy az Egyház Ura egyházát mindig a szolgálat útján tartja meg, vállalta ezt a szolgálatot és szolgálatával és megújulásával példát mutatott más egyházaknak is, hogy az új helyzetben, a szocialista társadalmi rendben is tud szolgálni az egyház. Az Orosz Ortodox Egyház minden egyház számára, a mi számunkra is nagyon szépen illusztrálja Üdvözítőnk szavait: "Aki meg akarja tartani az ő életét, elveszíti azt, aki pedig elveszíti az ő életét énérétem, megtartja azt". /Lk 9,24/

3. Végül emellett az önfeláldozó, szolgáló magatartás mellett Jézus Krisztus még sok mindent fel tud használni egyházának megtartására. Az Orosz Ortodox Egyház esetében a hívők kegyességét, a hagyományokhoz, a megszokott szertartásokhoz való ragaszkodást is felhasználta. A nyugati keresztyének sokszor lekicsinylően szoktak beszélni az ortodox egyháznak erről a kegyességéről. Azonban az elmúlt ötven esztendő megmutatta, hogy megtartó erőnek bizonyult ez a kegyesség. Persze a kegyesség még önmagában nem minden. A kegyesség akkor lesz megtartó erő - amint azt az Orosz Ortodox Egyház példája is mutatja - ha azt Jézus Krisztusnak szolgálatra indító jelenléte hatja át. Nem szabad lerombolnunk a tradicionális kegyességet, inkább pozitív tartalommal igyekezzünk azt megtölteni!

Az Egyház Ura áldja meg a sok vihart és megpróbáltatást átélt Orosz Ortodox Egyház életét és szolgálatát, hogy a keresztyén egyházak nagy családjában tovább tudjon haladni a szolgáló egyház útján a többi keresztyén egyház okulására, az orosz nép és az egész emberiség előrehaladására és Isten dicsőségére.

Jegyzetek

- 1.) Szergij: Pravda o religii v Rosszii. Moszkovszkaja Patriarchija, 1942.
- 2.) Patriarch Sergius: Die Wahrheit über die Religion in Russland, Evangelischer Verlag, A.G. Zollikon-Zürich, 1944.
- 3.) Sok cikket sorolhatnánk fel a Harangszó-ból, a Lelkipásztorból stb., de hadd utaljunk csak egy könyvalakban megjelent beszámolóra, amely tipikus példája annak, hogyan ferdítették el a szovjetunióbeli egyházi helyzetet: Martens Kornél: A keresztyén alatt. Emlékek a régi és az új Oroszországból. Evangéliumi Könyvkiadó, Budapest, 1936.
- 4.) Zsitkov: Evangéliumi keresztyének a Szovjetunióban. Református Egyetemes Konvent Sajtóosztálya, Budapest, év nélkül
- 5.) Német területen Ernst Benz marburgi egyháztörténész, Karl Rose és Eva-Maria Bachmann foglalkoztak elsősorban az Orosz Ortodox Egyházzal.
- 6.) Egyházi kiadványok mellett igen sok és értékes adatot találtam a Bolsája Szovjetszkája Enciklopediában.

Dr. Selmeczi János

A kanaanita asszony

(Mk 7,24-30 és Mt 15,21-28)

Bibliatanulmány. Elhangzott a "Lutherische Europäische Konferenz Kirche und Judentum" (LEKKJ) budapesti konferenciáján, 1987. május 7-én.

A kanaanita asszonyról szóló elbeszélést két evangélista, Márk és Máté is közli, s ezzel is jelzi fontosságát az összegyülekezet számára. Bizonyos tekintetben emlékeztet a Kapernaumi századosról szóló elbeszéléshez /Mt 8,5-kk és Lk 7,1-kk/ azonban jelentősen különbözik is attól. H.J. Iwand joggal említi, hogy "Luther épp erről az evangéliumi szakaszból igen mélyen és erőteljesen prédikált"; nyilván azért, mert "az asszonynak Jézussal való találkozása hitének próbatétele, s avval, ahogyan ebben helytállt, példát adott mindazoknak, akik hitre akarnak jutni". Valóban, Mühlhaupt gyűjteményes művében "Luthers Evangelienauslegung", nem kevesebb, mint hat különböző prédikációt, ill. prédikáció-részletet találunk a Máté-szöveg alapján. A skopus mindig ugyanaz: a megpróbált hit s annak győzelme. A reformatori és jellegzetesen lutheri "sola fide" vonala töretlen. Iwand prédikációs vázlata e textusról szintén ezen a nyomon halad. A történelmi kontextus, jelesül Luthernél, érthetővé teszi ezt: a római "Werkgerechtigkeitei-tel szembeni harci helyzet. A mi mai helyzetünkben azonban egy másféle skopust tartok időszerűnek: e perikópa centrális problémája: a zsidók és pogányok egymáshoz való viszonya Isten üdvökonómiájában. Ezt szeretném a következőkben felmutatni.

A "Tyros és Sidon/ vidéke" abban az időben a Római Birodalom Fönícia, ill. Szíria tartománya, pogányok lakta terület, a zsidók számára mintegy már "külföld". Miért ment - "visszavonult" - Jézus tanítványaival erre a vidékre? Talán csak ki akart térni ellenségei elől, a farizeusokkal és írástudókkal folytatott viták /Mk 7,1-kk, Mt 15,1-kk/ után? Vagy szimbolikus cselekedet volt ezt, amivel Jézus a pogányvilág felé való nyitást akarta demonstrálni? Az az ígéret, hogy Jahwe kiterjeszti országát a pogányság között is, hozzátartozik az ótestamentumi próféciához /És 42,6; 65,1; Zak 8,22.33/.

Jézusnak itt egy segítségéért könyörgő pogány asszony kerül az útjába. Mt szerint a találkozás a nyílt utcán játszódik le. Az asszony utánaered kiáltozva, ami nyilván feltűnést kelt, ami kínosan érinti a tanítványokat, s ezért szeretnék elhallgattatni. "Küldd el ezt az asszonyt, mert folytonosan utánunk kiáltoz". Az ilyen és hasonló jelenetek persze Jézus életében nem tartoztak a kivételek közé. A jelenet kínosságát fokozta, hogy az asszony - pogány nő volt. "Az asszony pedig görög volt, származására nézve sirofeneciai", tudósít Mk. Mindenesetre olyan valaki, aki nem tartozott a zsidók kiválasztott népéhez.

Mk szerint a jelenet egy házban játszódik le. Jézus ezek szerint egy pogány házban tartózkodik egy pogány asszony társaságában - a hívó zsidó ember számára elképzelhetetlen helyzet! Hasonlít ez a szituáció a Samáriai asszonnyal folytatott beszélgetéshez /Jn 4/. Felrúgja talán Jézus népének ke-

gyességi előírásait, meggondolatlanul és indokolatlanul? Igen - és nem! Hogy miként és mennyiben, azt mindjárt meglátjuk.

A pogány asszony nagy bajban van: leánykáját "gonosz lélek győztri". Nyilván valamiféle "megszállottságról" van szó, a mai orvostudomány meghatározása szerint mondhatnók idegbajról. Az evangéliumok gyakran szólnak hasonló esetekről. Csupán, itt figyelemreméltó az asszony viselkedése és még inkább a Jézusé.

A pogány asszony "hallott róla", ti. Jézusról. Nyilván nemcsak arról van szó, hogy értesült Jézus jelenlétéről, hanem arról is, hogy hallott már valamit ennek a Mesternek - rabbinak - gyógyító hatalmáról. Ennek híre bizonytalannal elterjedt a zsidók lakta területen kívülre is. A megszólítás azonban, amellyel az asszony beteg leánykája számára segítségért könyörög, "Uram, Dávid fia!", egyértelműen messiási hitvallástétel. Felismerte és elismerte, hogy Jézus Izrael megígért és immár elérkezett Szabadítója. Ezzel egyúttal azonban azt is felismerte és elismerte, hogy Jézus küldetése, megmentő hatalma és gyógyító szeretete, elsősorban Izrael kiválasztott népét illeti. Mégis, jóllehet pogány asszony, ezt a hatalmat és szeretetet a maga számára is szeretné igénybe venni. Önkénytelenül is emlékeztet ez a jelenet Ruth könyvének nagyszerű jelenetére, amikor Boáz a moábita Ruthnak meghirdeti Isten áldását s ezzel a felvételt Isten népének üdvközösségébe: "Fizessen meg tetteidért az Úr, legyen bőséges jutalmad az Úrtól, Izrael Istenétől, akinek szárnyai alá oltalmat keresni jöttél" /Ruth 2,12/.

Jézus magatartása azonban a segítségért rimánkódó asszony iránt nemcsak különös, hanem az evangéliumi elbeszélésekben szinte egyedülálló. "Ő azonban egy szóval sem válaszolt neki" /Mt/. S a tanítványok közbenjáró kérésére ridegen elutasító választ ad: "Én csak Izrael elveszett juhaihoz küldtettem!" Ezzel elérkeztünk elbeszélésünk csúcspontjához és döntő mondanivalójához. Jézus feltétel nélkül vallást tesz küldetése és ezzel népe, Izrael mellett. Küldetése, Szabadító és Segítő volta csak - ei mé - Izrael házának elveszett juhai számára szól. Hasonló megfogalmazást találunk a tanítványok kiküldetésénél is: "Pogányok útjára ne térjetez ki és a samaritanusok városába ne menjetez be, hanem inkább menjetez Izrael házának elveszett juhaihoz" /Mt 10,5-6/. Önkénytelenül a Zákeus-történetre kell gondolnunk /Lk 19/, "Az Ember Fia azért jött, hogy megkeresse és megmentse, ami elveszett", s a megelőző versben ezt olvassuk: "Mivelhogy ő is Ábrahám fia"! S gondoljunk Lk 15 három példázatára az elveszett juhról, elveszett drachmáról és elveszett fiúról. Vajon ezek az elveszett juhok csak egyesek, egyes csoportok, különösen is bűnös, segítségreszoruló emberek, vagy Izrael egész népe? Ezékiel 34. nagyszerű látomása szerint Izrael egész népére kell gondolnunk - persze nem feledve, hogy némelyek magatartásuk által kizárhatják magukat az Úr kereső és megmentő szeretetéből.

A pogány asszony már említett megszólítása: "Uram, Dávidnak Fia!" voltaképpen Jézus exkluzív küldetésének teljes elismerése és megerősítése. Mégis tovább könyörög: "Uram, segíts rajtam!" S erre még elutasítóbb és megalázóbb választ kap: "Nem helyes dolog elvenni a gyermekek kenyerét s a kölyökkutyáknak vetni!" /Mt/. "Hadd lakjanak előbb jól a gyermekek" - így Mk, s azután szó szerint úgy folytatja, mint Mt. A kutyák a régi Keleten megvetett, tisztátalan állatok voltak s a pogányokat

nevezték általában kutyáknak. Valóban, mélyebben már nem is lehetett volna ezt a szegény asszonyt megalázni. Jézus és az asszony párbeszédének súlypontja azonban nem - amint ezt Luther-nél láttuk - az asszony hitének próbatételében, tehát egy szubjektív problémában van, hanem a zsidók és pogányok viszonyának nagyon is objektív valóságában. Vegyük végre észre: a gyermekek, akik az Atya asztalánál ülnek és elsősorban jogosultak a megelégtetésre, - ezek a zsidók. És a pogányok, a kutyák - ezek vagyunk mi! Néhány exegéta enyhíteni próbálta a jézusi szavak életét, amikor arra utaltak, hogy - talán - akadtak "házi kutyák" is, melyek így valamiképpen a háznépéhez, a háztartáshoz tartozhattak. Az efféle spekulációk azonban mit sem változtatnak a helyzet komolyságán és Jézus szavainak súlyán. "A legnagyobb megvetés tükröződött abban, ha egy embert kutyának neveztek" /Strack-Billerbeck, v.ö. 22. Zsolt. 21; Mt 7,6/. Jézus válaszában Izrael kiválasztottságának valósága a legélesebb módon jut kifejezésre /Deut 14,1; Rm 9,4/. Izrael házának elveszett juhjai számára érvényes első renden Isten megmentő szeretete, megsegítő hatalma, a gonoszt meggyőző ereje és dicsősége. "Jézus egész szolgálatát Isten népére irányozta s magát erre koncentrált" /Ed.Schweizer/. Mt 15,21-28 Reminiscere vasárnapjának evangéliumi ógyházi perikópája volt. Ehhez M. Doerne "Er kommt auch noch heute" c. homiletikai vázlatában az ógyházi perikópákhoz, ezt jegyzi meg: "Épp úgy, mint a Kapernaumi százados rokon jellegű perikópájában ez is azt mutatja, hogy miként válik lehetővé Jézus művének s az evangéliumnak a pogányokra való kiterjesztése. Ez nem volt magától értődő, mert Jézus legalábbis Mt hitelreméltó híradása szerint, életművét szigorúan és tudatosan Izrael határaihoz szabta, s ezt a számára adott határt, illetőleg annak átlépését, mint messiási küldetése iránti engedetlenséget, elutasította".

Mélyen megrendülve kell felvetnünk a kérdést: vajon a keresztyénség, az egyházak, a teológusok kétezer éven át olvasták s mindig újraolvasták a kanaani asszony történetét, prédikáltak róla - és központi mondanivalóját egyáltalában és soha meg nem értették? Ha ugyanis ezt s azután Rm 9-11-et s kiváltképpen 11,17-ff-et olvasták és jól megértették volna, hogy ti. "nem te hordozod a gyökeret, hanem a gyökér hordoz téged" /18.v./, továbbá nemcsak ezeket a szakaszokat, hanem még sok egyébét is, és az egész Biblia, ÓT és ÚT egész duktusát megértették és figyelemre méltatták volna, akkor aligha kerülhetett volna sor a - "teológiaiilag" is mindig újra megindokolt - zsidóellenességre az egyházakban, a pogromokra és üldözésekre, a diszkriminációkra és a gettókra s végül is a holokausztra.

Akkor lehetetlen lett volna az egyházzal, mint "igazi Izraelről" szóló hamis tanítás, amely szerint az egyház az összes ígéretek örököse s a zsinagógát ki kell zárni Isten üdvözítő cselekvésének köréből, amint ezt a strassbourgi Münster kapujának domborművén olyan megrázóan szemlélhetjük. Akkor Luther zsidókról szóló iratait is kritikusan olvasták volna s észrevették volna ezekben is az eredeti, igazi reformátori vonalat: "Krisztus azt mondja, hogy szolgálatomat azokért kell végezmem, akikhez küldettem, tudniillik Izrael népéért". /v.ö. Eberhard Schendel, Martin Luther und die Juden, a Martin Luther Bund 1987. évi Naptárában "Lutherische Kirche in der Welt", 183-kk old./.

Térjünk azonban vissza a kanaani asszonyról szóló

elbeszéléshez. A pogány asszony teljes alázatossággal igazat ad Jézusnak. "Igen, Uram", mondja. Nem utasítja tehát el a megalázó megjelölést "kutya", hanem meghajol ez ítélet alatt s elfogadja Jézus szájából helymegjelölését Isten üdvökonómiájában. Igen Uram, először a gyermekek, a jog szerinti örökösök kerülnek sorra. Ők foglalhatnak helyet az Atya asztalánál. Ők elégíttetnek meg az Atya kezéből kenyérral. Igen Uram, így van ez rendjén. "Azonban", könyörög tovább is állhatatosan, az urak asztaláról lehulló morzsáért. Mk megfogalmazásában "azért a kölyökkutyák is esznek az asztal alatt a gyermekek morzsáiból". Ezek a "morzsák" E. Schweizer szerint, azok a kenyérdarabok voltak, amikbe az emberek - mivel akkoriban kézzel, evőeszközök nélkül ettek, a kezüket beletörölték. Az asszony számára tehát elegendő Isten kegyelmének maradéka, mert még ez a maradék is felséges ajándék!

S csak most hangzik el Jézus szava: "Oh asszony! Nagy a te hited. Legyen neked, ahogy akarsz. És meggyógyult az ő leánya attól az órától fogva." S Mk így fogalmaz: "Ezért a beszédért eredj el: már eltávozott a leányodból a gonosz lélek". Most értjük meg, micsoda a hit: alázatos meghajlás Isten akaratára előtt, ítéletének elfogadása, igazának feltétlen igenlése. S ezzel megnyílik az út az üdvösség és gyógyulás előtt. Ítélet és kegyelem szorosan együtt vannak, mint az üdv és a gyógyulás is. "A te hited", mondja Mt és "Ezért a beszédért", fogalmaz Mk. Isten ígéjére az ember a hit szavával válaszol.

Vajon a hite a pogány nőnek Jézus személyéhez van kötve, - vagy Izrael Istenéhez, akinek küldötte a Dávid Fia Jézus itt teljhatalommal cselekszik? Mindenképpen az asszony ezt az Istent vallja Urának. Vallomásán talán áttűnik Izrael ősi hitvallása a "Söma Izrael"? Vagy ebben a hitvallásban már egy Krisztus-hitvallást kell látnunk? Az ósgyülekezet, amely számunkra ezt a történetet megőrizte kétféle variánsban is, Mt Mk, valószínűleg az utóbbira gondolt. Egyes kutatók szerint "Mk arra emlékezteti a pogánykeresztényeket - olvasóit -, hogy Izrael népének előjogát mindenképpen respektálni kell, - Mt viszont a szigorú zsidókeresztényeket arra figyelmezteti, hogy a hit megnyitja az Istenhez vezető utat a pogányok számára is". E kétféle hagyomány, legalábbis egy ideig, együtt élt tovább. Akárhogyan nézzük is: az Isten megmentő szeretetének evangéliuma amely először Izrael számára érvényes, immár minden népek számára is adatik. Nézetem szerint az elbeszélés súlypontja éppen ezen az "először"-ön és az "is"-en van.

A pogány asszony részeseül immár az üdvösségben s leánykája meggyógyul. Mindkettőjüket magához fogadja Jézus s ezzel felveszi Isten népének üdvközösségébe. Megelégtíttetnek a morzsákból, amik Isten irgalmasságának asztaláról immár az ő számukra is lehullanak. Zsidók és pogányok együtt nyernek meghívást, hogy "letelepedjenek Ábrahámmal, Izsákkal és Jákóbbal a mennyek országában" /Mt 8,11/. Mert Isten szövetsége - az ő és az ÚJ is - érvényes s nem szűnt meg, az ő hűsége mindannyiunké, ha azt hitben megragadjuk, örökkön örökké.

Irodalom:

Strack-Billerbeck, Kommentar zum NT aus Talmud und Midras, 1926.

Walter Grundmann, Das Evangelium nach Matthäus, 1981.

Lohmayer-Schel, Das Evangelium des Matthäus/Meyer Kommentar/, 1956.

Eduard Schweizer, Das Evangelium nach Markus, NTD, 1967.

Eduard Schweizer, Das Evangelium nach Matthäus, NTD, 1973.
H.J. Iwand, Predigtmeditationen II. 1939/53.
E. Mühlhaupt, Luthers Evangelien-Auslegung, 1960.

Dr. Groó Gyula

A LEGNAGYOBB BOLOND

Egy régi történet olyan királyról szól, aki a kor szokásának megfelelően udvari bolondot tartott. Az ilyen bolondnak joga volt ahhoz, hogy megmondja az igazságot a királyoknak és a hercegeknek, még akkor is, ha az keserű volt. Ha ugyanis az igazság keserű volt, akkor egyszerűen csak annyit fűztek hozzá: "Hiszen ő bolond!"

Egyszer a király olyan ezüst bolondpálcát adott bolondjának, amelynek végén arany harangocska hintázott. Majd ezt mondta: "Az biztos, hogy te vagy a legnagyobb bolond, aki csak létezik a világon. De ha egyszer mégis találkozol olyan emberrel, aki még nálad is nagyobb bolond, add tovább neki ezt a pálcát." A bolond éveken át hordozta magával a pálcát. Egy napon aztán megtudta, hogy haldoklik a király. Csendesesen bement a betegszobába és így szólt: "Király, hallom, nagy útra akarsz indulni." "Nem akarok - válaszolta a király -, hanem kell!" "Bizonyára hamarosan visszatérsz." "Nem - sóhajtotta a király -, abból az országból, ahová én utazom, nincs visszatérés." "No, no - vélte a bolond jóságosan -, akkor viszont bizonyára régen előkészítetted az utazást. Remélem, gondoskodtál arról, hogy abban az országban, ahonnan nincs visszatérés, királyi módon fogadjanak." A király a fejét rázta. "Ezt elmulasztottam. Sosem volt időm arra, hogy előkészítsem ezt az utazást." "Ó, akkor te valószínűleg nem tudtad, hogy majd egyszer el kell indulnod erre az útra." "Már régóta tudtam. De, mint mondtam, sosem volt időm, hogy megtegyem a helyes előkészületeket."

A bolond ekkor csendesesen letette pálcáját a király ágyára és így szólt: "Azt parancsoltad nekem, hogy annak adjam tovább ezt a pálcát, aki még nálam is nagyobb bolond. Király, fogd a pálcát! Te tudtad, hogy át kell menned az örökkévalóságba, és hogy onnan nincs visszatérés. Ennek ellenére nem törődél azzal, hogy megnyíljanak neked az örök hajlékok. Király, te vagy a legnagyobb bolond!"

Fordította:

Göllner Pál

XX

Biblióra: miért, hogyan?

Gyülekezeteinkben bibliórákat tartunk vagy tartottunk. Vannak gyermek-, ifjúsági-, gyülekezeti-, női-, férfi biblióráink, - de talán még többféle is. Sokszor ezek másképp töltik be szerepüket, mint a nevük és eredeti céljuk mutatná. Nem rosszak, csak éppen mások, mint amivé lehetnének. S hiszem, hogy kis odafigyeléssel és odaszánással mások is lehetnének. Nem "mini-istentiszteletek", hanem tényleg szó szerint: Biblia-órák, csoportos, közös bibliatanulmányozásra fordított alkalmak. Így nem csupán eggyel több lesz istentiszteleteink száma, hanem más is lesz. S kétségtelen előnyei vannak az egyetlen örömhír többoldalú megközelítésének, az egyetlen úrral való másféle találkozásnak is.

Az évezredek során hívők és nem vallásos emberek milliói fordultak kíváncsian az Úr Jézus Krisztus személye felé. Sokféleképpen vélekednek róla. Van, aki egy nagy tanítót, egy kiemelkedő humanistát, szupersztárt vagy forradalmárt lát benne. A keresztyénség körén belül is különös a helyzet. Sokan nem érzik élő személynek, aki életükbe ma is döntően beleszólhat és akinek számadással tartozunk. Sokan nem érzik szerető közelségét, vagy éppen öregkoruk ellenére is csak a karácsonyi kis "Jézuskát" ismerik.

Mi óvhat meg a tévedésektől? Mi segít, hogy ne a saját elképzelésünk szerint formáljuk át Jézus Krisztus történelmi alakját? Mi a titka, hogy igazán közel kerülhessünk Hozzá, úgy amint van, aki Ő? Ha igazán meg akarjuk ismerni, akkor élete és tanítása leghitelesebb dokumentumaihoz, az evangéliumokhoz és az egész Bibliához kell fordulnunk. Jézus és a Biblia megismerésén túl, célunk a vele való személyes kapcsolat kialakítása és fenntartása. Ebben komoly és áldott szerepet kaphat a Biblia kisebb csoportokban való tanulmányozása, vagyis a biblióra, a szó eredeti értelmében. Nevezzük ezt közös bibliatanulmányozásnak.

1. A közös bibliatanulmányozás lényege és formái

A közös bibliatanulmányozásban egy csoport őszintén és önkéntesen vesz részt. Az alkalom mozgatórugója az aktivitás. Cél az adott bibliai résznek eredeti korában és összefüggésében való megértése, valamint a mai üzenet meglátása úgy, hogy az pozitív megváltozásra és megújulásra ösztönözze őket. S mindezt közösen és egymást segítve szeretnék elérni.

A bibliatanulmányozásnak lényegében két formája lehet, attól függően, hogy milyen a csoport összetétele. 1. Ha a csoport javarészt hívőkből áll, akkor pártoroló bibliatanulmányozásról beszélhetünk. 2. Ha a csoportban többségében vagy nagyobb számban nem-hívő, de érdeklődő tagok vannak, akkor pedig alapjában evangélizáló bibliatanulmányozásról van szó.

x x x

2. A bibliatanulmányozás jellemzői

1. Az irodalmi műfaj figyelembevétele

A műfajnak meghatározó jelentősége van a bibliai szakasz értelmezésében. Irodalmi szempontból elbeszélő, tanítói és költői jellegű részekről beszélhetünk.

Az elbeszélő jellegű részek egy történetet örökítenek meg. Jelentős események ismertetése a célja. Helyileg és korban elhelyezi a történetet, taglalja a szereplők cselekedeteit. Pl. Mt. 2,16-23.

A tanítói jellegű részek célja az, hogy tanítással, logikus érveléssel meggyőzze hallgatóit. Bizonyítékokat tár elénk, fontos gondolatokat hangsúlyoz. Pl. Rm. 6,1-23. A szerző egy tanító, próféta vagy apostol.

Költői jellegű részek a költemények és példázatok. Művészi formákat és eszközöket használ érzései, látásai, Isten-nel való kapcsolata kifejezésére. A képzeletünkön keresztül hat ránk. Pl. Zsolt 133. Bír. 5:1-31. Jób. 38,1-11.

2. A bibliatanulmányozás alapelvei

Életünk kérdéseire vonatkozóan Isten akaratát gyakran bibliaolvasás közben ismerjük föl. Ilyenkor egy kiemelkedő igeverers üzenetté válhat. De Isten vezetése fölismerésének ez a módja súlyos tévedésekhez is vezethet. Olyan üzenet "kiolvasásához" a Bibliából, amely nincs is benne számunkra. Nem szabad összefüggéseiből kiragadva alkalmazni igeverseket életünk kérdéseire. Meg kell értenünk eredeti jelentését és összefüggéseit. Ezért fontos, hogy a Biblia tanulmányozásakor a következő három lépcsőt figyelembe vegyük:

a. Megfigyelés. Figyeljük meg a történetet, a tanítás alapját, a helyzetet. Elbeszélő jellegű résznél figyeljük meg részletesen az eseményeket, a háttért, az előzményeket, színhelyet, szereplőket, a problémát, a megoldást. Tanítói jellegű résznél figyeljük meg alaposan a vázlatot, az összefüggéseket, a célt, a fő gondolatokat, a fontos kifejezéseket és a végkövetkeztetést. Költői jellegű résznél figyeljük meg alaposan a szerkezetet, az összefüggéseket, a fő témát, a hangulati változásokat és a végső következtetést.

Tehát a szövegrészre figyelünk, annak irodalmi és történeti összefüggésében.

b. Értelmezés. Körvonalazzuk a fő gondolatmenetet vagy fő eseményt. Merüljünk a felszín alá: Mi volt az olvasottak jelentősége az adott történelmi korban és helyzetben? Mik a részletek? Milyen örök érvényű elveket találhatunk?

c. Alkalmazás. Végül keressük meg az olvasott szakasz aktuális mondanivalóját, mai üzenetét. Alkalmazzuk egyre távoluló körben: Milyen kérdéseket vet föl mai gondolkodásunkkal és életstílusunkkal kapcsolatban önmagunk, családjunk, gyülekezetünk, az egyház és végül a társadalom vonatkozásában.

Hadd mutassunk be itt egy példát a bibliai szövegrésznek e három lépcső szerinti vizsgálatára:

1.Kor. 3,3-7.

a. Megfigyelés: A gyülekezetben pártoskodás, széthúzás volt. Mit tudunk meg erről ezekből a versekből? Mit tudunk

meg Pálról és a gyülekezetről?

b. Értelmezés: Miért foglalkozott Pál annyira ezzel a gonddal? Milyen mélyebb elvek forogtak kockán? Mit értett Pál azon, hogy "testiek vagytok", "én plántáltam" stb.?

c. Alkalmazás: Szerintetek milyen nehézségekkel kerülnek szembe azok, akik másokkal együtt végeznek lelki szolgálatot? /Pl. lelkészek együtt, lelkész-gyülekezeti vezetők, gyülekezeti munkások egymás között/. A gyakorlatban hogyan alkalmazhatnánk az ebben a szakaszban meglátott elveket a saját helyzetünkre?

Másik példánk: Lk. 5,17-26.

a. Megfigyelés: Képzeljük bele magunkat a légkörbe. Képzeljük el a tömeget, a négy embert, a beteget. Vajon mire gondoltak, amikor mindenképpen valami módot akartak találni arra, hogy barátjukat Jézus elé vigyék. Figyeljük meg a farizeusokat is.

b. Értelmezés. Miért jelentette ki Jézus erről a betegről, hogy bűnei megbocsáttattak, mielőtt betegségével foglalkozott volna? Milyen fontos elvre mutat ez? Miért okoztak Jézus szavai fölháborodást?

c. Alkalmazás: Mi lehet az oka, hogy túl megszokottan tudjuk, hogy Jézus megbocsáthatja a bűnt. De most gondoljuk át együtt, hogy miért olyan fontos Jézusnak a 24. versben elhangzó kijelentése a 20. századbeli ember számára. Hogyan tudjuk ezt megértetni társainkkal, akikkel együtt tanulunk vagy dolgozunk.

3. A pásztoroló bibliatanulmányozás jellemzői

1. Célja, hogy segítsen az újjászületett tagok lelki fejlődésében, a megszentelődésben. A csoport közös elhatározása alapján igyekszik megvalósítani azt, hogy Jézus Krisztus Úr legyen életük minden területe fölött. Az Újszövetségben több mint hatvanszor fordul elő ilyen felszólítás, szerepel az "egymást" szó. Ez azt jelenti, hogy felelősséggel tartozunk egymás iránt. Egymást tanítani és inteni kell: Kol 3,16. Egymást buzdíthatjuk és bátoríthatjuk: Zsid. 3,13. 10:24-25. Egymást nevelhetjük és fölkészíthetjük a különféle helyzetekben való hűséges megállásra: 2 Tim. 3,16-17. Nagy dolog az egymás terheinek hordozása is: Gal. 6,2.

2. A pásztoroló bibliatanulmányozásra a Szentírás bármely részét fölhasználhatjuk. Alaposan, mélyen kell vizsgálnunk. Esetleg kitérhetünk arra is, hogy az adott igerészt más hívők másképpen értelmezik.

3. Lehetnek a pásztoroló bibliatanulmányozásnak veszélyei is. Például a bezárkózás, amikor nem gyarapodhat a csoport új tagokkal, vagy nem lát szívesen vendégeket. Veszély lehet a mindennapi élettől való elszakadás, a missziói küldetésről való elfelejtkezés, a törvénykezés, a "kánaáni nyelv" egyoldalú kialakulása is.

4. Az evangélizáló bibliatanulmányozás jellemzői

Alapállás:

1. Először is közös alapot kell keresnünk a hívők és a nem-hívők között, amelyről kiindulva a nem-hívő résztvevők is eljuthatnak Isten megismerésére. Ez az alap Jézus Krisztus történelmi személyének a tárgyilagos és őszinte vizsgálata. A

csoportban a beszélgetések során előítéletektől és elfogultságtól mentesen kell föltárulnia az ember Jézus Krisztus személyének. Csak ezután kerüljön arra a hangsúly, hogy ő együttal Isten Fia, a Szentháromság egyik személye, aki egyedüli közbenjáró Isten és emberek között. 1 Tim. 2,4-6. Jézus kortársai is úgy ismerték őt először, mint embert. Aztán ez az ismeret fontos lett számukra, mert Jézusban igazi megoldást találtak életük alapvető kérdéseire és megváltozott emberként új reménységgel nézhettek a jövőbe, sőt annak munkálásában ők is szerepet kaptak. Ilyen találkozás Jézussal azóta is állandóan történik mindenütt a világon. Mert ő ma is megismerhető. Ebben segít az evangélizáló jellegű bibliatanulmányozás.

2. Célja: az örömezenet fokozatos és átfogó megértetése. Az előbbiek alapján elsősorban az evangéliumokat vizsgáljuk. Megismertetjük Jézus történelmi személyét. Bemutatjuk hatalmát. Mt 8,27. - Segítsük a résztvevőket abban, hogy azonosuljanak azokkal, akik Jézussal találkoztak és hogy meglássák Jézus valóságát, tanításának fontosságát és időszerűségét a saját életükben és mai korunkban. Mindezt a samáriai asszony lelkületével tegyük, aki így hívogatót: "Jöjjetek, lássatok egy embert, aki megmondott nekem mindent, amit cselekedtem: nem ő-e a Krisztus?" Jn 4,29. - Végül, mellékesen, az evangélizáló bibliatanulmányozás során a jelenlévő hívő is erősödik: ismételi, tanul, szüksége van hitünk alapjainak rövid, világos összefoglalására ön maga és a továbbadás szempontjából, s megújulhat élete és szolgálata ezáltal is.

3. A bibliatanulmányozás témáit legfőképpen az evangéliumi történetekből válasszuk ki. Kezdetben mindenképpen. Ebben is Jézus személyére figyeljünk. Olyan igeszövegeket válasszunk, ahol kitűnik páratlan személyisége különféle élethelyzetekben. Vagy ahol az emberek személyesen, döntésre készítő módon találkoznak vele. Vagy ahol a leírt emberi probléma kapcsolatba hozható a csoportban lévőkkel.

5. A kétféle bibliatanulmányozás összevetése

Mindkét esetben az a célunk, hogy a csoport tagjai a Biblia tanulmányozása által igazán megismerjék Jézust, fogadják el Uruknek és Megváltójuknak, s ezután növekedjenek a hívő életben.

A pásztoroló bibliatanulmányozás alapállása az, hogy a tagok hívő emberek, akiknek már van átfogó képük a Bibliáról és annak tanításairól. Az evangélizáló bibliatanulmányozáson résztvevők bibliaismerete csekély, esetleg téves, néha előítéleteik vannak. Nem ismerik a bibliai szóhasználatot.

A pásztoroló bibliatanulmányozás célja egymás építése a hitben, segítés minden szolgálatban és az evangélizációs munkában, valamint imaközösség megvalósítása. Az evangélizációs bibliatanulmányozás célja Krisztus történelmi személyének megismertetése, hatalmának bemutatása, az evangélium megértetése és aktualitásának megmutatása.

A pásztoroló bibliatanulmányozás témája minden igehely. Lehetőleg szorosan ragaszkodjunk a témához. Az evangélizáló bibliatanulmányozás témájának középpontjában Jézus személye és cselekedetei állnak. Rugalmasan eltérhetünk a témától a fölvetődő kérdések alapján.

Hadd szemléltessük a különbséget egy példán: Lk 5,1-11.

Jézus: - mint tanító - hogyan hív el tanítványokat? - fokozatosan kér egyre többet Pétertől. Mi ezzel a célja? Péter: - jól reagált-e? - hogyan reagált arra, ahogy Jézus egyre többre tanította? - mibe kerül, ha mindent elhagyunk és mit nyerünk ezáltal? - nekünk milyen nehézségeink vannak lelki életünk fejlődése során? Felismerjük-e, hogy Isten próbál és nevel bennünket?	- mit tett? - miért hívta el Pétert? - milyen benyomást nyertünk róla? - milyen ember volt? - mit láthatott egy egyszerű halász Jézusban? - saját bűnösségének fölismerése - miért volt hajlandó fölcserelni munkáját Jézus követésével és szolgálatával? - Mit jelent ma Jézus követése? - Mit kell feladnunk, ha követni akarjuk Jézust?

6. A közös bibliatanulmányozás vezetése

A csoportvezetőnek az a feladata, hogy az eddigiekben leírt célokat igyekezzen megvalósítani. Segítse a csoportot az igerész megértésében. Vezesse a beszélgetést, s ha kell irányítsa. Bátorítson mindenkit véleménye kifejtésére, kérdései, kértelyei kifejezésre juttatására. A csoport minden tagja érezze, hogy komolyan veszik kérdéseit. Mindezzel utat készítünk az Igének, hogy elvégezhesse az emberekben a maga munkáját. - Az előbbieket föltétele, hogy a vezető előre fölkészüljön az alkalomra. Ismerje az ígét és a tanulmányozott részt és annak megfelelően igyekezzen élni. Imádkozzon rendszeresen a csoport tagjaiért és az egyes bibliaórákért.

Ha a vezető előre elkészített vázlatot vagy tanulmányt használ, ügyelnie kell arra, hogy rugalmasan kezelje a leírt vázlatot és kérdéseket. Módosítsa a kérdéseket. Változtasson a megjelent tagok szükséglete, személyisége szerint. Hagyja ki azokat a kérdéseket, amelyek lényegtelennek tűnnek és ha kell, iktasson be másokat.

Az önmagunk által összeállított kérdéseknél nagyon figyeljünk a kérdésföltétevés helyességére, hogy kérdéseink hatékonyak, gondolatébresztőek és beszélgetést elindítóak legyenek. Fil. 4. példáján vizsgáljunk meg néhány szabályt és azok alkalmazását.

1. Rövid és tömör legyen minden kérdésünk. Ne legyen határozatlan, homályos vagy bonyolult. Pl.: Fil. 4,1. Ne legyen túl lelki nyelvezetű.

Szegényes:

- Van-e valakinek valamilyen gondolata vagy meglátása?
- Mit tanulhatunk ebből az igeszakaszból?
- Tekintettel az "annakokáért" szóra az 1.v. elején

és az előző fejezetre gondolva, mire utal itt Pál?

- Hogyan "állhatunk meg az Űrban", amikor napról-napra e világ erői és hatalmasságai ellen kell küzdenünk?

Jobb:

/Az előzmények rövid összefoglalása után/ - Nézzük meg az első verset. Szerintetek hogyan kapcsolódik ahhoz, amit Pál előzőleg mondott? /Megfigyelés/

- Gyakran beszélünk arról, hogy "erősen kell állanunk az Űrban". De mit gondoltok, mit értett ezen Pál? /értelmezés/

- Tapasztalatunk szerint ez mikor a legnehezebb? /alkalmazás - segítsd az őszinte beszélgetés kialakulását!/
2. Először beszéljétek meg, hogy mit jelent a szakasz, mielőtt föltennétek az alkalmazásra vonatkozó kérdéseket.

Pl. Fil. 4,4-7.

Szegényes:

- Mi a békesség?

- Hogyan tehetünk szert rá?

Jobb:

- A filippi hívőknek bizony volt miért aggódniuk. De mit mond igénk, mi a Krisztusban levő békesség titka?

- Mi személy szerint hogyan engedünk ennek a felszólításnak?

- Szerintetek a hívő embernek sosem szabad aggódnia?

Mikor helytelen szerintetek az aggódás?

3. Kérd a csoportot, hogy mondják el látásukat és véleményüket. Ne úgy tedd föl a kérdést, hogy egyszerű igennel vagy nemmel lehessen válaszolni. Ha egyetértenek a vezetővel, azt is kelljen indokolniuk. Ne elégedj meg az egyszavas válaszokkal. Pl.: Fil. 4,8-9.

Szegényes:

- Min gondolkozzunk el? /Hacsak nem követi a szakasz jelentőségére vonatkozó, értelmező kérdés./

- Egyetértetek Pállal?

- Hát szerintetek nem nagyon időszerűek ezek a versek még ma is?

Jobb:

- Mit gondoltok, miért hangsúlyozza igénk a gondolkodás fontosságát?

- Miért éppen ezeket a vonásokat említi?

- Hogyan dönthetjük el, hogy mi "igaz és dicséretre méltó" a mi környezetünkben? Hát nem úgy van, hogy a szépség a szemléltől függ?

4. Segíts, hogy a csoport tagjai a felszín alá hatoljanak és azonosuljanak a szakaszban említett személyekkel. Pl.: Fil. 4:2.

Szegényes:

- Kapcsolódik-e ez a vers az előzőekhez?

- Mit jelent ez a vers?

Jobb:

- Mit gondoltok, miért vész össze két munkatárs?

- Szerintetek milyen nehézségekkel kell szembenéznünk a lelki munka során?

- Mit tehetünk gyülekezetünkben egészen gyakorlatiasan azok segítésére, akik összevesztek egymással?

Azonosulás a szereplőkkel:

- Jn 8,1-11. Az asszony helyébe képzelve magunkat, mi

minden vetődne föl bennünk, ahogy ott állunk a tömeg és Jézus előtt?

- ... ezzel szemben hogyan bánik vele Jézus?
- Jn 3,1-15. Nikodémus kérdéseiből mit tudunk meg arról, hogy mit gondolt? /4. és 9. v./ Tudjuk róla, hogy jó és köztiszteletben álló ember volt. Miért jött mégis éjszaka? Milyen érzelmi konfliktuson mehetett át, amíg eljutott oda, hogy megkérdezze: "Mi módon lehetnek ezek?" /9.v./

5. Bíztsd a csoportot arra, hogy gondoljanak ki konkrét alkalmazási példákat. Tehát ne maradjunk az általános elvek szintjén. Példa: Fil. 4,15-17.

Találó, de nem kielégítő:

- Hogyan támogatta Pált a filippibeli gyülekezet? /megfigyelés/ Mit tanulhatunk ebből a mi adakozásunkra nézve? /Alkalmazás./

Jobb, ha konkrétabb:

- Gondoljunk bibliakörünkre, a saját gyülekezetünkre, önmagunkra. Hogyan juttatjuk kifejezésre az evangéliumban való közösségünket egymás iránt, vezetőink iránt? Vajon eleget teszünk-e ezen a téren? Helyesen tesszük-e azt, amit teszünk?

- Van-e szerintetek most egész konkrétan olyan valami, amit meg kellene tennünk?

6. Építs hidat az ige és a csoport között!

Juttasd kifejezésre kérdés formájában azt, amit érzésed szerint a csoport tagjai gondolnak. Ezzel nyújts nekik lehetőséget arra, hogy ők maguk kimondják azt, amit gondolnak. Akár olyan dologról van szó, amit magukra vonatkoztatnak, akár olyanról, ami kérdéses számukra vagy amivel nem értenek egyet.

Például a 139. Zsoltár tanulmányozásakor valaki arra gondolhat, hogy "ez mind nagyon jó és szép, de Isten nem tűnik mindig ilyen közelinek." Ezzel kapcsolatban valami ilyet mondhatnánk: "Az olvasott versek nagyon megindítóak. De mi van azokban az időszakokban, amikor tapasztalatunk nem egyezik meg Dávidéval... amikor úgy tűnik, hogy Isten elhagyott minket." "Volt-e ilyen tapasztalatotok?" "Mit tanulhatunk Dávid belső hozzáállásából, magatartásából?"

7. A vezető azonosuljon a csoporttal

Amikor csak lehet, többes szám első személyben beszélj, ne 2. személyben! Ne keltsd azt a benyomást, hogy a vezető mindenre tudja a választ! Ne úgy tedd föl a kérdést, hogy "Mi volt a probléma?", hanem inkább úgy, hogy: "Mit gondoltok, mi volt a probléma?" /Kivéve persze, ha tényre akarsz rákérdezni./ Csak akkor utalj a Biblia más részeire, ha föltétlenül szükséges. Juttasd kifejezésre őszintén saját reakciódat az ige-részre vonatkozólag. Elmondhatod azt is, hogy milyen problémáid voltak az alkalmazás területén.

8. Nehezebb helyzetek kérdése

Vannak alkalmak, amelyek meglehetősen jól sikerülnek, az előre tervezettek szerint folynak. De vannak kínosabb szituációk is. Mit csináljunk ilyenkor? Ezekre nem lehet megoldási sablonokat adni, de érdemes egyes helyzeteket előre átgondolni, hogy az adott alkalommal ne érjen váratlanul.

Mit tennél a következő helyzetekben?

1. Föltétlénél egy kérdést és a válasz néma csönd.

2. Valaki olyan megjegyzést vagy kérdést tesz föl, amelynek nincs köze az aznapi témához.

3. A csoport egyik tagja igen beszédes természetű és teljesen uralni akarja a beszélgetést. Vagy nem beszédes egyébként, de úgy gondolja, hogy itt most lehet a végtelenségig, most mindenki őt hallgatja.

4. Olyan kérdést tesz föl valaki, amire nem tudsz felelni.

5. Az egyik jelenlévő nagyon félénk és egy szót sem szól.

6. Azt szeretnéd, hogy a csoport kövesse a te gondolatmenetedet, amely nagy hatással volt rád és amelyre készültél. De úgy látszik, hogy senki sem vette észre azt, amit te.

7. Az egyik új jelenlévő teljes ártatlansággal olyasmit mond, amiből kitűnik, hogy egyáltalán nem érti az evangélium alapvető tényeit.

8. Sorra teszed föl a beszélgetésre ösztönző kérdéseket, de a csoport tagjai válaszukat mindig csak feléd irányítják, nem alakul ki beszélgetés a csoport tagjai között.

9. Hogy néz ki ez a gyakorlatban?

1. Előkészület: Imádkozva olvasd el az igeszakaszt. Figyeld meg jól, miről van szó. Értsd meg és értelmezd az ígét, mi annak a megszűlése pillanatában élők számára az üzenete. Gondolkozz el azon, hogy milyen mai üzenete van önmagad és a közösségetek számára. Figyeld meg az igerész szerkezetét /elbeszélő, tanítói, költői jellegű! Adj megfelelő címet! Készíts rövid vázlatot!

2. Az óra: Érkezz, ha lehet, elsőnek. Hagyd kívül személyes gondjaidat. Légy megértő mindenkivel. Ne feledd: te is kegyelemre szoruló bűnös vagy. Legyen kéznél mindenki számára egy Biblia. A bevezetés 2-3 mondatban ébressze föl a csoport érdeklődését, hogy a témához ma, nekünk is közünk van. Új vagy szegénylősebb közösségben eredményes lehet a kisebb csoportokra való bomlás a megbeszélés idejére. Kezdd idejében az alkalmat! Legyen általánosan meghatározott hosszúságú az ideje. Bízass mindenkit, hogy aktívan vegyen részt. Tartsd magad a vázlatodhoz, de légy türelmes és rugalmas. Engedd meg mindenkinek, hogy elmondja, ami a szívében van. Figyelmesen hallgass mindenkire, hogy mit mond. Ne beszélj túl sokat, ne válaszolj meg minden kérdést. Ne "lődd le" a poént. Add vissza a kérdést a csoportnak. Ne félj a hallgatástól, de légy kész újra, másképp fogalmazni a kérdéset, vagy továbbhaladni. Légy türelmes. A Szentlélek az, aki meggyőzheti az embert. Fontos a szántóföld állapota is /Lk 8,15/. Ne prédikálj. Ne légy dogmatikus vagy védekező. Kerüld a "kánaáni nyelvet." Főlőslegesen ne hivatkozz más igehelyekre. Előre tervezd el a befejezést. Foglald össze, amiről szó volt, vagy valakit kérj meg erre. Imádsággal fejezzétek be az együttléteket. Úgy fejeződjön be a bibliatanulmányozás, hogy mielőtt a résztvevők elmennének, maradjon idő további beszélgetésre.

3. Utána: Adj alkalmat személyes beszélgetésre. Értékelj ki magadban az órát. Imádkozz azokért, akik részt vettek az alkalmon. Maradj kapcsolatban velük. Adj olvasnivalót nekik. Hívd más gyülekezeti alkalomokra is őket. Vond be, akit lehet a tervezésbe vagy a szolgálatokba. Bíz az Úrban, hogy igéje nem tér vissza hozzá üresen! Ézs 55,11.

Jézus emberképe igehirdetéseiben

BEVEZETÉS

Jézus emberképének felvázolásához két út lehetséges. Az egyik az lenne, ha egy világos vonalat követve, pontról pontra kifejténém Jézus emberszemléletét, több példázattal és hasonlattal alátámasztva. Ennek előnye a logikus felépítés, és az, hogy több példázattal több oldalról megvilágítva bontakozna ki előttünk Jézus emberképe. Hátránya viszont, hogy így elaprózódnak a példázatok.

A másik út pedig az, hogy vennék egy-egy jellemző hasonlatot vagy példázatot, és ezeket kifejtve - mint mikor a festő különböző színű pontokból formál egységes képet, - próbálnám felvázolni azt, hogy hogyan tekint Jézus az emberre. Ezen módszer mellett főleg az szól, hogy így egy-egy példázat kapcsán jobban megvilágítható a mondanivaló. Hátránya azonban, hogy ez a logikus felépítés rovására megy.

Ezeket a pozitívumokat és negatívumokat szem előtt tartva próbálom ötvözni a két módszert. Egyfelől szeretnék egy logikus felépítést követni, másfelől ezeket a vázlatpontokat egy-két jellemző példázattal vagy hasonlattal megvilágítani. Így egy rendszert kap az egész, és nem aprózódik el, nem forgácsolódik szét, mert a kiválasztott példázatok és hasonlatok egységben tartják a mondanivalót.

1. JÉZUS KÜLDETÉSÉNEK INDÍTÓ EREJE

Hiába tanulmányoznánk Jézus igehirdetéseit, nem értenénk meg belőlük Jézus emberképét, ha nem ismerjük küldetésének indító erejét. Ez az indító erő kétirányú. Az egyik Jézusnak Isten iránti föltétlen fiúi engedelmessége, a másik pedig a határt nem ismerő emberszeretete. Témánk szerint nekünk most erre a második irányra kell fokozottabban koncentrálnunk. De hogy helyesen érthessük meg Jézus emberképét és egész földi működését, magatartását, igehirdetését, mindig szem előtt kell tartanunk Istenhez fűződő páratlan viszonyát is. Csak ez lehet az alapja és kiindulópontja minden olyan dolgozatnak és elmélkedésnek, amely Jézus emberekhez való viszonyát tárgyalja.

2. JÉZUS KÜLDETÉSÉNEK CÉLJA

Jézus azzal a tudattal járt és működött az emberek között, hogy ő nem csupán egy az emberek sorában, hanem ő a Fiú, Isten Fia. Az emberekhez való viszonyát és küldetését meghatározta az a tény, hogy istenfiúságánál fogva teljesen egyedül áll az emberiséggel szemben, mint Isten képviselője, Isten akaratának véghezvivője, megvalósítója ebben a világban. Ám ez a szembenállás nem az emberiség ellen van, hanem az emberiségért. Sőt, Jézus éppen így tudja bevégezni messiási küldetését az emberiségért, hogy egy valamiben nem azonosul vele, mégpedig a bűnben. Ez a büntelenség teszi lehetővé egyrészt Istenhez való viszonyának tökéletességét, másrészt küldetése céljának bevégzését. És ez a büntelenség teszi lehetővé, hogy olyan tökéletes képet kapjunk tőle az emberről, amilyen igehir-

detéseinek tanulmányozása során elénk vetítődik. Ez az emberkép azonban nem magáértvaló, hanem hogy miután megmutatta gyarlóságainkat vagy éppen értékeinket, kiemelve minket önnön rabságunkból és korlátainkból odaállítson embertársaink mellé. Ez az egyik leglényegesebb vonása Jézus emberképének, mely szinte minden igehirdetéséből kicsendül.

Az elveszett drachma /Lk 15,8-10/

Ez a példázat egyértelműen Istenre mutat, de megért-hetjük belőle Jézus küldetésének a célját és emberszemléleté-nek mozgatórugóját.

A példázat kulcsszava a dzéteó, amely ebben az össze-függésben azt jelenti, hogy keresni, kutatni, fáradni, töre-kedni valamire. Ez a szó Lukácsnál 19,10-ben fordul elő még egyszer, ugyancsak Jézus szájából: "Az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megmentse, ami elveszett." És ami elveszett, az az ember. Jézus az Atyával összhangban az embert olyan valaki-nek látja, akit keresni kell, mert elveszett.

Miért keresi Isten az embert? Miért küldte el Egyszü-lött Fiát az ember keresésére? Azért, mert az ember Isten sze-mében érték. Ezt Jézus azzal fejezi ki, hogy bár egy drachma abszolút értékben nem nagy vagyon, de relatíve nagy érték. His-szen az asszonynak ez egy napi bére volt. Ezért keresi kitar-tóan. Nem vár, amíg magától előkerül, hanem felforgatja érte a lakást és lámpást gyűjt, hogy megkeresse. Isten ugyanolyan szor-galommal, amilyen csak egy asszonynak van, ugyanúgy felforgat-ja egyetlen emberért is az egész világot, ha kell. Behatol min-den zugba, és nem hagyja, míg az ember magától "előkerül", ha-nem elébe megy keresésével, szeretetével. Ennek az elénk jött szeretetnek a jele a betlehemi bölcső is. Isten lámpást gyűjtött az ember keresésére, világosságot hozott a sötétségbe, Jézust küldte az ember világába.

Tehát Jézus küldetésének célja: megkeresni az elve-szett embert, mert Isten számára minden egyes ember érték. Ezért Jézus szemében is érték minden ember. Azért lát Jézus nagy értéknek külön-külön minden embert, mert lehetőség rejlik mindenki-ben. Ha az emberiség nagy családjához mérten számsze-rűleg nem is jelent sokat egy ember elveszettsége, de milyen nagy dolgot tud cselekedni az összes emberért az, akit megtal-álta Jézus. De ha nem is az összesért, hanem ha csak egy mási-kat is ráébreszt elveszettségére, már hatalmas szolgálatot tett.

Ez Jézus emberképének az alapja, hogy lehetőséget lát az emberben, hogy munkatársa legyen Istennek és neki az elve-szettek felkutatásában és megmentésében.

3. AZ EMBER MINDENESTÜL BŰNÖS, DE KÉPES JÓRA

Az ember tisztátalansága /Mt 15,10-20 - Mk 7,14-23/

Ebből a példázatszerű tanításból megtudjuk, hogy Jé-zus szerint miért is elveszett az ember.

Itt a kulcsszó a kardia, a szív. A romlott szív az oka az ember elveszettségének. A szív a bibliai szóhasználatban az egész embert jelenti. A szív az ember személyiségének a köz-pontja, abban van elrejtve az igazi énje. Tehát nemcsak a tes-ti élet középpontja, mozgásban tartója, hanem a szellemi élet, vagyis a gondolkodás forrása is. Ezért a szív az erkölcsi élet

középpontja is, ezen keresztül teremtdök meg az erkölcsi viszony Isten és ember, ember és ember között. A szív romlottsága az egész ember romlottságát jelenti: az ember mindenestül bűnös.

Tehát Jézus szerint az ember szíve, személyisége a tisztátalan, nem a világ, nem a természet, amire Isten a teremtdökör azt mondta: "Íme, minden igen jó". A tisztátalan, a bűnös, az elveszett ember változtatta meg a természetet a bűnbeeséskor, és teszi tönkre, pusztítja ma is önmagával együtt, ha Istentől kapott lehetőségeit nem a közösség javára, hanem kárára fordítja. Ezt a belülről jövő tisztátalanságot, ezt az erkölcsi és gondolati romlottságot minden ember magában hordozza az első emberpár vétké óta. Az ember készen hozza magával a romlott és gonosz szívet a születés természetes rendjében.

Jézus így tekint az emberre: keresendök, mert elveszett, és megmentendök, mert romlott. Mindkettök bűnösségével függ össze. Új szívre van tehát szükksége az embernek, hogy megtalálása valóban megmentés is legyen. Ezt az új szívet Jézus, a bűntelen tudja átültetni az emberbe. Mert ő maga az az új szív, akin keresztül új bizalmi kapcsolat születhet Isten és ember között. Ebben a bizalmi kapcsolatban bontakozhat ki igazán az emberben rejlök lehetőség. Mert ebben a kapcsolatban komolyan veszi az ember Isten törvényét, nehogy megszomorítsa Istent és boldogtalanná tegye embertársát. Hiszen az új szívvel megajándékozott ember új kapcsolatba kerül embertársaival is, és felismeri a segítségre szoruló embertársban magát Jézust.

Tudtok jót adni /Mt 7,11- Lk 11,13/

Ezt az egy mondatot azért ragadtam ki Jézus igehirdetéséből, mert ebben olyan biztatás táru fel előttünk, amelyre érdemes odafigyelni: a mindenestül bűnös ember Jézus szerint tud jót adni. Máté ezt a jót mind Istenre, mind az emberre vonatkoztatva ugyanazzal a szóval fejezi ki: agathosz. Féltrevinne, ha úgy okoskodnánk, hogy ezek szerint az ember képes olyan jót adni, mint Isten. Ezt már csak azért sem tehetjük, mert az agathosz Istenre vonatkoztatva többet jelent. Azt jelenti: tökéletes jót, tökéletes ajándékot tud adni. Ezt jól érzékelteti Lukács, mikor így írja: Szentlelket ad. Még ha egyes kódexekben Lukácsnál is csak az agathosz áll, kétségtelen, hogy ez az igazi értelme Jézus mondatának mind Máténál, mind Lukácsnál: Isten a tökéletes jót, az ő Szentlelkét adja mindazoknak, akik kéri tőle.

A hangsúly itt a kisebbről a nagyobbra való következtetésen és az ellentéten van. Ha mi, az Istenhez képest kicsi és tökéletlen emberek tudunk egymásnak valamiféle jót nyújtani, akkor Isten mennyivel inkább ad jót, aki maga is jó. Jézus az emberről, az ember cselekedeteiről következtet Isten cselekedetére. Tehát Jézus az embert képesnek tartja a jóra. Ezzel azonban egyáltalán nem teszi érvénytelenné vagy jelentéktelenné az ember bűnét. Hanem felmutatja az ember jóra való képességét, és megmutatja, hogy hol a helye annak a jónak, amire az ember képes: az embertárs szolgálatában.

4. MEGTÉRÉS, BÜNBOCSÁNAT

Eddig Jézus emberképének négy jellemző vonását láthattuk. Jézus úgy tekint az emberre mint elveszetre. Ezért küldetett, hogy megkeresse és megmentse az embert, új szívet ad-

va neki, hogy bűneit meglátva a jóra való képességét ember-társai javára kamatoztassa. Jézus azonban jól tudja, hogy ez nem ilyen sima út, hanem egy gyökeres fordulatra van szüksége az embernek ahhoz, hogy ezt végig tudja járni. Ezért mondja el a következő példázatot.

A tékozló fiú /Lk 15,11-32/

Jézus ezzel a példázatával csakúgy, mint szinte majdnem minden igehirdetésével, megtérésre hívja az embert. Ez a folyamat kétlépcsős. Az első a bűnbánat: az ember ismerje fel és bánja meg bűneit. A második lépcső maga a megtérés, a radikális változás. Ez a változás az ember egészére kiterjedő követelmény, hiszen az ember mindenestül bűnös. Tehát a megtérés az ember gondolkodásától kezdve kihat egész életére, az anyagiakhoz és az emberekhez való kapcsolatán át egészen Istenhez való viszonyáig.

A tékozló fiú példázata jól szemlélteti ezt a viszonykérdést. A fiú kikérte atyai jussát és elhagyta a szülői házat, mert úgy gondolta, hogy boldog lesz, ha önállóan, kötetlenül élhet és kénye-kedve szerint élvezheti önmaga teremtette szabadságát. Az apa nem láncolta le, hanem megadta neki a döntési szabadságot. A fiú elment és ezzel megbontotta az Isten és ember közötti viszonyt. Ez a viszony az ember felől romlott meg, mert Isten várakozó szeretetét megérezhetjük már a példázatnak ebben a részében is.

Tehát a fiú elfalazta az Isten és ember közötti utat. Isten egyelőre nem rombolja le ezt, hanem észretérítő akciót indít. Önmagára ítéli, hogy kénytelen legyen végigjárni a magaválasztotta utat. Ennek aztán az a vége, hogy éhező disznópásztor lesz zsidó létére a pogányok között. Jézus ezzel a motívummal teszi szemléletessé a zsidóknak, hogy milyen sors vár arra az emberre, akit Isten önmagára ítél.

A testi szenvedésnek ez a mélypontja kell ahhoz, hogy megváltozzon a fiú gondolkodása. Magába szállva /eisz heauton elthón/ beméri a helyzetét és ráébred, hogy elveszett, rossz útra tévedt, nincs a helyén. Itt kezd megváltozni a gondolkodása. Felismeri, hogy Isten rendje nem akadályozza az embert élete kibontakoztatásában, hanem inkább megvédi a tévutaktól. Ezek ismeretében dönt, hogy hazaindul. De mennyivel más ez az út, mint amelyen elindult. Akkor tele volt a zsebe, dagadt az önbizalomtól, pedig a halál felé tartott. Most pedig nyomorulttan vánszorog - az élet felé. De ami a legdöntőbb, hogy megváltozott a szemlélete, Istenhez való viszonya.

Igy ér el addig a falig, amelyet önmaga épített, mikor becsapta a szülői ház ajtaját. De az apa még az ajtóig sem engedi, hanem lerombolva a falat, maga siet a fiú elé. Nem engedi végigmondani az előre elkészített bűnbánó beszédet, hanem a legszebb ruhát adja rá, gyűrűt húzat az ujjára, sarut a lábára és örömlakomát rendez. Ezzel a fokozással emeli ki Jézus a jelenet középponti mondanivalóját. A fiú még a legnagyobb nyomorúság és legmélyebb magábaszállás során is csak a bűnösségét ismerte fel, de sejtelve sem volt arról, hogy mekkora az Atya szeretete. Ez a hatalmas szeretet teszi lehetővé a fiú számára az új élet kezdsét. A példázatban Jézus a megtérést a halott feltámadásaként és az elveszett megtalálásaként írja le. Nem lenne azonban teljes a példázat a másik fiú viszonyhelyzetének leírása nélkül. Ebben Jézus az ember e-levenére tapint rá. Az idősebb fiú a mezőn dolgozott, nem csa-

vargott, nem tékozolt el semmit. Ez még nem is lenne baj, hiszen Jézus elismeri az ember értékeit, és senkit sem küld tékozló útra, hogy visszatérve annál mélységesebb legyen a bűnbánata. De Jézus tudja, mennyi rejtegetett és letagadott bűn húzódik meg az ember lelkének mélyén. Ezekre mutat rá az idősebb fiú példájával, aki látni sem akarja testvérét, megvádolja apját és bojkottálja az örömlakomát. Így rántja le Jézus a leplet az olyan emberekről, akik álszent módon próbálnak Isten közelében maradni, és közben még annyira sem tudják elképzelni Isten szeretetének nagyságát, mint a tékozló fiú. Hiszen az ilyen emberek nem azt nézik, hogy mennyi áldást kapnak az Atyától, hanem csak azt mérlegetik, hogy a másik érdemel-e annyit. Jézus azt mondja ezeknek, hogy örülniük kellene, mert az igaz szív nem akkor örül, ha másokat elveszni lát, hanem ha mások megtaláltságát látja.

Jézus a megtérésnek kétféle módját mutatja meg, de a mondanivalója mindkettőnek ugyanaz: Istenhez való viszonyunknak kell gyökeresen megváltoznia, és akkor megváltozik az emberekhez való viszonyunk is. Mindkét fiúnak megromlott az Atyához való viszonya, akár eltávolodott tőle testileg, akár nem. Lelkében, gondolkodásában mindkettő kárt vallott. A kisebbik fiú életében akkor következett be gyökeres fordulat, mikor ráébredt arra, hogy vissza kell térnie az Atyához, mert nem a magaszabta szabadsággal élheti meg igazán az életét, hanem az atya közelsége biztosítja az élet szabadságát. Jézus a kisebbik fiú útjával mutatja meg, hogy az ember megtérése nem Isten-keresés és megtalálás, hanem visszatérés Istenhez. A nagyobbik fiú pedig jó példa arra, hogy hiába van valaki látszólag Isten közelében, lelkében mégis talán meszszebbre került az Atyától, mint aki csapat-papot otthagytott. Az ilyen ember számára is csak egy út látszik: megtért gondolkodással visszatérni a reményesen fölül szerető és feltétel nélkül megbocsátó Mennyei Atyához.

A bűnbocsánat mindkét fiúnak szól. Ezzel Jézus azt hangsúlyozza, hogy nemcsak a megtérésre hívás hangzik minden embernek, hanem a bűnbocsánat is mindenki lehetősége. A bűnbocsánat azonban kétoldali viszonyt tételez fel. Isten a kezdeményező szeretetével, és ahol a megtérés nyomán fakadó hitet tapasztal, oda árasztja bűnbocsátó kegyelmét. Erre mondja Jézus: "Akinek van, annak adatik" /Lk 8,18/.

5. NINCS SZEMÉLYVÁLOGATÁS

A tékozló fiú példázatában már megcsillant Jézus emberképének az a vonása, hogy nála nincs személyválogatás. A következő példázatok ezt a szemléletet teszik megfoghatóvá, járják körül.

A szőlőmunkások /Mt 20,1-16/

Ezt a példázatot Jézus a tanítványoknak mondja. A tanítványokkal együtt azokat óvja, akik nem tudnak belenyugodni abba, hogy az ember Istenhez való viszonyában nem a cselekedetek, nélkülözések és áldozatok számítanak, hanem egyedül Isten jósága. Ezért tekint Jézus is minden embert egyenlőnek.

A szőlősgazda mindenkinek egyforma esélyt biztosított a maga részéről. Hiszen a nap minden szakaszának végén kiment a piacra, és az akkorra összeverődött munkátlanokat mind felfogadta. Tehát a szőlősgazda személyválogatás nélkül mindenkit elfogadott munkásának.

A bonyodalom a bérek kifizetésével kezdődött. Amikor a gazda a teljes napszámot adatta az utoljára jött munkásoknak, az egész napot dolgozók felzúdulnak, mert úgy tűnt nekik, mintha a gazda lekicsinyelné az ő munkájukat. Nem a bér bántja őket, hanem hogy a gazda egyenlővé tette velük a kevesebbet dolgozókat. Hiszen emberi számítás szerint a több munka több bért, a kevesebb kevesebbet érdemel. De a szőlősgazda másként gondolkodik. Azt mondja, hogy megkapták a kialkudott napszámot, és semmi közük hozzá, ha a gazda akár az egész vagyonyát is kiosztja másoknak.

A két álláspontból folyó eltérő okoskodás alapjaira mutat rá Jézus. A napszámosokat az irigység vezeti, a gazdát pedig a jóság. Az egész nap dolgozók nem mondhatják, hogy kevesebbet kaptak, mint a kialkudott egy dénár, tehát nem történt velük szemben igazságtalanság. Ezért csakis az irigység szólhat belőlük, nem pedig a jogos felháborodás. A gazda pedig megsajnálta azokat, akik egész nap nem kaptak munkát és így nem kaphattak teljes napszámot. Ezért jószívűségből nekik is megadta az egész napi bért. Ez sem igazságtalanság, mert azon senki nem akadhat fönn, hogy a gazda tetszése szerint rendelkezik javaival.

Jézus ebben a példázatban helytelennek ítéli az emberileg méltányosnak látszó felfogást, és kifejti azt, hogy Istennél a munkabér nagysága nem külső körülményektől és feltételektől függ, hanem egyedül csak Isten kegyelmétől. Jól látja Jézus, hogy a tanítványok - és velük együtt minden megtért és magát tanítványnak valló ember - fő kérdése mindig az marad, hogy vajon a többet munkálkodók számíthatnak-e valamiféle külön jutalomra.

Ebbe a vonalba tartozik Jézusnak az okos és gonosz szolgáról mondott példázata /Lk 12,41-48/ befejezése is: "Akinek sokat adtak, attól sokat kívánnak, és akire sokat bíztak, attól többet kérnek számon". A hangsúly itt nem a számonkérésen van, hanem azon, hogy több adatott. Vagyis a tanítványtól azért követel többet Jézus, mert többet is adott neki. Ez a tanítványok kiváltsága: a nagyobb feladat és a nagyobb felelősség. Ezért a tanítványok teljesítménye nem többletteljesítmény, amiért többlet fizetség járna, hanem a kapott feladat arányában való helyes munkálkodás, melynek elvégzése után csak azt mondhatják: "Haszontalan szolgák vagyunk, azt tettük, ami kötelességünk volt". Ez a jézusi egyenlőség alapja.

A kánaáni asszony /Mt 15,21-28 - Mk 7,24-30/

Ez nem példázat és hasonlat is csak egy mondat erejéig, de mint Jézus igehirdetése beletartozik a gondolatmenetbe. Az előző példázatban csak zsidó és zsidó közötti különbség okozott problémát. Most Jézus sajátos módon egy pogány asszony kérését állítja párhuzamba a zsidóság kiválasztottsági tudatával.

A lány betegsége és Jézus csodája inkább csak keretül szolgál a párbeszédhez. Jézus a márki változat szerint mintegy kapaszkodót, biztatást ad az asszonynak: "Hadd lakjanak jól először a fiak". Ezzel reményt kelt, de a pogány asszonynak tudomásul kell vennie a sorrendet, hogy előbb Izráel népe részesül az ő isteni hatalmának kinyilatkoztatásában, és csak azután kerülnek sorra a pogányok /Dóka/. Az asszony vállalja a sorrendet, és a hasonlat képében maradvánnyal kér

csupán, hogy neki csak abból a morzsából juttasson, amelyből a kutyaéknak is jut az asztal alatt. Ez az elbeszélés csúcspontja, hogy Isten asztalánál a pogányoknak is van helye, még ha morzsák jutnak is nekik. Márknál nincs szó a hitről, és ez egyetemes jelleget ad az egész történetnek. Mert Jézus nem az asszony személyes hite miatt cselekszik, hanem a minden pogányra érvényes szeretet alapján.

Túltéve magunkat a hagyománytörténeti kutatás és a szövegkritika problémáin, egy dolgot világosan láthatunk ebből a nem mindennapi párbeszédéből. Jézus emberképe így válik teljessé ebben a vonatkozásban, hogy számára nemcsak a választott nép tagjai között nincs különbség, hanem a pogányságot is egy sorba emeli a zsidókkal. Mert Jézus hatalma és szeretete olyan kimeríthetetlen, hogy abból nemcsak a választottak, hanem a pogányok is megeléghetnek.

A búza és a konkoly /Mt 13,24-30/

Láthattuk, Jézus hogyan tekint a zsidókra és a pogányokra. Ebben a példázatban az egységes emberiségről beszél. A jutalmazásról is volt már szó. Most azt mutatja meg Jézus, hogy a megjutalmazottak között miért vannak rosszak, bűnösök is.

Jézus ebben a példázatban a zsidó gondolkodás képtelenségére mutat rá. Ők ugyanis azt képzelték - mint sokan ma is -, hogy Isten országa, a majdani jutalom az emberiséget itt a földön láthatóan két részre osztja: az igazak, szentek közösségére és a bűnösök, gonoszok, istentelenek tömegére. Jézus világossá teszi, hogy a szentek közössége, mint külön földi testület, sohasem lehet valósággá. Ez az egyik fő szempont.

A másik az, hogy Jézus nem egyezik bele a rossz, a konkoly kiirtásába. Azért nem engedi Jézus a szétválasztást, mert ha meg is lehetne különböztetni a jót a rossztól, az elkülönítés csak a legnagyobb bajok és keserőségek árán volna lehetséges, mert a konkoly kihúzgálása a jó vetés pusztulását is eredményezné, hiszen olyan szoros kapcsolatok fűzik össze a jókat és a rosszakat. Ezért a gonosz kiirtásával várni kell az egyetemes ítéletig.

Ha most vonalvezetésünk érdekében elvonatkoztatunk a példázat eszkatológiai részétől, egy fő mondanivalót találhatunk: az ítéletetés nem a jók - magukat jóknak tudók - feladata. Jézus az egész vetést egységben látja, jókat és rosszakat egyaránt. Minden emberre úgy néz, hogy lehet konkoly, de lehet búza is. Mi nem tudhatjuk, ránk hogy tekint. Az ítéletig egyformán élvezi Isten javait a búza és a konkoly is.

Tamásy Tamás

(A befejező részt következő számunkban közöljük.)

Moltmann és Pannenberg teológiájáról

Amikor a fent nevezett két teológus kutatásainak és állásfoglalásainak töredékét megkísérlem összefoglalni a teljesség igénye nélkül, szeretném előre bocsátani, hogy dolgozatom informatív jellegű. Nem az ő álláspontjuk elfogadására vagy elfogadtatására törekszem, hanem egyfelől: ismereteink felfrissítésére és bővítésére, másfelől: krisztológiájuk néhány vonását a mi teológiai felismeréseink szerint vizsgálom.

Annak érdekében, hogy a címben szereplő két teológust a teológia-történetben elhelyezzük, tekintsünk vissza Bultmannig az újszövetség kutatás történetében.

Rudolf Bultmann: Jesus c. művének előszavában írja: "Jézus életéről és személyiségéről úgyszólván semmit sem tudhatunk, minthogy a keresztyén források nem érdeklődtek ez-iránt, különben is e források nagyon töredékesek, legendák temetik be őket, viszont ezen kívül nincs más forrásunk Jézusról." - Ha Bornkam "halotti beszédnek" minősítette Albert Schweitzer, a nagy doktor hasonló jellegű megnyilatkozását, hogy tudniillik az evangéliumok nem Jézus életrajzok, hanem az ősegyház hívő tanuságtételei határozott teológiai szándékkal, akkor Bultmann megállapítása már az eltemetett keresztyénség síri csendje fölötti óda.

Mégis egyoldalúan ítélnék meg Rudolf Bultmann ő-szinte törekvését, ha csak az evangéliumok történetiségének kinyomozhatatlanságát látnánk teológiájában, hiszen a modern emberért érzett felelőssége készítette arra, hogy a 20. század nagykorú emberének érthető formában szólaltassuk meg az evangéliumot. R. Bultmann nem liberális teológus volt a szó szá-zadeleji értelmében, hanem elindítója és érlelője annak a folyamatnak, amely kutatásai nyomán a keresztyénséget, mindenek-előtt a teológusokat közelebb vitte az Újszövetség jobb meg-értéséhez. Ő maga mélyen hívő tudós volt. "A hitnek minden történeti tudományos támasz nélkül meg kell állnia, különben nem igazi hit." - így alkalmazza a lutheri megigazulástant a tudományos kutatásra és a személyes hitre.

Máskor pedig így ír: "Hinni Krisztus keresztségében: ez nem azt jelenti, hogy olyan mitikus eseményt szemlélünk, amely rajtunk és világunkon kívül történt volna, - amely objektív módon előttünk lenne és amelyet Isten a mi javunkra írna; hanem a Keresztben hinni azt jelenti, hogy magunkra vesszük Krisztus keresztségét, mint a sajátunkat: hagyjuk, hogy keresztre feszítsenek bennünket Krisztussal." Csak önmagunk halála által jutunk el a Lélek szerinti új életre.

A húsvét eseményét így interpretálja: "Sokszor szem-re vetették, hogy az én felfogásom szerint végső elemzés-ben csak a kérügmában kel életre a Feltámadott. Vállalom ezt az értelmezést, csak helyesen kell érteni. Számomra közömbös

minden olyan spekuláció, amely a Feltámadott létmódjára, az üres sírról szóló elbeszélésekre... vonatkozik, jóllehet ezek a szövegek szimbólikusan igazságot fejeznek ki. Hinni abban, hogy Krisztus jelen van a keresztmában: íme, ez a hűsvéti hit értelme." /R. Bultmann: Das Verhältnis der urchristlichen Christusbotschaft zum historischen Jesus. Exegetica, Tübingen, 1967/ Úgy vélem, Bultmann ezen szavaiból kiérezhetjük az igehirdetés hallatlan nagy felelősségét, amely ránk bízott. Bultmannal szemben kevésbé radikális tanítványa, Käsemann. A történeti Jézus és a hit Krisztusa közötti szakadékot próbálja áthidalni. Mint egy hídnak két pillére: egyik oldalon a keresztre feszített Jézus, a másikon a hűsvét után létrejött egyház és az apostolok igehirdetése történeti tény. Az összekötő "híd"-esemény: Jézus feltámadása, amely nem bizonyítás tárgya, hanem a hit elfogadása és döntése. Míg Bultmann számára is Jézus létének ténye abszolút bizonyosság, de ezen a tényen túl a "hogyan" után nem kérdez. - Ezért kérdezi tanítómesterét Käsemann: nem redukáljuk-e le Jézust mitológiai jellé, ideológiai faktorrá, olyan elvont alakká, amelynek nincs teste, arca, jelentése? Szerinte az evangéliumokban csak csíraszerűen - in nuce - van benn az összegülekezet kértügmája, de ez éppen kifejezi a történeti Jézus és a hit Krisztusa közötti folytonosságot és szakadást dialektikus feszültségben. A történeti Jézus garantálja, hogy a hit Krisztusa nem mítosz, gnózis vagy ideológia.

Joachim Jeremias sem osztja Bultmann szkepticizmusát, amely szerint a történeti Jézus nem ismerhető meg, sőt egyik könyvecskéjében: Das Problem des historischen Jesus kifejti, hogy ma már új eszközökkel, módszerekkel biztos eredményekhez jutunk a történeti Jézusra vonatkozó kutatásokban. "Ha szakszerűen és lelkiismeretesen felhasználjuk a rendelkezésünkre álló kritikai eszközöket, a történelem Jézusára vonatkozó kutatásainkban mindig elérkezünk a végső állomáshoz: rányitunk magára Istenre... Nem mintha a kutatás felmentene bennünket a hittől, vagy megkönnyítené a hit aktuását... Éppen ellenkezőleg: Jézus szavai és tettei vetik fel a hit-kérdést." /I.m. 21.o./ J. Jeremias külön hangsúlyozza: Jézus üzenete egészen egyedülálló. Nincs páralellje annak, hogy Isten a bűnösökért akar cselekedni, nem az igazakért és hogy már most uralmában részesíti őket. Nincs páralellje annak sem, hogy Jézus a bűnösökkel és a vámszedőkkel asztalközösséget vállal, hogy Istent "Abbá-Atyám"-nak szólítja. Ebbe az irányba hatott Etelbert Stauffer munkássága is. Így érkezik el címbeli két teológusunk munkásságának ismertetéséhez.

I. Kicsoda Moltmann?

Jürgen Moltmann 1926-ban született. Mint hadifogoly Angliában kezdte meg teológiai tanulmányait, melyet 1948-tól göttingeni egyetemen folytatott. Itt Hans Iwand professzor a tanítómestere. Lelkészként és egyetemi lelkészként működik 1952-58 között Brémában. Teológiai doktori fokozatot Otto Weber professzor irányítása mellett ír. 1957-ben magántanári fokozatot szerez Göttingenben. 1958: profesz-

szor Wuppertalban. 1963: professzor Bonnban. 1967 óta a tübingeni egyetem rendszeres teológiai tanszékének vezető professzora. 1967-68-ban vendégprofesszor Észak-Kaliforniában a Duke egyetemen. Felesége dr. teol. Elisabeth Moltmann-Wendel. Négy gyermekük van. A budapesti Református Teológiai Akadémia díszdoktora. Főbb művei: *Theologie der Hoffnung*. 1964. *Die ersten Freigelassenen der Schöpfung*, 1979. *Der gekreuzigte Gott*, 1972. *Kirche in der Kraft des Geistes*, 1975. *Neuer Lebensstil*, 1976. *Die Zukunft der Schöpfung*, 1977. A Pauer társaság tagjaként részt vett a hatvanas években a keresztény-marxista dialógusban. 1977 óta a *Gesellschaft für die Evangelische Theologie* elnöke.

Moltmann Luthertől indul, idézi Martin Kähler, aki már 1912-ben híres előadásában kijelentette: "Krisztus keresztje a krisztológia alapja és mértéke."

Moltmann - Bultmannal szemben - együttlátja a történeti Jézust és a hit Krisztusát. A tény /Jézus történetisége/ és jelentés /az ösgyülekezet értelmezése/ kapcsolatát igyekszik kimutatni. "Az a történeti és hermeneutikai kérdés, hogy hogyan lett az Isten országát hirdető Jézusból a hirdetett Krisztus, alapvetően azonos a következő krisztológiai kérdéssel: hogyan lett a halottból élő, a megfeszítettből feltámasztott, a megalázottból felmagasztalt?... A történeti Jézus és a hit Krisztusa, a Megfeszített és a Feltámasztott azonossága eszchatológikus titok és Isten hűségén alapul, aki Jézus elhagyatottságában és feltámasztásában ugyanannak bizonyul." /Moltmann: *Theologie der Hoffnung*, 179 kk/

Mindebből az következik, hogy a "keresztrefeszített megértésének minden krisztológia eredetének kell lennie, mert különben az ő keresztalála minden krisztológia végét jelentené."

Jézus halála egész életének összefoglalása. Minden efelé mutat és ott ér a csúcra - történeti szemmel nézve az eseményeket.

Moltmann három karakterisztikus vonást részletez Jézus a kereszt felé vezető úton:

- a/ Jézus sajátos viszonya a törvényhez. Nem érvényteleníti, de helyette az evangéliumot előtérbe helyezi és Isten ígéreteit hangsúlyozza. Istenkáromló vádjával illetik, ezért meg kell halnia. Krisztus keresztjén maga Isten forog kockán.
- b/ Jézus sajátos viszonya a földi hatalomhoz. Jézus elhatarolja magát kora politikai forradalmáraitól, mégis lázadóként, felkelőként értelmezik szavait, amikor Isten országa kiteljesedését, uralma megvalósulását minden másnál fontosabbnak tekinti. Ezzel közvetett módon ingerelte kora zsidó és római hatalmi képviselőit.
- c/ Jézus sajátos viszonya Istenhez, akit Atyának nevez. Ebben az egyedülálló és különleges kapcsolatban azonban különös és váratlan epizód: keresztben való jaj-kiáltása: az Istentől való elhagyatottság mély fájdalma. "Ha Jézus csoda és segítség nélküli szenvedését és halálát igehirdetésével és életével összefüggésben vizsgáljuk, akkor érthető menyeeikért kiáltó nyomorúsága. Így tapasztalja meg az Istentől való elhagyatottságot, hogy Isten nincs távol, hanem közel van, nem ítél, hanem kegyelmez. És ez: a kegyelmes Isten közelségének teljes tudatában Istentől elhagyatottnak lenni és az elvetettnek a halálában kiszolgáltatottnak lenni, ez a pokol

gyötrelme". /I.m. 141.o./ Moltmann lábjegyzetben hozza Luther véleményét, amely szerint a pokolra szállást halálának Istentől való elhagyatottságára vonatkoztatja és nem a holtak országában való prédikálásra.

"Jézus nem magánszemélyként élt, hanem amennyire ezt a forrásokból tudjuk, mint nyilvános személy, Istenének és Atyjának közelségéből és az ő eljövendő országáért." - hangsúlyozza Moltmann.

Jézus személye és az evangélium fedi fel a kereszthalál titkát. Ez pedig nem más: a kereszten történtek Isten és Isten közti események. Jézus azonban a feltámasztás révén bizonyul Isten fiának. S ez adja meg földi élete történéseinek igazi értelmét is. Jézus egész életét éppen ezért a feltámasztás fényében kell látni és tanulmányozni. Jézussal együtt él vagy hal az ő "ügye" is./I.m. 173.o./ Így lesz Krisztus keresztje Istennek a világban való működése egyetemes jelévé. Jézus halála és feltámasztása pedig Isten saját története. Jézus tökéletes önátadása az Atyának, szenvedése és halála jelenlővé teszi és kinyilatkoztatja Istent. Ahol pedig Isten jelen van - éppen a megaláztatásban és elhagyatottságban - ott azonosítja magát és kijelenti magát. Ezért írja Pál: Isten /maga/ volt Krisztusban /II.Kor. 5,19/. Isten értünk van és általa az Isten nélküliek és Istentől elhagyatottak Atyja lesz. A Fiú halálában a halál eléri magát az Istent és az Atya elszenvedi Fia halálát az elhagyott emberek iránti szeretetében. /I.m. 179.o./

Ennek alapján Moltmann a Szentháromság tant is a Krisztus keresztjéből vezeti le. "A szentháromságtan materialis elve /Materialprinzip/ Krisztus keresztje. A keresztismertet formális elve pedig a szentháromságtan." /I.m.228.o./ Mivel Isten üdvösség-műve Krisztus halálában és feltámasztásában jut teljességre Isten belső /szentháromságos/ beteljesedésével, Isten pedig bennünk is van, bennünk is szenved, ahol a szeretet szenved. Így mi is részt veszünk Isten történetében.

II. Wolfhart Pannenberg müncheni teológiai professzor. Főműve: *Grundzüge der Christologie*, Gütersloh, több kiadást ért meg. Lefordították francia nyelvre is.

Pannenberg felszabadult a bultmanni hagyományok alól, más és részben új utakon jár.

Pannenberg a Jézus-esemény értelmezésénél a történelmi tényekből indul ki és jut el ahhoz a hitvalláshoz, hogy Isten a Jézus életében, cselekedeteiben és feltámasztásában tárta fel önmagát. "Alulról" indít, hogy kritikussai jellemzik - néhányan rosszállólag - hogy azután eljusson Jézus emberségén keresztül - feltámasztásának fényében - istenségéhez.

Sokat foglalkozik a történelem és a kinyilatkoztatás viszonyával. A történelem az a külső keret, amelyben az emberi élet és gondolkodás kibontakozik. Állandó tapasztalunk azonban, hogy a történelem s annak eseményei rejtve maradnak előttünk. Egyetlen mostani, a jelenben történő eseményt sem lehet egyértelműen, teljes biztonsággal, objektivitással meghatározni vagy értelmezni. Ennek akadályja az, hogy mi magunk is részt veszünk, benne élünk az események sodrásában. Csak a jövő, a teljesség elérkezése tárhatja fel a

történések előttünk rejtve maradt titkát illetve a teljes jelentést. A történelem eddigi egészét sem képes az ember átfogni, márpedig csak az egész felől érthetők a rész-események is. Minden kor embere keresi az egész történelem értelmét, teljességretörékvése önmaga kicsi élet-törredékének adhat célt és értelmet. - A neves tudós ennek az egyetemes történet-szemléletnek az egészébe állítja bele az ószövetségi kinyilatkoztatást. Isten a választott nép életének történetében megmutatott tetteivel közvetett módon ismertette meg magát. Ez a történelem és kinyilatkoztatás szétszakíthatatlanul összetartozik. Isten mindig új, váratlan helyzetekben mutatja meg magát. Kinyilatkoztatása nem végleges vagy befejezett, mindig tovább bontakozik. Az Ószövetség végén a halottak feltámadásával elérkezik a vég, a cél, a teljesség, amely által az emberi élet értelme teljesebb kibontakozást nyer.

Pannenberg felfogása szerint Jézus feltámasztásának mindenekre kiható, egyetemes jelentése is csak ebben az eszchatológikus távlatban helyezhető el. Ez a kitágult, egyetemes történeti horizont ad feleletet a mi létkérdéseinkre és lehetőségeinkre is. De hogyan? Mi Jézus feltámasztásának jelentősége ebben a keretben?

Pannenberg így fogalmaz: Jézus feltámasztása elővételezi, előrehozza /Vorwegnahme/ mintegy a történelem végét. Személyében elérkezik s teljességre jut a halottak feltámadásának apokaliptikus várakozása. Így lesz teljes Isten kijelentése, tehát kinyilatkoztatása véget ér, mert elővételezzük, előrehozzuk azt.

Pannenberg ezzel a fejtegetésével választ igyekszik adni arra a kérdésre, hogy hogyan helyezhető bele a történelem eddigi vélt egészébe illetve részlegességébe Jézus alakja, mit jelent a benne történt esemény egyszerűsége és mi az egyetemes jelentése.

Nézzük a továbbiakban krisztológiájának további vonásait! Jézus egész működését belehelyezi a zsidó nép történetébe és eszchatológikus reménységébe. Részletezi Jézus hűsvét előtti történetét, kihangsúlyozva tanításának és működésének sajátosságait. Ezekből egyértelmű az a tény, hogy Jézus olyan igényt támaszt önmagával szemben, mint aki Isten egyedülálló kinyilatkoztatója és a személyével kapcsolatban hozott döntés alapvetően meghatározza az emberek további életét. Voltak, akik Jézus ezen igényét elfogadták, más szóval: hittek benne. Mások elutasították vagy egyenesen szembehelyezkedtek vele. Jézus "jogos" igényének igazolása, megerősítése a feltámasztásában történt meg. Ezért a feltámasztott Jézus Isten végleges önkinyilatkoztatásának "helye". Jézus feltámasztásában teljesen megnyilvánul igazsága, amely nem más, mint lényegi egysége Istennel.

Pannenberg szerint azonban "eltekinthető halottaiból való feltámasztásától Jézus nem volna Isten, jóllehet feltámasztása retroaktív - visszaható - ereje folytán már egész hűsvét előtti során egy Istennel."

Miután a neves teológus könyvében elvezette olvasóit Jézus istenségének felismeréséhez és sajátos értelmezéséhez, kifejti Jézus emberségének szotériológiai erejét. Jézus személyét küldetése és sorsa elemzésén keresztül tárgyalja.

Pannenberg abból indul ki, hogy Jézusnál a küldetés /Amt/ és a személy /Person/ sajátos módon egyesülnek. "Jézus az Istentől kapott küldetést teljes odaadással teljesítette, és így élt mint teljesen Istennek átadott ember". /I.m.199.o./ Személyéhez kapcsolódó igénye és Isten országa személyéhez kötött beteljesedése azt is jelenti, hogy Jézus húsvét előtt is "funkcionálisan" egynek tudta magát Isten akaratával és így magával Istennel. /I.m.345.o./ Az a tény, hogy Jézus teljesen átadta magát az Atyának, egészen rábízta életét, azt jelenti, hogy az ember Jézus személyes közösségben van azzal az Istennel, akit ő hirdet. Ennek mély értelme földi élete végén bontakozik ki: szenvedéseiből tanulta az engedelmességet /Zsid. 5,8./

"Jézus éppen halottaiból való feltámadása megtörténtével lett Isten istenségének kinyilatkoztatója, amikor bebizonyosodott, hogy teljesen és tökéletesen az Istennek átadott ember, amint előbb is az volt. Jézus éppen azáltal Isten istenségének kinyilatkoztatója, hogy teljesen engedelmeskedik az Atyának, így mutatkozik meg, hogy teljesen elválaszthatatlanul Isten lényegéhez tartozik. Így valóban Fiú. /I.m. 347.o./

Jézus egész lényét az Atyától kapja és teljesen átadja magát neki. "Jézus az önátadásnak ebben a teljességében Fiú." /347.o./ Jézus istensége tehát nem második szubsztancia az ember Jézusban embersége mellett, hanem Jézus éppen mint ez az ember az Isten Fia és így maga Isten /354/. Feltámasztása nem csak megismerési a l a p j a, hanem l é t - a l a p j a is Jézus emberi egzisztenciája és az Atya közvetett egységének.

III. Összefoglalás

1/ Moltmann: A megfeszített Isten c. munkájában azt a nézetet képviseli, hogy Isten maga hal meg a kereszten, mivel a Fiú halálában a halál eléri magát Istent. Miután Jézus egész életét és keresztyét csupán az Atya és Fiú közti történetnek tekinti, megvan a veszélye annak, hogy háttérbe helyezi Jézus igazi emberségét.

2/ Moltmann amikor arról szól, hogy Jézus sajátos viszonyban volt a földi hatalmasságokkal, és Isten uralmának kiteljesedését mindennél fontosabbnak tekintette, akkor ebből azt a teológiai következtetést vonja le, hogy a keresztyén embernek és a keresztyén egyháznak is síkra kell szállni itt a földön az igazságosságért népek, nemzetek életében. Jézus Isten uralmának meghirdetésével felszabadít bennünket, hogy odaálljunk az elnyomottak, a szegények a társadalmi igazságtalanságban szenvedők oldalára. Így lesz Jézus Isten uralmáról szóló deklarációja minden jól értelmezett "felszabadítás teológia" alapja.

3/ Moltmann sajátos Szentháromságtana, amelyet Jézus keresztyéből vezet le idegen a protestáns teológusoknak. Ő maga is hivatkozik Karl Rahner Grundaxiomájára, amelyben az immanens Szentháromság azonos az üdvökönómia Szentháromságával.

4/ Meglepő, hogy a "reménység teológiája" után,

amelyben Jézus feltámadását és az eszchatológiát hangsúlyozza, most visszatér a kereszthez. Moltmann maga is érzi ennek különlegességét, ezért nyilatkozik így: "Ez nem visszalépés számomra, hogy a húsvét harsonái után nagypéntek siralmaiktól szólaltassam meg. A kereszti teológiája, ahogyan azt szeretném megmutatni, a keresztyén reménységteológia másik oldala."

A fordított sorrend megszokottabb számunkra.

5/ Pannenberg történelemszemlélete sajátos. Az eszchaton "előrevételezése Jézus feltámasztásában" egyedülálló. Ezzel szeretné a Jézusban történt kinyilatkoztatást végérvényessé és egyedülállóná, befejezetté és elfogadásra kényszerítővé tenni a modern történelemszemléletben élő mai ember számára. Amíg csak elővételezésről szól, addig elfogadhatjuk álláspontját, de amikor a halottak feltámadásának eszchatológikus beteljesedését látja, akkor fennáll annak a veszélye, hogy a végső reménység örök fénye elhalványul.

6/ Pannenbergnél hangsúlyt nyer Jézus embersége és történetisége. Amíg Moltmann Jézus istenségéből vezeti le a kereszti értelmét, addig Pannenberg a kereszten magát Istennek teljesen átadó ember Jézus magatartásában látja őt Isten Fiának. "Jézus az önatadás teljességében Fiú."

A Jézus kettős természetéről szóló tanítást egészen elveti, annak átmeneti és funkcionális jelentőséget tulajdonít csupán.

Kérdés, mennyivel egyszerűbb így Jézust Isten Fiának látni, mint ha eleve elfogadjuk kettős természetének a dotságát?

7/ Pannenberg Jézus születésével kapcsolatban is kitér arra, hogy az isteni származás titokzatosságáról Márk és János evangéliuma nem szól. Feszültséget érez az inkarnáció és a Szentlélektől való fogantatás tana között. Utóbbinak olyan értelmet ad, amely egyfelől a doketizmus ellen való tiltakozás: született Szűz Máriától - tehát valóságos emberi folyamat eseményei között jött a világra és nem látszat volt Jézusban embersége. Másfelől tiltakozás az adoptáció tévtana ellen: Jézus kezdettől Istentől származó. Csak a kettős tendencia miatt fogadható el, hogy a hitvallásunkban szerepel és az egyház istentiszteletein elhangzik, de mint teologumenont nem tekinthetjük a szóban forgó teológiai kérdés végérvényes megfogalmazásának. A Szentlélektől való fogantatás ellentmond Jézus preezisztenciájának is. Olyan területre lép ezzel Pannenberg, amely évszázadokon át tabu volt a teológusok számára. Az igehirdetők pedig általában nem szóltak erről - érthető módon - a karácsonyi prédikációkban. Kérdés az, hogy a megbolygatott terület nem teszi-e hitünk egészének alapját ingoványossá? A teológusnak nem szabad félnie őszintén szembe nézni a hit kérdéseivel. Más kérdés, hogy mennyit szóljunk a gyülekezetben ilyen jellegű személyes gondjainkról.

8/ Szemére vetik Pannenbergnek, hogy a kereszthalálánál csupán negativitás és jelentéktelen helyet foglal el egész teológiai gondolkodásában. Nem kétséges, hogy a feltámadásra nála sokkal nagyobb hangsúly esik, amint az már szintén megszokott a Bultmann utáni teológiai iskoláknál. A lutheránus teológus azonban a nagypéntek és húsvét kiegyensúlyozott dialektikájában gondolkodik.

IV. Mit tanulhatunk mindebből?

1/ Jézus történetiségének kihangsúlyozása ma is időszzerű. Nem legendás alak eszményi gyűjteménye a Szentírás, hanem a történelem meghatározott idején Galilea és Judea poros útjait járta, meghirdette Isten uralmának elérkezését, amelyet személyéhez kötötte a megtérés időszerűségében értelmezett. A prédikáló, gyógyító, bűnököt megbocsátó és kereszten kínhalált szenvedő Jézus azonos a feltámadott élő Krisztussal. A földön történeti személyként élő Jézus szolgálta, akinek Úr volta a feltámadásban nyer igazolást. Itt találkozik a krisztológia diakóniai teológiánk alapjaival.

2/ Isten uralmának meghirdetése - véleményem szerint is - kellő teológiai alap az igazságosságért, az emberiségért, az elnyomottak helyzetének megváltoztatásáért végzett szolgálatra. S ez akkor is igaz, ha Moltmann itt a református teológia területére lép gondolkodásában. A közösségért és az igazságosságért érzett felelősség mégis egy csatasorba állít bennünket más hitvallások alapján elkötelezett keresztyén testvéreinkkel. Ez a diakóniai teológiánk társadalmi dimenziója.

3/ Nem lehet szó nélkül elmenni amellett a dicséretes törekvés mellett, ahogyan az ismertett két teológus igyekszik korunk emberét megérteni, hozzá a keresztyén hit igazságait közelhozni és elfogadhatóvá tenni. Mindketten nagy teológiai apparátussal, kortörténeti, formatörténeti, hagyománytörténeti kutatások ismertetésével, vélemények konfrontálásával törekszenek arra, hogy hitünk igazságait mai nyelven szólaltassák meg. S ez akkor is igaz, ha törekvésük eredményeinek egyes részletei mellé szerény kérdőjelet tehetünk.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül igehirdetésünkben, hogy a mai ember nyelvén szóljunk, a mai ember kérdéseire válaszolva. Nem lehet történetietlen, bármikor elmondható igehirdetéseket tartanunk. A feladat kettős: még jobban ismerni a Szentírást, annak értelmezését és a gyülekezetet, akinek prédikálunk. S ha számra vesszük, hogy a lelkigondozás is részben igehirdetés, amennyiben személyes kérdésre szólalhat meg Isten szava, akkor különösen fontosá válik az Ige helyes ismerete és értelmezése, a ránk bízottak iránti elkötelezett szolgálatunk komolyan vétele és szolgálatba küldő Urunk előtti felelősségünk.

Szebik Imre

Félhasznált irodalom:

- J. Moltmann: Theologie der Hoffnung
- J. Moltmann: Der gekreuzigte Gott
- W. Pannenberg: Grundzüge der Christologie
- J. Jeremias: Das Problem des historischen Jesus
- R. Bultmann: Theologie des Neuen Testaments

Az élet szerelmese

KERTI KAROLY
Munkácsy-díjas

(festőművész koporsója mellett elhangzott igehirdetés.)

"Mikor látom egeidet, kezvednek munkáját, a holdat és a csillagokat, amelyet teremtettél - micsoda az ember, hogy megemlékezel róla és az emberfia, hogy gondod van reá? Kevéssel tetted őt kisebbé az Istennél, dicsőséggel és tisztességgel megkoronáztad, úrrá tetted kezeid alkotásán, mindent lábai alá vetettél.

Elnyeletett a halál diadalra! Halál hol a te fullánkod? Pokol, hol a te diadalmad? Hála az Istennek, aki a diadalmat adja nekünk Jézus Krisztus által".

(Zsolt 8. 1 Kor 15.)

Huszonhárom évvel ezelőtt, gyülekezetünkben egy adventi estén találkoztam először Kerti Károllyal. Kislánya egy félig elégett karácsonyfa-gyertyáról szavalt. Értéktelen, jellegtelen kis gyertyáról. Közben a művész édesapa egy szalvétára rajzolt. Először egy görbe, félig leégett gyertyát. Utána ugyanazt, de már lángja is volt. Világított, fényt árasztott a sötétben... Mert világított, fényt árasztott, valaki kezébe vette, nem volt értéktelen, élettelen, értelmetlen, kidobni való. Másoknak világított.

Közben a kislánya mondta a verset az emberéletekről akiket a nagy Alkotó kezébe vett, ebbe a mi világunkba helyezett azzal a szándékkal, hogy hintsék az élet, öröm, boldogság, emberség, békesség, szeretet fényét. Ilyen gyertyaláng élet volt Kerti Károly élete is.

Amíg égett, fénylett. Csendesen és szerényen, mint a kicsi gyertyák. Azután észrevétlenül csonkig égett. Ebben az adventben, néhány nappal előbb utolsókat lobban élete lángja.

Igénk arról beszél, hogy az Alkotó Isten nem teremtővé, hanem alkotóvá, munkatársává teremtett minden embert. Ilyen értékes az élet. Ilyen nagy az ember! Kerti Károly alkotó ember volt. Szeretteinek elmondta nem régen, hogy minden alkotásában valami ott van, ott él önmagából. Úgy ahogyan a teremtő Isten keze nyoma is ott van minden alkotásán. Ismerte a nagy titkot: Minden, ami él és létezik, létét és életét a nagy Alkotónak köszönheti. Ebben van minden ember életének az értéke és nagysága.

Kerti Károly megtanulta az élet tiszteletét és tudott rácsodálkozni arra, amit Isten alkotott. Rácsodálkozott az életre. Minden alkotásában ott lüktet az élet. Az emberre, mint embertársra, aki gyermeket tart karjában, vagy a föld gyomrába indul, hogy napvilágra hozza az éltető meleget árasztó fekete gyémántot. Az általa megrajzolt édesanyák, munkások

az életet hordozák és védik. Gyermekükért küzdök, magukat másokért feláldozók.

Tanított másokat is rácsodálkozni a nagy Alkotóra, aki kezében tartja és hordozza a Mindenséget. Szobámban van egy képe: A csillagos éj. Tejútrendszerek és csillagvilágok, a földgolyó, rajta emberek, s mindezt az Alkotó és Teremtő keze tartja, irányítja. Mi modern emberek úrhajóinkat a holdra taszigáljuk, kutatjuk a végtelent és mégis beleférünk Isten kezébe, aki rendet szabott teremtet világának.

Kerti Károly nemcsak rácsodálkozott a Nagy Alkotó rendjére, hanem bele is illeszkedett ebbe a rendbe. Tudta, hogy Isten akaratából lett népünk fia. Tudta, hogy a mi dolgunk a világon: "küzdöni, erőnk szerint a legnemesbékért". Mindig hű maradt azokhoz, akik közül jött. Testvéreihez, Tolna-Baranya megyéhez, a bonyhádi evangélikus gimnázium szelleméhez, Oroszába népéhez, ahol először tanított, városunkhoz, ahol évtizedekig élt és alkotott. Tudott lelkesedni és bírálni. Mert mindig a szebbért, a jobbért, az emberségesebbért küzdött. Nem hunyt szemet a hibák felett, de magától ment oda, ahol tudta, hogy segítségére szükség van és segíthet. Élete utolsó percéig tanított másokat is csodálkozó és alkotó emberré lenni.

Megkérdezhetnénk kié volt Kerti Károly? Ő tudta, hogy Isten rendjében nem csupán egy néphez tartozik, egy városhoz, hanem a családjához is. Nagyon szerette a családját. Autójában olyan gyakran láttam gyermekeivel, majd unokáival menni. Szíve együtt dobogott családjával. Örömlük az öröme volt, bánatuk, könnyük ott tükröződött vissza az ő szemében is.

Az élet szerelmese volt. Ezért éltek alkotásai. Nem tudom, van-e olyan rajza, képe, amely a halállal, elmúlással foglalkozik. Én nem ismerek ilyet.

Az élet szerelmésére most rátört a halál. Koporsója mellett az ő néma ajakával együtt ember-létünk sikolt: Miért a halál? Mi a halál? Miért az elmúlás? "Hiába hisz az ember, hiába remél? Soha semmit nem ad vissza a temető?"

Nem csak ámtjuk magunkat, amikor Pál apostol szavait olvassuk: "Elnyeletett a halál diadalra!" Nem. Pál apostol arról a teremtő Istenről beszél, aki Jézus Krisztus feltámasztásával a mulandóság világába az örökkévalóság rendjét hozta. Jézus Krisztus feltámadása a mi egész világunkról beszél. Annak megváltásáról és ebben az egyetemes megváltásban az egyén feltámadásáról és örök életéről. Pál tanuskodása kihívás felénk, modern emberek felé, akik a halál után már semmit nem várunk és semmit nem remélünk. Ez kihívás minden reménytelenséggel, kilátástalansággal, bizonytalansággal szemben. Isten egy más világ-modellt állít a feltámadással szemünk elé. Nem a megsemmisülésbe, az elmúlásba tart az élet. Isten jövője, Isten világa Krisztus feltámadásában már itt elkezdődött. Feltámadás-reménységünk egyetlen biztos alapja Krisztus feltámadása.

Földi életünk időhatára nagyon szűkre szabott. A halál jelenlétében a mögöttünk lévő évtizedek nagyon eltörpülnek. Az Istentől belém oltott reménység tiltakozást vált ki a halállal és elmúlással szemben. Jézus feltámadott! Ez nem csupán tiltakozás, hanem tény! Egy halál másként végződött, mint a miénk. Ez a feltámadott Úr támasztja fel bennünk az örök élet reménységét. Jézus halála győzelem a halál felett!

Kerti Károly halála előtt néhány perccel is rajzolt. Szerette ezt az utolsó rajzát mutatták. Egy anyát ábrázol,

aki magasba tartja erős karjával gyermekét.

Mi azzal a bizonyossággal kísérjük utolsó útjára elhunyt testvérünket, hogy életét Isten hozta le ide közénk. Ajándékozta őt nekünk. Az a kéz, - mint a gyermekét magasba emelő édesanya, - az Isten keze viszi őt magához vissza.

Biztos anyai kéz tartja utolsó rajzán a gyermeket. Mi hisszük, hogy szerető atyai kéz tartja ezután is kezében Kerti Károlyt, akit a halál a mi kezünkből kiragadott, de Isten szeretetéből és kezéből soha ki nem ragadhat.

Dr. Nagy István

*****

Dsida Jenő

BÉKÉS MEDERBEN

Ma nem lázadtam fel
a lassú meder ellen,
ma békésen hömpölyögtem
és megcsókoltam öreg falvak lábát.

Ma felüdítettem egy lankát virágot,
megfürdöttem egy öreg koldust,
akinek Krisztus-arc volt az arca,
s tolvajok tutaját mosolyogva vittem.

Egészen különös béke ez,
szokatlan érzés, ahogyan kérdezem:
miért zúgzs erdő?
Miért sírtok csillagok?

KÖNYVSZEMLE

C.G. JUNG "Psychologische Typen"-jéből:

BEVEZETÉS A TÍPUSOK ÁLTALÁNOS LEÍRÁSÁHOZ

(Részlet az Európa Kiadónál megjelenő könyvből)

A következőkben a típusok pszichológiájának általános leírását igyekszem adni. Előbb a két általános típusát, melyeket így jelöltem meg: introvertált és extravertált. Azután még megpróbálnám valamelyest jellemezni azokat a speciálisabb típusokat, amelyek sajátossága abból adódik, hogy az egyén az ő esetében legjobban differenciált funkció segítségével alkalmazkodik vagy tájékozódik. Az előbbieket általános beállítottsági típusoknak kívánom nevezni, melyeket érdeklődési, libidóáramlási irányuk különböztet meg, utóbbiakat pedig funkciótípusoknak.

Az általános beállítottsági típusoknak a tárgyhoz való sajátos viszonyuk a megkülönböztető jelük. Az introvertált absztrahálón viszonyul a tárgyhoz; tulajdonképpen mindig arra törekszik, hogy elvonja tőle a libidót (=pszichikus energiát, Ford./, mintha csak elébe kellene vágnia a tárgy valamiféle túleréjének. Ezzel szemben az extravertáltnak pozitív a tárgyhoz való viszonya. Olyannyira igenli annak jelentőségét, hogy szubjektív beállítottsága szüntelen a tárgyon tájékozódik és arra irányul. Alapjában véve a tárgy sosem elég értékes számára, s annak jelentőségét ezért kell fokoznia. A két típus annyira más és ellentétük oly feltűnő, hogy létezésük a lélektani dolgokban laikusnak is minden további nélkül nyilvánvaló, ha erre egyszer föl hívták a figyelmét. Mindenki ismeri azokat a zárkózott, nehezen kiismerhető, gyakran félnék természetű embereket, akik az elképzelhető legerősebb ellentétei azoknak a nyílt, szívélyes, gyakran derűs vagy legalábbis barátságos jellemeknek, akik boldog-boldogtalannal kijönnek, netán hadakoznak is, de kapcsolatukat fenntartják, hatnak világukra, s annak hatását is magukra veszik. Eleinte persze hajlamos az ember az efféle különbségeket a karakterformálódás csupán egyéni eseteiként fogni fel. Akinek azonban alkalmá van arra, hogy sok embert alaposan megismerjen, az könnyűszerrel fölfedezi, hogy ennél az ellentétnél semmiképp sem elszigetelt egyéni esetekről van szó, hanem sokkal inkább típusos beállítottságokról, amelyek jóval átfogóbbak, mint ahogy azt a korlátozott lélektani tapasztalatnak kezdetben föltételeznie kellett. És tényleg - amint a megelőző fejezetek rávilágíthattak erre - fundamentális ellentéttel van itt dolgunk, amely hol szembetűnőbb, hol elmosódóbb, de mindig kirajzolódik valamelyest is kialakult személyiségű egyéneknél. Ilyen embereket nemcsak mondjuk a képzetek körében találunk, hanem egyáltalán minden néprétegben, miért is típusaink éppúgy bizonyíthatók egy nemzet egyszerű munkásai és parasztjai, mint legműveltebbjei között. A nemek különbözősége sem változtat e tényen semmit. Bármilyen néprétegben a nőknél is ugyanazokat az ellentéteket találjuk.

Aligha terjedhetett volna el ily általánosan ez a típusosság, ha tudati dologról, azaz tudatosan és szándékosan választott beállítottságról volna szó. Ebben az esetben biztos, hogy egy meghatározott, hasonló nevelés és képzés révén összefüggő és ennek megfelelően helyileg határolt népréteg volna

egy ilyen beállítottság legfőbb hordozója. Am ez semmiképp sincs így, hanem a típusok homlokegyenest ellenkezőleg, szembeszökően vélogatás nélkül oszlanak meg. Egyazon családban az egyik gyerek introvertált, a másik extravertált. Mivel a beállítottsági típus, e tényeknek megfelelően, mint általános és szemelláthatóan véletlenszerűleg eloszló jelenség, nem függhet tudati ítélettől vagy tudatos szándéktól, így hát bizonynyal tudattalan ösztönalapnak köszönheti létét. Ennélfogva a típusos ellentétnek, mint általános pszichológiai jelenségnek valamiképp meg kellett, hogy legyenek a biológiai előfutárai.

A szubjektum és objektum kapcsolata, biológiailag nézve, mindig alkalmazkodási viszonyulás, amennyiben a szubjektum és objektum minden kapcsolata feltételezi az egyiknek a másikra gyakorolt módosító hatásait. Ezekből a modifikációkból áll az alkalmazkodás. A tárgyhoz való típusos beállítottságok ennek folytán alkalmazkodási folyamatok. A természet az élő organizmusoknak két fundamentálisan különböző alkalmazkodási és e révén fennmaradási módját ismeri: az egyik a fokozott termékenység, ha az egyed védekezési képessége és életideje viszonylag csekély, a másik pedig: az egyed ellátása mindenféle önfenntartási eszközzel, ha termékenysége aránylag kicsiny. Úgy emlélik nekem, hogy ez a biológiai ellentét két lélektani alkalmazkodási módnak nem csupán az analogonja, de általános alapja is. Itt egy általános utalásra szorítkozom, egyrészt az extravertáltak arra a sajátására, hogy magát folyton kiadja, mindenbe beleszövi, másrészt pedig az introvertáltak arra a tendenciájára, hogy védi magát külső igényekkel szemben, lehetőleg tartózkodik minden energiakiadásról, mely közvetlenül a tárgyra irányul, önmagának viszont, amennyire lehet, biztosított és hathatós pozíciót szerez. Így Blake intuíciója nem nagyon téved, amikor e kettőt "prolific", ill. "devouring type" /termékeny, ill. elnyelő típus, Ford./ gyanánt jelöli meg. Mint az általános biológia mutatja, mindkét út járható, és a maga módján eredményes - így a típusos beállítottságoké is. Amit az egyik tömeges kapcsolatokkal hoz létre, azt a másik monoplíummal éri el.

Az a tény, hogy olykor már pár éves gyerekekről biztosan felismerhető, mi a típusos beállítottságuk, annak feltételezésére szorít, hogy semmiképpen sem a közkeletű értelemben vett létért való küzdelem az, ami egy meghatározott beállítottságra kényszerít. Mindenesetre föl lehet hozni azt az ellenvétezt, és pedig nyomós okkal, hogy már a gyámoltalan gyermeknek, sőt a csecsemőnek is kell valami tudattalan természetű alkalmazkodást teljesítenie, hiszen különösen az anyai befolyás sajátosságai a gyermek specifikus reakcióihoz vezetnek. Ez az érv kétségbevonhatatlan tényekre hivatkozhat, de megdől, mielőtt arra szintúgy kétségtelen tényre gondolunk, hogy egyazon anyának két gyermeke már igen korán ellentétes típusúnak bizonyulhat, anélkül, hogy az anya beállítottságában a legcsekélyebb változást bizonyítani lehetne. Habár semmi szín alatt nem szeretném lebecsülni a szülői befolyás csaknem beláthatatlan fontosságát, mégis ez a tapasztalat arra a következtetésre indít, hogy a mérvadó tényezőt a gyermek diszpozíciójában kell keresni. Hiszen végső soron ennek az egyéni hajlamnak tulajdonítható, hogy az egyik gyerek ezt, a másik amaszt a típust veszi fel, miközben a külső feltételek a lehető legeggyöntetűbbek. E tekintetben természetesen csak a normális feltéte-

lek közötti eseteket tartom szem előtt. Ha feltételek abnormisak, azaz ha az anyák beállítottsága szélsőséges és ezért abnormis, a gyerekre viszonylag hasonló jellegű beállítottságot rá lehet kényszeríteni. Ez erőszakot tesz egyéni diszpozíciójukon, amely talán más típust választott volna, ha nem okoztak volna zavart külső, abnormis befolyások. Ahol a típust így meghamisítja a külső befolyás, ott az egyén később többnyire neurotikus lesz, és csak akkor gyógyulhat meg, ha kialakul a természetének megfelelő beállítottság.

Ami pedig a sajátos diszpozíciót illeti, arról nem tudok mást mondani, mint azt, hogy nyilvánvalóan vannak olyanok, akiknek az egyik, és nem a másik alkalmazkodási mód könnyebb, arra jobb a képességük, vagy az előnyösebb nekik. Nem tudjuk, hogy ennek milyen - végső soron fiziológiai - okai jöhetnek számításba. Úgy láttam, valószínűleg létezhetnek ilyenek. Azt tapasztaltam, hogy a típus visszájára fordítása bizonyos körülmények között súlyosan megzavarhatja a szervezet fiziológiai egyensúlyát, amennyiben a legtöbbször erős kimerülést okoz.

Grundwerk C.G. Jung, Walter Verlag,
Olten, 1984. 1. kötet, 199-202. oldal

Fordította: dr. Bodrog Miklós

=====

Az Igehirdető műhelye

Szentháromság ünnepe utáni 4. vasárnap

Flm 4-16

Megjegyzések az alapigéhez

A Filemonhoz írt levél Pál apostol legrövidebb levele. A bibliakritika egyöntetűen elfogadja Pál szerzőségét. Kérdések csupán abban merülnek fel: hol és mikor írta az apostol ezt a levelet? A többség véleménye szerint a levél az efezusi fogságában keletkezett Kr.u. 57-58-ban. Ezt a feltételezést az is alátámasztja, hogy Efezus nem messze esik Kolossétól, ahonnan Onézimusz megszökött. Másrészt Efezus nagyvárosi forgataga különösen kedvezhetett egy szökött rabszolga elrejtőzködéséhez.

A levél tartalma illetve célja: a szökött rabszolga, Onézimusz visszaküldése volt gazdájához, Filemonhoz, s a ketőjük közti kapcsolat rendezése.

Sokakban vetett fel kérdést, hogy egy ilyen "magánlevél"-nek tűnő irat hogyan került be a kanonizált iratok közé? Az a probléma, ami benne felvetődik, nem csupán néhány emberre tartozó dolog? Igaz, kora társadalmának egyik égető és megoldatlan kérdéséhez, a rabszolgaság intézményéhez nyúl hozzá az apostol. Mégsem ezt a társadalmi méretű kérdést akarja levelében megoldani. Nem is ad általános érvényű véleményt ebben a kérdésben. Az újtestamentumi iratok közé sem ezért került be a Filemon levél.

Filemon és Onézimusz ügye mögött ott húzódik a keresztyén /közözelebről a kolossái/ gyülekezet belső problémái és az egyes keresztyének magatartásbeli kérdései. Az apostol ebbe a szélesebb horizontba ágyazza be Filemon és Onézimusz egymáshoz való viszonyának kérdését. Hogyan tudja két keresztyén egymással elintézni vitás ügyét? Milyen hatása van a két ember magatartásának, egymáshoz való viszonyának a közösségre? Hogyan segíthet a keresztyén gyülekezet tagjainak abban, hogy felismerjék a "jót", az Isten akaratát? Mindezek a kérdések ott állnak az említett két ember személyesnek látszó ügye mögött.

Gondolattöredékek az igehirdetéshez

1. A keresztyén emberek közt, a gyülekezeten belül is, adódhatnak nehezen elintézhető ügyek. Filemonról, a levél címzettjéről nagyon kedvező képet fest az apostol. Filemon tehető tagja a kolossái gyülekezetnek, aki sok segítséget nyújtott már a gyülekezetnek. "...hallok a te hitedről és szeretetedről..." írja Pál a 4. versben. Ez utóbbi ti. a szeretet többek közt anyagi segítségben is megnyilvánult a gyülekezet irányában. Most azonban egy nehéz helyzet elé kerül Filemon, melyben Krisztusban való hite és szeretete megpróbáltatik. A tőle megszökött - időközben keresztyénné lett - rabszolgát küldi vissza hozzá Pál. Hogyan fogadja őt Filemon? Hogyan rendezik Filemon és Onézimusz - akik ezután egy gyülekezet tagjai lesznek - egymással való viszonyukat? Az új helyzet, hogy mindketten keresztyének, döntőbb jelentőségű-e előző helyzetüknél, társadalmi kötöttségeinél?

Szembe kell néznünk reálisan azzal, hogy ma is kelet-

kezhetnek keresztyének között nehezen megoldható konfliktusok. Amikor nem könnyű egymás felé lépni, egymást elfogadni. Merünk-e ilyen esetekben kísérletet tenni a megoldásukra? Pál nem riadt vissza ettől!

2. Élete eseményei mögött a keresztyén ember Isten vezetését ismerheti fel. Érdemes odafigyelnünk, hogyan állítja be egy új megvilágításba Pál az eseményeket. Egy rabszolga megszökik Kolosséból a gazdájától. Ezzel a korabeli jog szerint súlyosan büntetendő dolgot cselekszik. Gazdáját anyagiilag is megkárosítja. Ezt Pál sem szépíti /17.v./ Ha mással nem, a kiesett munkájával okozott kárt. Pál ebben a levélben mégis úgy állítja be az eseményeket, mintha mindez egy cél érdekében történt volna. Tudniillik, hogy Onézimusz keresztyénné legyen. Arra akarja Pál segíteni Filemont, hogy az eseményekben ő is meglássa Isten vezetését. Nem szökésről beszél, hanem elszakadásról, mintha Isten ezt maga rendelte volna így. Ezt a látást azonban nem erőlteti rá Filemonra, csupán rá akarja segíteni. "Hiszen talán azért szakadt el tőled egy időre, hogy örökre visszanyerjed..." /15.v./

Nem hiányzik-e ez a belső, hitbéli látás gyakran az életünkben? Keressük-e, meglátjuk-e Isten vezetését a velünk és körülöttünk történt eseményekben? Segítjük-e - nem lelki erőszakkal! - egymást erre a belső látásra? Talán kevesebb zűgödés, megkeseredés vagy reménytelenség lenne akkor bennünk és közöttünk!?

3. Ha valaki Krisztussal találkozik, az döntő változást hoz az életébe. Pál ezt nagyon komolyan így gondolja. Nemcsak a maga életében, de a "fogságban szült fia", Onézimusz életében is. Filemon egy haszontalan rabszolga helyett egy hasznos embert kap vissza. Ahogy erre a kommentárok utalnak /Lásd: Cserhádi, NTD, stb./, Pál itt kettős szójáttékkal él. Onézimusz neve "hasznos"-t jelent. Miért nem felelt meg eddig a nevének, nem tudjuk. "Szójáttékot fedezhetünk fel együtt a 'akhresztosz' /haszontalan/ és a 'khrésztosz' /hasznos/ szavak között is. Ha ugyanis az itacizmusz nyelvi jelensége értelmében az 'é'-t 'i'-nek ejtjük ... akkor a két szó 'Krisztus nélküli'-t ill. 'Krisztusé'-t, vagy másképpen 'keresztyén'-t jelent." /Cserhádi/ Onézimusz hasznosságát Pál maga is megtapasztalta /13.v./, így tapasztalati alapja van Onézimusz ajánlásának.

Pál nem azért biztos Onézimusz megváltozásában, hasznossá válásában, mintha erre Onézimusz személyében rejlene a garancia, hanem mert komolyan veszi az evangélium újjáteremtő hatalmát, melynek hirdetése nyomán új ember születik.

A vasárnap többi igéje is felveti az igaz keresztyén életfolytatás kérdését. Hogyan lehetünk már itt a földi életünkben Krisztus követői? Meglátszik-e és hogyan ez az életfolytatásunkon?

Textusunk is megkérdezz minket: hasznos-e az életünk? Hasznára vagyunk-e, vagyis segítségére vagyunk-e másoknak és az evangélium ügyének?

4. Mi keresztyének rászorulunk egymás kölcsönös tanácsolására és segítségére. Pál apostol két ponton is utal erre a Filemonhoz írt levelében:

a/ Figyelemre méltó az a messzemenő lelkipásztori tapintat, ahogy Filemon elé terjeszti Onézimusz ügyét. Nem parancsol, pedig tehetné, csupán kér. A döntést Filemonra bízta. Nem Pál miatt kell visszafogadnia Onézimuszt Filemonnak,

hanem önkéntes, saját döntés alapján /14.v./.

Tapintatos Pál abban is, hogy megtarthatná ugyan maga mellett Onézimusz, de nem akar Filemon feje fölött dönteni. Ő, az apostol, mindkettőjük lelki atyja, a gyülekezet alapítója; mégis messzemenően szabad elhatározást, döntést vár Filemontól. Nem tartja lelki kiskorúságban, inkább arra segíti /talán Onézimusz visszafogadásának ügyével próbára is teszi/, hogy tudjon Isten előtti felelősséggel szabadon dönteni.

Nem hiányzik-e ez a tapintatos, a másikat felnőtt keresztyénként kezelő lelkigondozás közöttünk?

b/ A "jó megismerése" a keresztyének közös feladata.

Pál apostol hálaadással kezdi sorait. Ez nem szabványos levélforma nála. Istennek ad hálát, aki a jó megismerését munkálja a kolosséi gyülekezetben. Ebből a gyökérből nő ki Filemon eddigi jótette is, nem a saját élete gyümölcse. Mikor Pál a jó megismeréséről beszél, nem csupán egy-egy konkrét jócselekedet elvégzésének felismerésére utal, hanem a jó, vagyis Isten akaratának felismeréséről, megismeréséről beszél. Ennek megismerése a gyülekezetben, a közösségben valósul meg. Hiszen - ahogy az NTD utal rá - a keresztyén soha nem kész ember, hanem leendő /Werdender/ és növekvő /ti. hitben és ismeretben/ ember. Akinek mindig szüksége van a mellette állók testvéri közösségére, hogy együtt, "kéz a kézben" jussanak mindig előbbre a jó megismerésében.

Érzik-e ennek a kölcsönös egymásra utaltságnak szükségességét gyülekezeteink? Felismerjük-e mi magunk is, hogy mennyire rászorulunk egymásra, a testvéri közösségre, melyben Isten együtt vezet minket a jó ismeretére?

Sárkány Tiborné

Horváth Erzsébet

Szentháromság ünnepe utáni 5. vasárnap

ApCsel 9,1-7 /8-20/

A vasárnap jellege: tanulságos igék összefüggésében gondolhatjuk át az Apostolok Cselekedetéből ezt a híres történetet. Az egyik ige Péter csodálatos halfogása /Lk 5,1-11/, amit oltár előtt fel is olvasunk, s a lényegét abban a tételben sűrítetjük össze, hogy Jézus Krisztus m i n d i g választott ki olyanokat, akik emberhalásszá lesznek; valamint a kiválasztottak éppen nem csillogó érdemei vannak, hanem megrendült, bensőséges és lélekből jövő vallomása /gyónása/: "én bűnös ember vagyok, Uram". Tágítja és gazdagítja a vasárnap tartalmát a most felolvasásra nem kerülő epistola is, miszerint /1 Pt 3,8-15/ nem kerülheti el a figyelmünket a gyülekezet közössége sem. Két szóval tömören: elhívás és egybegyűjtés.

Pál elhívása áll itt a középpontban, de felfigyelhetünk arra is, hogy /9,8-20/ mások szolgálatának milyen jelentősége van itt.

Didaktikai okokból három részre osztjuk a textust és így a zárójelbe tett szakaszt is figyelembe vesszük -, hogy az elhívás mellett ott a másik pozitív és üzenettel bíró mozzanatot: a testvéri szolgálat.

Meditatív egzegézis:

9,1-2.: Az igehirdetés bevezetésében röviden összefog-

lalhatjuk Pál életét, hogy szülei jómódú, gazdag emberek lehettek, akik megengedhették maguknak, hogy tehetséges fiuk Jeruzsálemben tanuljon a híres rabbinál, a nekünk is ismerős Gamálielnél. Nem kevés találgatás látott már napvilágot a tengeri irodalomban Pál személyével kapcsolatban; feltételeztek már azt is, hogy nős volt, megözvegyült; azt is lehetségesnek tartják nem is kevesen, hogy láthatta a Názáreti Jézust, esetleg hallhatta is, de hírével mindenképpen korán kellett találkoznia. Az ÚT-ban mi azonban először István hallalakor hallunk a ruhákra felügyelő Saulról.

A még Saul néven szereplő fiatalember /állítólag 22-25 éves lehetett ekkor/ gyűlöli Jézus követőit. Gyilkos indulat dolgozik benne.

Érdekes meglátni, hogy a szerző, Lk az Ap.Csel írója, ezt az új mozgalmat "útnak" nevezi /9,21/, vagyis nem egy tannak, elméletnek, s főképpen nem vallásnak!!!

A másik megjegyzés: komoly kortörténeti jelentősége van annak, hogy a hívő asszonyokat is le akarja ez a Saul tartóztatni. Ez pedig az asszonyok komoly szerepét jelenti a kereszténység indulásakor. Akkor tudjuk ezt igazán értékelni, ha tisztában vagyunk a nők helyzetével Izraelben és az ókori vallásokban. Ebben már egyenjogúak a férfikkal: őket is le kell tartóztatni!

9,3-9.: Azt a címet is adhatnánk ennek a bekezdésnek, hogy a "nagy fordulat". Bevett terminológiával aligha érdemes vitatkozni, de mégsem helyes a "Pál megtérése" kifejezés. Nagyon sok hamis kegyesség forrása lett. Itt nem Pál tért meg, hanem Jézus Krisztus térítette őt magához. Pál magától soha nem tért volna Krisztushoz! Általánosságban is igaz, hogy félrevezető a "megtérés" kifejezés, mert nem az "én" határozza el, hogy megtér, hanem Krisztus működik a pünkösdi Lélek által - és én elfogadom. Nem a tárgy, a szubjekt játssza a főszerepet, hanem az Alany.

Itt következik a váratlan világosság /és nem megvilágosodás: ez is bizonyítja, hogy nem pusztán szubjektív, belső élményről van itt szó/ és a meghökkentő kérdés: "miért üldözöl engem?" Íme Jézus azonosítja magát az üldözöttekkel. A fanatikus Saul riadtan kérdezi: "Ki vagy?" Különös jelentőséget tulajdonítok annak, hogy itt Jézus Jn evangéliumára emlékeztető "én vagyok"-ot mond /Jn 8,24 - ego eimi - Ani Hu/. Saul máris egy parancsot kap Jézustól, mintha csak az engedelmessége kerülne kipróbálásra. Egyáltalán képes-e ez az ember engedelmeskedni!? Az igehirdetés szempontjából nézve semmi jelentősége sincs annak, hogy itt a jelenlévők hallanak, de nem látnak, a másik beszámolóban /22/ pedig látnak, de nem hallanak. Ennek a lényege mindenképpen az, hogy nem foghatták fel azt, ami Saullal történt.

Jézus belépett Saul életébe és váratlan, kiszámíthatatlan fordulatot idézett elő. Jézusnak ilyen hatalma van! Az üldözökből igehirdető, tanú lesz!

Saul megvakul. Az, aki vezető volt, most vezetésre szorul a szó fizikai és lelki értelmében. Ki és mi tört itt össze? Egy bűnös ember, de nem egy vulgáris, közönséges bűnös, akit kicsapongó élete miatt a lelkiismerete korábban már nyugtalanított volna /mint Augusztinus esetében/. Itt Saul nem ilyen értelemben bűnös, sőt neki - egyelőre - halvány fogalma sincs arról a bűn-felfogásról, ami nem a törvény, hanem

a kegyelem kontextusában alakul ki. Saul mélyégesen vallásos meggyőződésből ellensége Krisztusnak. Itt tehát a "kegyes bűnös" törlik össze.

Három napig vak, nem eszik, nem iszik. Rendkívüli jelentőségű lehetett ez a három nap Saul-Paul életében. Hiszen nem öntudatlan e három nap alatt, csak éppen fizikailag vak. Van szövegmagyarázó, aki szerint a Rm 6 mögött tapasztalati valóságként ez a három nap áll. Pál átélte - mondják -, hogy Krisztussal meghalt, de Vele együtt fel is támadt.

Imádságban tölti el Saul ezt a három napot. Természetes készülés a feladatra.

9,10-20.: A damaszkuszi élmény, azaz Krisztus megjelenése után, a Krisztó-fánia után újra emberi szereplők kerülnek előtérbe. Szép megnevezést olvashatunk itt: "egy tanítvány" - azaz Anániás. Ő is látomást kap, megjelenik neki az Úr, hogy Saulhoz küldje különös megbízatással. De - érthető okokból - Anániás vonakodik Saulhoz menni. Nem Anániás engedetlensége jut ebben kifejeződésre, hanem sokkal inkább a meghökkenése, értetlensége. Lk ezzel is érzékeltetni szeretné mindenki számára, hogy hatalmas és emberileg érthetetlen, sőt hihetetlen fordulat következett be Saul, az üldöző életében. Anániás vonakodása, dialógusa az Úrral nem az engedetlenség jegyében fogant, hanem az értetlenségében. Hiszen korábban kapott híreket Jeruzsálemből, szomorú híreket, és akkor ugyanaz a férfiú, akinek a nevét csak riadalommal és suttogva ejthették ki az első tanítványok, most az üldözött Jézus választottjaként bukkan fel. Képtelenség, hihetetlen, zavarba hozó.

Am az is figyelemre méltó, ahogyan Jézus bánik választott eszközeivel. "Csak" az ún. damaszkuszi élményben lehetett itt Saulnak része: egy villanásnyi idő, csupán csak bemutatkozik neki Jézus, semmi több nem történik. Ebből a találkozásból még nem derül ki, hogy a világosság Ura milyen kitűnő, de szenvedésekkel teli feladatot szán neki. Tehát Jézustól csak az első impulzust kapja meg, az összes többit - egyelőre legalábbis - embereken keresztül.

A segítő, támogató, tapintatos, sőt óvatos lelkigondozás szép példáját látjuk itt, ahogyan Anániás az egykori üldözött köszönti, beszél vele, kezét ráteszi és közli, ami rábízott. Két ajándékkal jött, az egyik a gyógyulás, a másik pedig így hangzik: "hogymegtelj Szentlélekkel". Ennek a következménye az, hogy "azonnal hirdetni kezdi Jézusról, hogy ő az Isten Fia". /20. vers/ Anániás tehát nem árul el sokat abból, amit az Úr közölt vele Saul-Paul nem könnyű jövődjéről. Továbbá: önmagáról és az eredetileg üldözendő gyülekezetről sem mond semmit. Miután Saul visszanyeri látását, megkeresztelkedik. Bőjtjét befejezi és táplálékot véve magához megerősödik. Vanak, akik itt úrvacsoravételre gondolnak.

Saulnak vállalnia kellett tehát azt, hogy embertől veszi át a megbízatást. Krisztus elhívta, Anániás felszentelte.

Az igehirdetésre nézve:

1./ Nem biztos, hogy felesleges a történeti bevezetés, ami egyben jó lehetőséget ad a színes kezdésre, másrészt nagyobb összefüggésbe tagolja be a történetet. Ha röviden is, de geográfiai és politikai összefüggések is említhetők, ami Damaszkuszt és Jeruzsálem zsidósága közt állt fenn. Így is érzékeltethetjük, hogy Isten ügye a történelmi valóság talaján, konkrét környezetben játszódik le. Szólhatunk Saul-Paul személyéről is, röviden életéről, túlbuzgóságáról, hogy még mesteré-

nél is sokkal "jobb" akar lenni /vö. ApCsel 5,33k/. Szabad megláttatni: minden emberi feltétele megvolt, hogy megszűnjön az alig induló keresztyénség. Semmiféle lehetőség sem volt rá, hogy Sault jobb belátásra bírják, pl. fel sem merülhetett Péterékben, hogy esetleg a lelkére beszéljenek. Emberi értelem-ben reménytelen a helyzet! De nemcsak az emberi van...

2./ Ezután következhet a damaszkuszi kapu előtti élmény. De nem az antropológiai oldal számít itt, hanem az, hogy Jézus cselekszik. Világosságként bukkan fel Saul életében. Rövid párbeszédük lényege, hogy majd emberek mondják meg neki, mit kell tennie. Az igehirdető számára ez a pont lehetőség vallomásra. Hamis vagy félrevezető identifikálás nélkül szabad egy villantással arra utalni, hogy kisebb-nagyobb damaszkuszi élményeken megy át mindenki, aki hirdetője lesz Krisztus evangéliumának. Az itteni főszereplővel való azonosulás csak mérsékelten és visszafogottan lehetséges, hiszen nem volt mindenki üldözője az evangéliumnak, mielőtt a vocatio externa és interna lejátszódt volna az életében, viszont diametrálisan más helyzetből kellett mindenkinek kilépnie ahhoz, hogy a szószék igazi szintjéről, azaz az emberi szív szintjén szólaljon meg. Ha valamit nem szabad elemezni, magyarázni, akkor ez az a pont: a hitre jutás mozzanata, itt nem alkalmazható semmiféle sors-analízis vagy lét-analízis /a vallást lehet elemezni, de az élő hitet nem, ez a tény is mutatja, hogy az isteni Lélek gyümölcse az/. Célját téveszti mindenféle analízis. Mintha a róza szépségét a virág szétszedése, széttépése által akarnánk megvizsgálni és megérteni.

3./ A zárójelbe tett verseket sem hagyom figyelmen kívül, mert fontos mozzanatot lehet felmutatni a gyülekezet számára Anániás alakjával: az egyház működéséről szólhatunk. Jézus nem jelenik meg újra Saul életében, legalábbis itt nem, hanem Saulnak el kell fogadnia az emberi közvetítést. Így gyógyul meg, ha nem is emberi erő által, de így kapja a Szentlelket is. Így veheti a keresztséget is. S ezután nem marad magányos keresztyén, magányos, partizán tanítvány, hanem együtt van a "damaszkuszi tanítványokkal", beletartozik ezután egy közösségbe, az egyház közösségébe. Jézus nemcsak egyszemélyes megváltó, hanem mindenki megmentője és küriosza. Ezért Saulnak is együtt kell lennie a többiekkel. Korunkban divat lett: Jézus igen, az egyház nem! Félrevezető, tévútra vivő!

Saul tehát együtt van a többiekkel. Érdekes találkozót lehetett. Azért jött megbízó levelével, hogy bilincsből vigye őket Jeruzsálembe és Íme testvérként ül köztük. Sőt hirdeti az igét és azt mondja, hogy Jézus az Isten Fia! Ő az, aki azonnal megragadja az istenfiúi méltóság fontos dimenzióját. A zsidó gondolkodás szerint a Messiás pusztán egy - zseniális - ember lett volna. Saul előtt rögtön világos /látta a világ Világosságát!/: ez a Jézus nem a legnagyobb ember, hanem Istentől jött és "Isten formájában" volt /Fil 2,6/. Így lehet teljesség tartalommal a vasárnap jellege: egyrészt felmutathatjuk Isten elhívását Krisztusban, másrészt szólhatunk a gyülekezet, az egyház szerepéről.

Ribár János

Szentháromság ünnepe utáni 6. vasárnap

Ézs 43,1-7

Exegézis és meditáció

A háttér: a babilóni fogság, az időpont valószínűleg a fogság utolsó esztendei. Izrael történetének mélypontján a szabadulás, az új életlehetőség, a boldog jövődőlés ígérete hangzik fel Isten hűséges szeretetének a meghirdetésével.

Deutero-Ézsaiás mennyei eseményekről szerzett tudomást. Mindenekfelett arról, hogy Isten megbocsátott népének s ez a küszöbön álló eseményekben fog megmutatkozni. Már parancsot adott az útkészítésre. Mindenki tudott ebben az időben Kyros hódításairól, de Dézs volt az egyetlen, aki a kapott kijelentés alapján értette is mi készül. Ebben a fényben látta népe helyzetét és jövődjét.

Formai szempontból az ún. egyéni panaszénekek egyik részével, a papi üdvjövendöléssel van dolgunk, melyben Isten a könyörgőt biztatja, sorsa fordulását ígéri. Innen való a "ne félj!". A megváltás az eladósodott embernek vagy vagyonának a visszaváltása, megvásárlása, jogi kifejezés éppen úgy, mint a tulajdonba vétel szava: enyém vagy. Most azonban mindez a biztatás Jákób-Izraelnek, Isten népének szól s a megváltás is, meg a vele párhuzamosan álló "teremtés" is azt jelenti, hogy Istentől származik Izrael nemzeti léte, ő hozta ki Egyiptomból. Izrael népe sajátossága, amivel dicsekedett is, hogy Isten népe. Kiválasztotta őket, az ósatyákat, hogy áldás hordozói legyenek. Bűneik miatt azonban ítéletével sújtott rajtuk végig és kiszolgáltatotta őket idegen hatalmaknak. Fogság és szétszórtság az osztályrészük. Távol a templomtól, a sajátos kegyesség /áldozás/ lehetetlen.

Most azonban Isten még nagyobb mértékben Izrael teremtőjének és megváltójának bizonyul: Babilonból is kiszabadítja népét. A tűzből-vízből kimentés a természet erőivel szemben oltalmazó Úrra mutat, ő a természet ura, de emlékeztet a Vörös-tengeren való átkelésre is.

Isten cselekedetének rugója mindent megelőző és felülmúló szeretete. Mint Atya magához gyűjti népét, fiait és leányait, mert szereti őket. Ezen nem változtat az sem, hogy a nép fogságban, szétszórtságban él.

Kyrosnak, akit eszközül használ, Izrael hazaengedéseért kárpótlásul Egyiptomot, Etiópiát és a dél-arábiai Szébat adja az Úr. Ez volt a hódító asszír-babilóniai királyok régi vágya. Nincs tehát szó Izrael világuralmáról. Isten dicsőségéről van szó. Azért "teremtette" Isten Izraelt, azért "szólította nevének", azért fűzte szorosra kapcsolatát népével, hogy a népek között hirdesse Isten dicsőségét.

Isten a maga dicsőségére teremtette népét. Ebből most semmi sem látszik. Fogság, lelki pusztaság, letargia, fásultság uralkodik a nép között. Ellenségei már nem számolnak vele, de a nép hite is már romokban hever, mint Jeruzsálem. Az Isten is már elhagyott minket - gondolják - megérdemeltük, vége, nincs tovább.

És akkor jön egy ismeretlen próféta - a szakirodalom a Deutero-Ézsaiás nevet adta neki - és ajkáról felhangzik Isten szava:

1. Ne félj, mert megváltottalak! Kijelentés és teremtő ige ez. Csodálatos gazdagságban árad, hogy érzékeltesse Isten szeretetét. Isten már megmutatta dicsőségét a múltban. Ezért

a./ emlékeztet a hosszú múltra, a teremtés-formálásra, lényegében az első exodus eseményeire,

b./ emlékeztet a személyes kapcsolatra /megváltás, megszólítás, tulajdonná tevés/. A döntő már a Sinainál megtörtént s majd a Golgotán teljesedett be. Isten sajátja, szolgálatára.

c./ emlékeztet a közeljövő eseményeire, ami már elkezdődött a történelmi folyamatok alakulásában, és

d./ emlékeztet megváltozhatatlan szeretetére. Nem kell félnie Istentől, megbocsátja bűnét, jövője biztosítva van.

2. Ne félj, mert én veled vagyok! A jövő is Isten dicsőségét fogja megerősíteni, amikor

a./ megszűnik a szétszórtság, ami ítélet és kegyelem egyszerre. Kísértés: Ő-e az igaz Isten? De csak így tud tanúskodni a népek között. És kegyelem is, mert ez is szolgálat. Isten népe az összegyülekezésben él, ez is megvalósul.

b./ Megszűnik a névtelenség, nyilvánvalóvá válik, hogy Isten tulajdonai, Róla nevezik magukat és őket.

c./ Helyreáll Isten dicsősége. Amit a népek kétségbe vontak éppen Izrael nyomorúsága miatt, azt újra felismerik a szabadítás eseményeiben.

Ez lenne tehát a prédikáció, amelyben persze nem helyettesíthetjük be minden további nélkül Izrael helyébe az egyházat. Az ÚT népe nem egyszerűen örököse Izraelnek, hanem örökös társa.

De még fontosabb, hogy a próféta/k/ és köztünk Krisztus áll. Nélküle alaptalan lenne minden történet és ígélet. Istennek minden ígérete Őbenne lett igenné és ámenné. De éppen, mert Benne sajátosan beteljesedtek Isten ígéretei, Izrael népéhez való hűsége és szeretete hatványozott mértékben áll meg ma is. A nép kiszabadítása a fogságból, újabb nemzeti léte, szolgálata kézzelfogható példa arra, hogy Isten nem mond le választottairól, nem adja fel őket, hanem felhasználja dicsősége szolgálatában. Sőt ez még a jövőben is biztatás és bátorítás.

A vasárnap jellege

A Szentháromság utáni vasárnapok Isten hívását hirdetik meg, több szakaszban. A 6-9 vasárnapok arról szólnak, hogy Isten sötétségből világosságra hív. Ezen belül a 6. vasárnap témája: Kereszttség által megtérésre! A kapcsolópont így a kereszttség, mint Isten cselekedete, amely éppúgy mindent megelőző és felülmúló, mint volt az Egyiptomból, vagy a Babilonból való szabadulás. Semmi mással nem magyarázható tény. De mert tény, tele van vigasztalással és kegyelemmel, amikor bűnünk vagy lelkiismeretünk vádol, vagy a lelki sivárság gyötör. Ahogy reformátorunk is felírta magának az asztal lapjára is: meg vagyok keresztelve.

A prédikáció felé

Isten mindent megelőző és felülmúló szeretetének a nyilvánkoztatása ez a prófétai szó. Lelkipásztori szó, amely erősít, vigasztal, hiszen akkor hangzik, amikor nincs semmiféle emberi reménység. Hogy mégis alaposak az ígéretetek, azt nem a körülmények hirdetik, igazolják, hanem Isten cselekedetei. S ezek közé tartozik az Ige, a szóbeli üzenet, a kereszttség is, mint kézzelfogható Ige, Isten rendeléséből. Nekünk a kereszttség prédikál arról, amiről Izraelnek a szabadulás.

vannak, lehetnek hullámvölgyek, mélypontok az egyén és az egyház /Isten népe/ életében egyaránt. Az ŐSZ és népe nem azonos az ÚSZ-gel és népével. Isten azt vitte végbe Jézus Krisztusban, amit a testi Izraellel nem tudott, a bűntől való szabadítást. Benne új élet, új világ tárul fel, új lehetőségek. De ugyanannak az Istennek hűséges szeretetéből. Most már teljessé lett Isten dicsősége, amelynek tanúja mindkét nép a maga módján. Bizonyára van mondanivalója a testi Izrael számára is. Mi azonban Jézus Krisztusban tájékozódunk és arra a munkájára emlékezünk, amit Jézus Krisztusban vitt véghez.

Vázlat

Isten a maga dicsőségére teremtett és hívott el bennün-

ket.

1. Emlékeztet a keresztségünkre, amelyben jelenné és személyessé lett megváltói munkája.

a./ A keresztség Isten teremtő munkája. Kiragad minket az ördög torkából, tulajdonává tesz, elfojtja és elveszi a bűnt, napról-napra erősíti az új embert.

b./ A keresztség Isten megváltó munkája is. Célja az üdvösség, a Krisztussal élés, hogy miközben megszabadulunk a bűntől, éljük és gyakoroljuk a Krisztusban való életet: bátor bizodalomban, jó reménységben.

c./ A keresztség Isten oltalma rajtunk. Szeretete megőrzi minden rossztól, bajtól, veszedelemtől és kísértéstől, ha mi abba komolyan belefogódzkodunk. Nem kivételezés, de megtartás.

2. Isten munkája folyamatosan viszi végbe bennünk a teljes megújulást. Ezért kell megtérnünk Istenhez naponként.

a./ Benne megszűnik a szétszórtság. Fogság, szétszórtság ma is van. Fogság, az idegen erők, hatalmak rabsága. Indulatok és szenvedélyek, különféle megkötözöttségek. Szétszórtság felekezetiileg és gyülekezetiileg. Hol a határ, kire is számíthatunk? Isten egybegyűjti népét.

b./ Megszűnik a névtelenség /a magány/. Korunk névtelensége a magány, az értelmetlenség, céltalanság. Hiányzik az igazi közösség. Amikor Isten belevon az önmagával való közösségbe, egymással is megajándékoz.

c./ Helyreáll Isten dicsősége. Mi ugyan a magunk bajait érzékeljük és azok megszűnését óhajtjuk, s nehezen fogjuk fel, hogy az alapbaj az, hogy nem az Istennek adjuk meg a dicsőséget. Isten megcselekszi, hogy megtegyük és végezzük misziónkat a népek között, mert Isten szeretete nem korlátozódik csupán reánk, hanem példaszerű minden ember számára.

Nincs jobb és más biztatás, mint a keresztség ténye: az Isten mindent megelőző és felülmúló szeretetének a ténye. Becsüljük meg, éljük vele és belőle.

Kovács Pál

XX

IDÉZETEK, GONDOLATOK

Szentháromság utáni 5. vasárnap

ApCsel 9,1-7 /8-20/

Az esemény túl rendkívülien egyedi ahhoz, hogy bárhol és bármikor ismétlődhessen. Mégis ebben a csodálatos élményben olyan alapvonások ismerhetők fel, melyek nemcsak hogy megismétlődhetnek, hanem ezeknek mindenkinél, aki ugyanezen üdvösség felé halad, bizonyos mértékig meg kell hogy ismétlődjenek. Nem a hang, amellyel az Úr az ő üldözőjét megállásra kényszerítette, hanem nem is a Feltámadott látásának bizonyossága tér vissza hozzánk változatlan módon. Hanem a bűn és a kegyelem, az emberi futás és az isteni könyörület, az emberi tévedések és az isteni világosság közötti ellentétek, amelyek egykor csodálatos erővel jelentek meg együttesen, ezek ma is a megtapasztalás alapvonásait képezik mindenki számára, aki megtér és elnyeri az üdvösséget Krisztus által. /E. Dryander/

+ + + + +

Saullal olyasvalami történik, amit az írások tanulmányozása és teológiai tanulmányai útján nem láthatott előre. Az történik ugyanis vele, ami a prófétákkal történt, amikor Isten megszólította őket. Teljesen váratlanul történik a törvény Isteneinek, a hatalmas, teremtő isteni akaratnak a kinyilatkoztatása. Számára úgy hatott ez, mintha törvényként adnák tudtára hogy olyasvalamit akarnak tőle, ami nincs benne a Törvényben. Saul intenzív és szenvedélyes tanulmányai során megtanulta a prófétáktól Isten szavát: "Neveden hívtalak téged, enyém vagy". Boldog volt, hogy ahhoz a néphez tartozott, amelyiknek Isten ezt mondta: egyike lehetett Isten elhívottjainak. Most azonban egészen más történik: teljesen személyesen, egészen egyedül hallja a megszólítást: Saul...Saul... Ezzel kiesett Saul kezéből az összes érv és az ő egész teológiája abban a pillanatban egyetlen kérdéssé zsugorodott: "Uram, ki vagy te?" /C. Westermann/

+ + + + +

Mi történt itt tulajdonképpen? Egy megtérés, méghozzá milyen! Van megtérés! - ez a Feltámadott életjelei közé tartozik. Aki hisz a Feltámadottban, aki húsvét felől jön, az olyan, mint egy alpesi virág, mikor a nap rásüt: kinyílnak a szirmai, kitárulnak levelei, órától órára fordul a Nap sugarai felé, úgy hogy reggeltől estig 180 fokos fordulatot tesz. Ha egy emberi élet elkezd a feltámadott Krisztus felé fordulni, akkor ez az élet is megfordul, teljesen megváltozik. Ez lehet egy lassú, alig észrevehető folyamat is, de történhet azonnal is, úgy hogy a megtért meg tud határozni egy napot, vagy esetleg egy órát is, amikor ez bekövetkezett. Am akárhogy is történik, a tény az, hogy van megtérés. És az is biztos, hogy Isten akarja, hogy térjünk meg. /W. Lühti/

+ + + + +

"Kicsoda vagy Uram?". A kérdés azt bizonyítja, hogy Saul nem ismerte az Urat. Ez volt Saul ébredése, lelkének bel-

só forradalma. A feltámadt és megdöcölt Krisztus tekintete és szeretetteljes, komoly szavai mélyen a szívébe hatoltak. E szavak "Nehéz néked az ösztöke ellen rugódoznod", azt jelentik, hogy elérkezett az ellenállás vége, amely elől már nem tud kitérni. Ettől már nem tud megszabadulni. Saul, akit az Úr hangja feltartóztatott, megértette, hogy ez a hang számára a bűntől való szabadulást hozta. Ő, aki azért jött Damaszkuszba, hogy Krisztus követőit foglyokká tegye, őt most mint Krisztus foglyát kellett bekísérni Damaszkuszba. - Sault úgy vezették el, mint ahogy a vakokat szokták. A damaszkuszi bevonulás egészen más volt, mint ahogy ő azt elgondolta. A továbbiaknak a damaszkuszi csendben kellett folytatódniuk. /G. R. Brinke/

+ + + + +

Vannak egyesek, akikhez szélben és viharban jön a megtérés, a megváltó kegyelem tapasztalata. Vannak mások, kiket a lázadás vagy bűnös hiúság közt kényszerít megadásra. És vannak ismét mások, kiknél szendes félrevonulás és békés megelégedés közben szólal meg a halk, szelíd hang. /W.Scott/

+ + + + +

Vannak idők, amikor az Isten semmi másban nem segít az embernek, csak egyben, a megtérésben. /J.Stewart/

+ + + + +

Az Újtestamentum nem ismer meghatározott megtérési módot. Irgalmatlanság az embereket olyan megtérés-formára erőltetni, amelyről mi azt gondoljuk, hogy mindenkire érvényes kell, hogy legyen. Ez a veszély különösen is a tömeg-evangélicizációkon nagy. /P. Lenz/

+ + + + +

Ha egy kocsis megtér, azt először a lovai fogják észrevenni. /Luther Márton/

+ + + + +

Nem volt damaszkuszi élményem, mint Pálnak vagy Augusztinusnak. Nem éltem át azt, amit két tanítványom, akik megtérésüket boldogságtól ragyogó szemmel évekkal ezelőtt elbeszéltek nekem. Isten Szentlelke a maga munkáját, ahogy az belső állapotom szerint bizonyára szükséges volt, nagyon lassan vitte véghez; éspedig úgy, hogy én kezdetben ennek hatékonyságáról világosan és tudatosan semmit nem vettem észre. /D.H.Menge/

Szenháromság utáni 6. vasárnap

Ézs 43,1-7

Miként közeledjünk ma ehhez és a többi hasonló üdvpróféciahoz, amelyekben Izrael népéről van szó? Ha csupán a test szerinti Izraelt értenék ezen, akkor alapot adnánk Izrael világi igényeinek. Hasonló gondolatok a Bibliában többször is előfordulnak. A próféták azonban épp ezek ellen szálltak síkra. Nekünk azonban látnunk kell, hogy az ószövetségi gondolkodásban az "Isten népe" és az "Isten gyülekezete" egybeeső fogalmak. Az Újszövetségben ez másképp van. "Isten Izraelje" /Gal 6.16/ az összes nép új gyülekezetét jelenti. A választott nép

tehát ezentúl az egyház. Akik korábban nem egy nép voltak, most már Isten népévé lettek. Ha pedig Jézus Krisztus gyülekezete, az új Izrael vagyunk, akkor jogos örökösei vagyunk azoknak az ígéreteknek, amelyek a régi szövetségben az Isten gyülekezetére vonatkoztak.

Isten nem a bizonytalan jövőben fogja összegyűjteni a gyülekezetét, hanem kegyelméből és az ő dicsőségére már elkezdte ezt a munkát azzal, hogy Krisztusban mindenfajta szakadékokat és különbségeket feloldott. Mi egyszerismindenkorra egyek vagyunk a Krisztusban. Még mielőtt az Istenhez tartozók összegyűjtése láthatóan is bekövetkezne, már összegyűjtettünk a Krisztusban való egységünk által. Ennek jele a keresztség, amin keresztül beléptünk a hívők közösségébe. Ez a közösség pedig a látható gyülekezet. Ezt nekünk, a mindenféle spiritualizálásra oly könnyen hajlamos protestánsoknak végre meg kell tanulnunk. Azonban azt is észre kell venni, hogy ez a négy égtáj felé kiterjedő közösség többet fog át, mint amennyit látunk belőle. Bármely földrész bármely országában lakó megkeresztelt és hívő emberrel össze vagyunk kötve a Krisztus által. Isten összegyűjt. Isten ökumenikusan gondolkodik. Ennek őszintén örülnünk kell és eszerint kell nekünk is élnünk és cselekednünk. /G. Voigt/

+ + + + +

Vajon mit gondoltak Ézsaiás hallgatói, amikor a fogás kilátástalanságában ezt hirdette nekik: "megváltottalak téged, neveden hívtalak, enyém vagy". Semmiféle megváltást nem láttak. Ézsaiás ezt is hirdeti nekik: "Én vagyok az Úr, a te istened, Izrael Szentje, a te szabadítód". A győztesek azonban nap mint nap azt vetették szemükre: a mi isteneink erősebbek a tiéteknél, különben nem győzhettünk volna le benneteket. A helyzet semmiképp nem igazolta a próféta szavait. - De így kellett megtanulniuk újra, hogy mit jelent a hit: nem a láthatókra kell hagyatkozni, hanem a láthatatlanokra. /E.Senf/

+ + + + +

"Ne félj, mert megváltottalak". Jézus nemcsak a világot jött megváltani. Nekem mondja egészen személy szerint ezt a drága vigasztalást. Dobjuk hát félre minden nagyképű töprengésünket, emberi logikánkat és fogadjuk el hívő, boldog szívvel, hogy Krisztus megváltott minket. Senkit nem erőszakol az Isten az üdvösségre, de mindenkinek felkínálja. A hitet is, amelylyel a váltásgot elfogadhatom, mindenkinek megadja, aki a maga megrettent lelkiismeretével könyörületért kiált a Kereszten megjelent isteni kegyelemhez. /Turóczy Zoltán/

+ + + + +

Mi lehetne idegenebb dolog, mint Isten gyermekeinek alaptalan kételkedése és férelme? Az Úr szeretetteljes intó szava mélyen megszegényít minket! Miért vonod ígérteket kétségbe? Ó, hitetlenség, mily megfoghatatlan, bámulatos valami vagy te! Nem tudom, min csodálkozom inkább, az Isten hűségén-e, vagy népe hitetlenségén? Ezerszeresen beváltja ígérteket és mégis kételkedünk benne a legközelebbi kísértés alkalmával. Pedig ő soha nem tagadja meg segítségét. - Megtiszteljük Istent, ha ígéretekre hivatkozunk. Vagy azt gondoljátok, hogy Isten szegényebb lesz azzal, ha nektek megadja azon kincseket, amelyeket megí-

gért? Ne gondold, hogy Isten türelmét veszi, ha állhatatosan
hivatkozol ígéreteire! /C.H Spurgeon/

+ + + + +

Két mondatban összefoglalom ennek az Igének a tanítá-
sát: Bármilyen történet is veled, én veled leszek. Ezt üzeni Isten.
Két egyszerű mondat és benne milyen hatalmas evangélium,
milyen erőteljes, drága biztatás, a bizonytalanságban is mennyi
fény. "Bármilyen történet is veled", ezt az Ige úgy mondja, hogy
ha vízen mész át vagy ha tűzben jársz. Az ragadott meg engem,
hogy milyen természetesen, magától értetődően beszél a próféta
arról, hogy vízen mész át, nagy örvények fenyegetnek elnyelés-
sel, de nem nyelnek el mégsem. Tűzön mész át, veszedelmes lán-
gok lobognak körülötted, és te átmész a tűzön és nem fogsz meg-
égni. Ezeket nem úgy emlegeti a próféta, mint amelyeknek az
életnek rendkívüli és súlyos tételei, hanem mint amelyek az é-
letnek, a hétköznapoknak fejezetei. Jézus ezt így mondta: "E
világon nyomorúságtok leszén." - Micsoda hatalmas evangélium
van abban, hogy itt szó sincs virágos tarka rétről, templomi
gyülekezetről, éneklésről.. hanem szó van az élet kegyetlen va-
lóságairól, és ezekkel kapcsolatosan mondja, ígéri Isten: Én
veled leszek." Ez azt jelenti, hogy kiszakíthatatlanul benne
vagyunk Isten szívében, Isten szeretetében. /Farkas József/

Szentháromság utáni 7. vasárnap

I. Móz 3,20-24

Az Édenkert sötét órái óta mindnyájunk története ez:
Nem ismerjük el létünk korlátait, nagyobbra törünk annál, mint
amit az Úristen nekünk engedélyezett. Több sikert, több hatal-
mat, több pénzt kívánunk. A követeléseknek nincs határunk. Nem
számolunk létünk korlátaival, éppen ellenkezőleg, korlátlan vol-
tunkban bízunk.

És most megtörténik - ez történetünk drámai forduló-
pontja -, hogy a korlátokat nem ismerő embernek, aki halhatatlan
is akart lenni, Isten öröklétét akarta megszerezni, vagyis
Istenhez hasonló akart lenni, Isten megmutatja néki léte kor-
látait. Ezért úzi ki őt az Isten a paradicsomból és vállára rak-
ja halandósága terhét. A korlátokat nem ismerőnek megmutatja lé-
te korlátait; az örökkévalóság felé törekvő ember elé mered az
időbeliség sorompója. Isten visszaveti a véges lét terébe, oda
tehát, ahol vár reá a vég, az utolsó óra, amikor léte befejező-
dik. Ez az ítélet rajtunk Isten haragja villámlásának visszfé-
nye: "Idáig és ne tovább. Itt törjenek meg életed büszke hul-
lámai". - Ez a halál felé tartó lét sokkal több és egészen más,
mint az úgynevezett utolsó órácska, amiről mi keresztyének is
túl sokat beszélünk. A halál ugyanis nemcsak utolsó szakasza é-
letünknek, hanem már előbb, minden pillanatban jelenlévő. Csú-
pán időhaladék és időnyerés életünk, mondja Shakespeare. A ha-
lál az a tüzes sorompó, amely előtt a kérés kivont karddal áll,
nem beláthatatlan. Igen, a megrögzött korláttalant, aki az ör-
öklétet is meg akarta szerezni, az időbeliség korlátai közé ve-
tették vissza.

Az embert az előre jelzett halál nem azonnal éri el.
Ahelyett, hogy azonnal meghalna, csak a halandóság végzete
sújtja. Tovább élhet, bár ezentúl a halál árnyékában. Haladé-
kot kap. Az ítéletben így a kegyelem titka rejtőzik. Megint
híd vezet itt az ŰSz-hez, amelyben minden nagyítva látható,

kézzel foghatóbban és fokozott erővel világít: A terméketlen fügefát nem azonnal vágják ki, hanem kap még egy évi haladékot. Életünk óráját még egyszer hátraigazítja Isten, hogy megismerjük e mostani napon, amik békekességünkre valók.

Ádámnak tehát el kell hagynia az Édenkertet. Mi is elhagytuk már. Balgaság azt gondolni, hogy még egyszer megalapíthatnánk ezt a földön. Azok, akik a mennyországot ígérték a földön, rendszerint az életet pokollá tették. Hiszen a kerub áll mögöttünk s vissza nincs út. Nincs ígéret arra, hogy a múlandóság terhét elveszük tőlünk. De Ádámnak, neked és nekem, még szabad élnünk egy ideig. A szenvedés és halál sötétjében, amit magunk idéztünk fel, Isten kegyelmének jeleit ragyogtatja fel, hogy tudassa velünk: Nem feledtelek el, öröktől fogva szerettelek téged. Így minden viharban felragyogtatja a kiengesztelődés szivárványát. - A menekülés útján velem vándorol a Megváltó, mert Ő maga is hazátlan volt és nem volt hova hajtania fejét.
/H.Thielicke/

+ + + + +

Íme, itt van a megváltozott világ, az a világ, amelyben élünk. Hasonlíthatatlan realizmussal rajzolódik elénk szövegünknek e titokzatos szavaiban és képeiben. Nem lehet visszatérni abba a másik világba, amelyet a Biblia Édennek nevez. Világunk többé nem Isten kertje. Valamennyi élőlény küzdőhelyévé vált. Nem szükséges bizonygatnunk ezt. Életünk valamelyik pontján újra és újra bekapcsolódunk ebbe a küzdelembe. - Változtatni szeretnénk helyzetünkön, de nem tudunk. Mintha baljós végzet kísérne minket, nehezednék reánk. Éppen erről van itt szó az Igében.

Hogy az ember olyanná lett, mint "közülünk egy", ez arra vonatkozik, ami rögtön utána következik: "tudja, mi a jó és mi a gonosz". Most már tud az ember. Ezt a tudást többé nem iktathatjuk ki magunkból. Hozzá tartozik életünkhöz. Naponként döntenünk kell a jó és a gonosz között. - De hát tesszük is a jót, amit jónak tudunk? Nem éppen ebben tér el a mi tudásunk a jóról és gonoszról az Isten tudásától? Tudjuk ugyan, mi a jó, de nem tesszük.

És nem Isten szeretetének bizonyossága még az ítéletben, nem annak a jövőnek felvillantása, amellyel Isten az embert megajándékozza, amikor az Ige megemlékezik Isten gyöngéd figyelme mességéről, hogy ő Ádámnak és az ő feleségének bőrruhát csinál és felöltöztetie őket. Ezzel egyszersmind a Vele való új közösség lehetőségét adja eléljük.

És e fejezetben felvillan egyszersmind egy másik, egy új élet, amelyik nem tér vissza a földbe, amelyik nem lesz porrá. Ez az élet őbenne, a mi Urunkban és Megváltónkban jelent meg. /W. Pfendsack/

+ + + + +

Az ember engedetlenség által elérte a korlátlan ismeretszerzés képességét; ezért fennállott az a veszély, hogy tudása kiirtja lelkéből az engedelmességet az isteni törvény iránt. - Kiúzta. A bűn elűzi az embert Isten közelségéből, és ha az ember számúzi Istent az ő világából, Édenkertje helyett vadonban lakik. - Isten az embert nemcsak büntetésül távolította el az Édenből, hanem megmentésére is, hogy visszatérítse a rossz útról, amelyre lépett. - Noha az Éden bejáratát az an-

gyalok tüzes kardokkal őrizték az irgalom szelídebb anygala nem hagyta el őket a száműzetésben sem. Mestereink szerint Ádám és Éva megtalálták a bűnbánatot és ezáltal a számkivetésben közelebb jutottak Istenhez, mint az Édenben. /J.H. Hertz/

Szentháromság utáni 8. vasárnap

Ézs 57,15-19

A keresztyén gyülekezeteink hétköznapijait tekintve gyakran az a benyomásunk támad, hogy az összes prédikáció és tanítás vajmi keveset hoz elő az Isten valóságos ügyéből. Ebben az Igében azonban azt halljuk, hogy Isten maga gondoskodik róla, hogy "megteremjen ajkunkon a hála gyümölcse". Nem az emberek képessége vagy józan megfontolás útján jut el másokhoz Isten átütő ereje, hanem az Ő személyes jelenléte és cselekvése által. Ő akarja felkínálni elsőként a békességet a vele szemben védekező vagy éppen támadóállásban lévőknek. De a mindenható Isten teszi meg az első lépést az Ő szentségének magaságából a megtörtek és alázatos szívűek felé is.

Ő a békességét adja mindenkinek, akkor is, ha azok egyáltalán nem törődtek vele és akkor is, ha egyházszertetűk és kegyességük folytán bizonyos mértékben a közlelésben éltek. Azonban akár az előbbi, akár az utóbbi csoportról legyen is szó, az biztos, hogy békesség nélkül maradnak mindazok, akik csak a saját erejükre és erényeikre esküsznek. Ezért közeledik most Isten ezzel: "Meggyógyítom őket". Ez a közeledés az Ő megfoghatatlan irgalmasságából ered. Ő maga számolja fel az útból azokat az akadályokat, melyek elzárják a világot a Vele való békességtől. Ezt teszi Ő mind a mai napig Jézus Krisztus evangéliumában, abban a Jézus Krisztusban, aki felvitte a keresztre a mi vétünköt és ezáltal megszabadított minket a gonosznak és halálnak hatalmából. Ez az Istennel való békességünk alapja.

Isten népének gyermekei egyértelműen elbuktak az Őhozza vezető úton. Megtagadták az Istenünknek való engedelmisséget és azon az úton kezdtek járni, amit a saját szívük diktált. Ezen az úton azonban - a bálványimádásuk és kapzsiságuk útján - nem jutottak messzire. Nem kaptak semmivel sem többet, hanem sokkal inkább veszítettek: elvesztették hazájukat és békességüket. A szív útja nem vezetett békességhez és tisztelethez, hanem fogsággal és gyalázzattal végződött. Olyan helyzetbe kerültek, amelyben már többé nem képesek bűnüket feloldozni és a fogságból megszabadulni. Itt lép közbe Isten. Ő teremti meg a békességet azzal, hogy megszabadítja engedetlen népét, mert szereti övéit. Akkor is, ha azok nem szolgáltak rá erre.

Ami ott és akkor történt, az csak előjátéka volt annak, amit Isten Jézus Krisztusban az egész világgal tett. Ahol az embernek többé nincs meg a békességre vezető útja, ott Isten teremti meg azt. Elfogadtuk-e ezt a békét és engedjük-e magunkat a békességnek ezen szolgálatába belevonni? Vagy még mindig nyugtalan szívünk útjait járjuk és talán ezért nincs még mindig békességünk? /Halt uns bei festen Glauben/

+ + + + +

A béke és nyugalom nem az újonnan nem születettek tulajdona, hanem Isten gyermekeinek különleges öröksége, kizárólagos birtoka. A békesség Ura tökéletes békét azoknak ad, akiknek szíve Reá hagyatkozik. - Jézus személye népének legbizto-

sabb nyugalmi helye és ha mi Hozzá közeledünk, szavának meghallgatásában, Igéjének tanulmányozásában, imádságban vagy dicsőítő éneklésben, akkor tapasztaljuk, hogy minden módon, amelyen Hozzá közeledünk, lelkünk békéjét ismét megtaláljuk.

Semmi sem képes az embert egészen megbékéltetni, csak az Úr szeretete és közelsége. - Békességünknek nem szabad a bűnrel szerződést kötnie, még kevésbé a gonosszal szemben türelmi álláspontra helyezkednie. /C.H.Spurgeon/

+ + + + +

Gyógyítónk! - mondja Izrael népének és ma nekünk is a "magasztosról, a felségesről" az ismeretlen próféta. - Ne bonyolódjunk bele most a betegség elemzésébe, a tünetek felsorolásába. Isten se erre biztatja a prófétát. Evangélizál és nem diagnosztizál. Igyekezzünk inkább számba venni, hogy mikor él egészségesen Isten népe, milyen az egészséges hit. /Benczúr László/

+ + + + +

A 15. vers háttere: A vallás megvetett állapota Ézsaiás idejében. Jufa trónján nagyon feslett erkölcsű uralkodó ült, olyan király, amilyen kevés szennyezte be a szent történet lapjait. Udvara tele volt olyan emberekkel, akik könnyelműségükről voltak híresek. Az oltár pusztá és elhagyott volt. Szentségtelen kezek a pogányság utálatosságait helyezték a szent helyre s a kegyesség - miután az állam, a gyülekezet, a királyi udvar egyaránt száműzte -, bujdosolni volt kénytelen a föld határain. Az ilyen állapotot könnyű bizonyos távolból szemlélni, ám az az ember, aki a valóságban ilyen viszonyok között él, nem menekülhet két gyötrő kételytől: egyfelől gyanú támad szívében az Isten igaz voltára nézve, másfelől aggályok fogják el a saját kötelességeivel szemben. Mert a család szív ilyenkor azt súgja az ember fülébe: Érdemes-e bukásnak indulni ügyért szenvedni? Tisztelet, előmenetel, nagyság jár a lelkiismeretlen életmód nyomán. A jóban való állhatatos kitarítás viszont azzal van összekötve, hogy ujjal mutatnak az emberre s messze elkerülik. Ha az ember békében akar élni, annak egyetlen módja van: az, hogy az ember nem akar különbséget lenni másokkal. /Ézsaiás korában - úgy látszik -, ilyenek voltak az állapotok. Az ő tiszte éppen az volt, hogy ebbe a sötét korbavilágosságot hozzon. Ezért védelmére kelt az Isten fenségének s így szólt: "Ő a Magasságos és Felséges, aki örökké lakozik". Másfelől kitartásra biztatta az elnyomottakat. Eszükbe juttatja, hogy az ember igazi méltósága egészen más, mint a pillanatnyi jószerecse. "Isten azzal lakozik - mondotta -, aki töreldelmes és alázatos szívű". /F.V. Robertson/

+ + + + +

Ha komolyan fenyeget bennünket a gond, aggodás, bosszúság, annak oka abban rejlik, hogy bensőnknek érzékeny pontját sértik ezek. Szívünk sebet pedig az okozza, hogy megromlott Istennel való viszonyunk. Vajon mikor gyógyul be ez a seb s mikor nem fáj, hogy mi megvidámodva örülhessünk? Ez akkor történik, ha Isten jóindulatából megbékél velünk s megszünteti a zavart, amit a vele való viszály újra meg újra előidéz. Isten közelsége megerősíti a szívet, mintha "lelkünk bensejében őrangyalok tartanának rendet". Luther ezt írta 1516-ban Dressel Ágoston-rendi priornak: "Nem tudod-e drága atyám, hogy Isten azért olyan csodálatos népe előtt, mivel ő a maga békességét

adta a békétlenek közé, azaz a sok-sok kísértés közé. Nemcsak annak van azért békessége, akit senki sem zavar, hanem annak, akit minden és mindenki háborgat s aki mindezt örömmel és nyugodtan elviseli". /G.Schade/

+ + + + +

A Biblia sokszor beszél a békességről és nyugalomról. Aki ezeket az Igéket megjegyzi és féli az Istent, az már nem mer többé önmagára támaszkodni, hanem teljesen bízik Isten ígéreteiben és mindabban, amit Jézus Krisztus tett. /F.Berger/

Szentharomság utáni 9. vasárnap

5 Móz 7,6-12

A textus üzenetének nacionális kötöttsége különösen a megszólításban mutatkozik meg. Semmi kétség afelől, hogy mi nem tartozunk az eredeti megszólítottak közé. Nem vagyunk Isten "saját" népe, amelyet a földön élő népek közül kiválasztott magának. Nem mi szabadultunk meg az Ő segítségével a fáraó hatalma alól. Bennünket nem kötnek azok a tilalmak, előírások, rendelkezések sem, amelyekre a szöveg félreérthetetlenül utal. A pünkösdi utáni gyülekezet hite számára már nem igaz az Isten gyülekezetének és egy bizonyos népnek az azonossága. Ezeknek a nacionális korlátoknak az áttörése áll Jézus szabadító művének középpontjában.

Ennek megfelelően a textus alapüzenete: az Isten tulajdonává való kiválasztás és az Isten által megerősített szövetség a gyülekezettől is ennek megfelelő magatartást követel. Az ebben megmutatkozó isteni szeretet a feléje forduló szeretetet akarja kiváltani, aminek az Istennel szembeni engedelmeségben kell megvalósulnia. /K.H. Bernhardt/

+ + + + +

A keresztség által válunk a szent nép tagjává. Szent az, ami az Isten valóságához tartozik és ezért mereven el kell választani a profántól. Ha egy nép s annak tagjai szentek, akkor Isten igényt tart rájuk és szolgálatába fogadja őket. Ami az Isten szemében szoros kapcsolatot jelent, az a világ szemével nézve elválaszt és megoszt: ki vagytok választva minden nép "közül"! Nem az emberfeletti megerősítésből adódik a szentség, hanem Isten kiválasztásából. A szent a világ nagy idegenének nevezhető. Ez egy olyan tapasztalati valóságot jelent, ami az emberhez szabott világ rendjébe nem illeszkezik bele. /G. von Rad után G. Voigt/

+ + + + +

A kiválasztás fogalma sokáig fontos szerepet játszott az ÓT teológiájában. Ezzel jellemezték Isten Izraelt érintő munkásságát. Átfogó módon beszéltek "Izrael kiválasztás-tradíciójáról, így pl. K. Galling, és ezen az ósatyák történetét, az Exodustörténetet és egyéb textusokat értették. Rá kell azonban mutatnom arra, hogy az így megjelölt textusokban a bhr ige =kiválasztani/, ott e szót egyszer sem használja. E szónak az Ószövetségben inkább utólagos interpretáló funkciója van. Késői, nagy távolságból visszatekintő értelmezése annak, ami történt. Nem Isten kiválasztása tette Izraelt Isten népévé, hanem Isten kezdetben végrehajtott szabadító tette. Ezt a tettet utólagos reflexióval úgy magyarázták, hogy Isten Izraelt kiválasztotta.

A szónak Öszövetségi alkalmazása ezt világosan láttatja. A "locus classicus" a Deut. 7,6-8.- A Deut. 7 ilyen értelmezése kapcsolatos azzal a parancsolattal, amely a legélesebb elkülönülést rendeli el a kánaániaktól és azok istentiszteletétől; valószínűleg a Dt 7,6-8 passzus a 7,1-5 elkülönülési parancsának indoklása. Ez utóbbi a 9-11 versekben parainetikus folytatódik. A kiválasztás fogalmát ebből az aspektusból kell értelmezni. Ebből az összefüggésből nyerte arculatát. Ez egyben azt is jelenti, hogy a kiválasztást félremagyarázzák, ha igényeket vezetnek le belőle. Ezt már a Deut. 7,6-8 is implicit módon kifejezésre juttatja. - Ám 3,2 azonban még élesebben fogalmaz. Eppen ez a parainetikus összefüggés, amely az elpártolás veszélye láttán nyomatékosan figyelmezteti Izraelt az első parancsolatra, jelzi: nem tanácsos a kiválasztás fogalmát /amely csak ebben az összefüggésben kap értelmet/ általánosítani és azután elvont értelemben kiválasztási tradíciókról vagy kiválasztottságról, választott népről beszélni. Ilyen elvonatkozott általánosításnál nagy a veszély, hogy a kiválasztás-fogalomból egyesek az igénytámasztás jogosságára következtetnek. - így az sem véletlen volt, hogy a fogság előtti próféták a kiválasztás fogalmát úgyszólván meg sem említik. /C.Westermann/

+ + + + +

Mert szent népe vagy. /Ex.XIX. 5 s köv. a klasszikus hely, amely hirdeti a szövetséget Isten és Izrael között./ Mivel Izrael szent nép, nem szabad beszenyeznie utálatos kegyetlen bálványimádással. Másféle legyen, mint a többi népek és érintetlen maradjon pogány szokásaiktól. /Tulajdon népévé: Izrael jellege, mint választott népe, nem jelenti más népek alábbrendűségét. Izrael felfogásának egyetemessége Istenről elég bizonyíték ilyen feltevés ellen. Minden népben kell lenni bizonyos önbizalomnak, hogy teljesíthesse a maga hivatását. Izrael önbizalmát gyöngítette az emlékezés egyiptomi szolgaságára és a tudat, hogy ő az örökkévaló szolgája. Ez szent kötelessége /noblesse oblige/ Istentől az egész emberiség szolgálatára kiválasztott népnek./

A legkevesebben vagytok mind a népek között. /Ezt azért hangsúlyozza, nehogy azt higgyék, hogy Isten szívesen veszi, ha beolvasztják maguk közé a Kánaánban élő népeket, hogy számukat gyarapítsák ezzel; Isten így egy nagyobb népet nevezhetne "tulajdon népének". Izrael kis nép, de kiválasztatott arra, hogy az egész világot átölelő, örök dolgokat végezzen. "Minden nagy dolgot kis népek vittek végbe" /Disraeli/. Isten kis nemzeteket választott ki edényekül, amelyekbe az emberiség számára a legjobb borokat töltötte, hogy gyönyörködtesse szívüket, lelkesítse őket és erősítse hitüket. /Lloyd George/. /id. J.H. Hertz/

+ + + + +

Milyen megragadó szavak ezek Izrael számára! Milyen üdvös és milyen szükséges szavak! Állandóan emlékezniök kellett arra, hogy minden méltóságukat és áldásukat nem önmaguknak, nem a saját jószáguknak vagy nagyságuknak, hanem egyedül annak a ténynek köszönhetik, hogy az Úr a maga végtelen jószágában és korlátlan kegyelmében egyé tette őket önmagával, hűségesen ahhoz a szövetséghez, amelyet atyáikkal kötött /II. Sámuel 23,5/. Ezek a szavak egyfelől isteni védelmül szolgálnak minden öntetszelgéssel és önbizalommal szemben, másfelől pedig szilárdan

megalapozták üdvösségüket és biztonságukat. Minden Isten kegyelmének örök alapjain nyugodott, és ezért ki volt zárva minden emberi dicsekedés. /C.H. Mackintosh/

Összeállította:

Győr Sándor

és

Zügn Tamás